ILLUSTRERET VEJLEDNING

ROSENBORG SAMLINGEN I KJØBENHAVN

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/rosenborgenillus00dans

Broncebuste, Christian IV, modelleret 1643 af François Dieusart

ROSENBORG

EN ILLUSTRERET VEJLEDNING GENNEM DE DANSKE KONGERS KRONOLOGISKE SAMLING

VED

BERING LIISBERG

AUTORISERET ILLUSTRERET UDGAVE

KØBENHAVN

F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS ATELIERS FORLAG

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)

STUEETAGEN

I. CHRISTIAN IV'S TAARNKAMMER

Oprindelig Kongens *Skrivekammer* med Nedgang til to Kældere, den ene under den anden, af hvilke den dybeste har tjent som Skatkammer. Under Frederik III blev der i Trapperummet anbragt *en opfarende Stol*, d. e. en Elevator, op til 1. Sal. — Paneler, Loft, Kamin og Gulv er fra Christian IV's Tid, Tapetet fra 1714.

Til venstre i

Vægskab A i Midten, nederst: *Det saakaldte oldenborgske Horn.* Da Christjern I havde fejret Julen 1474 i Kölln, hvortil han efter sin Romerrejse s. A. var draget, for efter Kejserens Opfordring at mægle mellem ham og Carl d. dristige af Burgund, satte han Hellig-3-Kongers Dag (6. Januar) 1475 dette prægtige Drikkehorn, som han og hans Følge havde benyttet paa hans Rejser som Rejse- og Broderbæger, paa de nævnte Helgeners Alter i Domkirken, dels som et Udtryk for sin Taknemmelighed over for disse, de Rejsendes særlige Skytspatroner, dels som en Offergave i det fromme Haab, at de fremdeles vilde hjælpe ham og føre hans Mægling til en god Ende. Kejserens, Hertugens, den pavelige Legats og Kongen af Danmarks Vaabenskjolde blev i den Anledning anbragte omkring Hornets Rand.

Under Reformationsuroligheder maa Hornet, der bærer mange Mærker af Vold, være bragt til Oldenborg, vistnok af den fra Grevefejden kendte Christopher af Oldenborg, der var Domkanik i Køln og ivrig Protestant. Det er udført omtr. 1460—70, formodentlig af Daniel Aretæus, en Kunstner ved Christjern I's Hof. De paa Hornet anbragte Figurer har givet Anledning til det bekendte Eventyr om dets Oprindelse fra de kunstfærdige Underjordiske, en Digtning som paaviselig først er opstaaet 1599.

a. *Portræt af Dronning Dorothea*, g. m. 1) Christopher af Bayern, 2) Christjern I. — **b.** *En Lok af Christjern I's Haar* i en ny Sølvmedaillon. — **c.** *Knivskaft af Guld*, som har tilhørt Christjern II. — **d.** *Guldring m. en usleben Saphir og tre Kroner*, antages at være Dronning Elisabeths Vielsesring. — **e.** *Klinge med Frederik I's Navn og Titel* samt 1530. — **f.** *Portræt*, Blyantstegning (J. v. Dort) af Christian IV's Mor. — **g.** *Tre-Pots-Glas*, som Frederik II i 1568 har drukket af med sine Gæster, bl. a. Vilhelm den Tavse af Oranien og dennes Brødre samt med flere andre, hvis Navne staar paa Glasset, der rummer 3 Potter. — **h.** *Haandspejl* m. en Ramme i drevet og ciseleret Sølv, forgyldt og malet m. kold Emaille samt besat med Rubiner. Udført omkr. 1565 i Antwerpen. Forklappen til Glassets Beskyttelse mangler. Det har tilhørt Christian IV's Mor. — **i.** *Hosebaandsordenens* Halskæde m. vedhængende St. Jørgen og Knæbaand (nederst i Skabet). Paa hvert af Spænderne, der danner de runde Medailloner, hvoraf Kæden er sammensat, læses i Emaille, og paa Knæbaandet i Diamanter og Rubiner, Ordenens Devise: *Honi soit qui mal y pense.* 1582 tilstillet Frederik II af Dronning Elisabeth — **k.** *Elefantordenen*, hængende i en Guldkæde, m. F S d. e. Fredericus

THE GETTY CENTER
LIBRARY

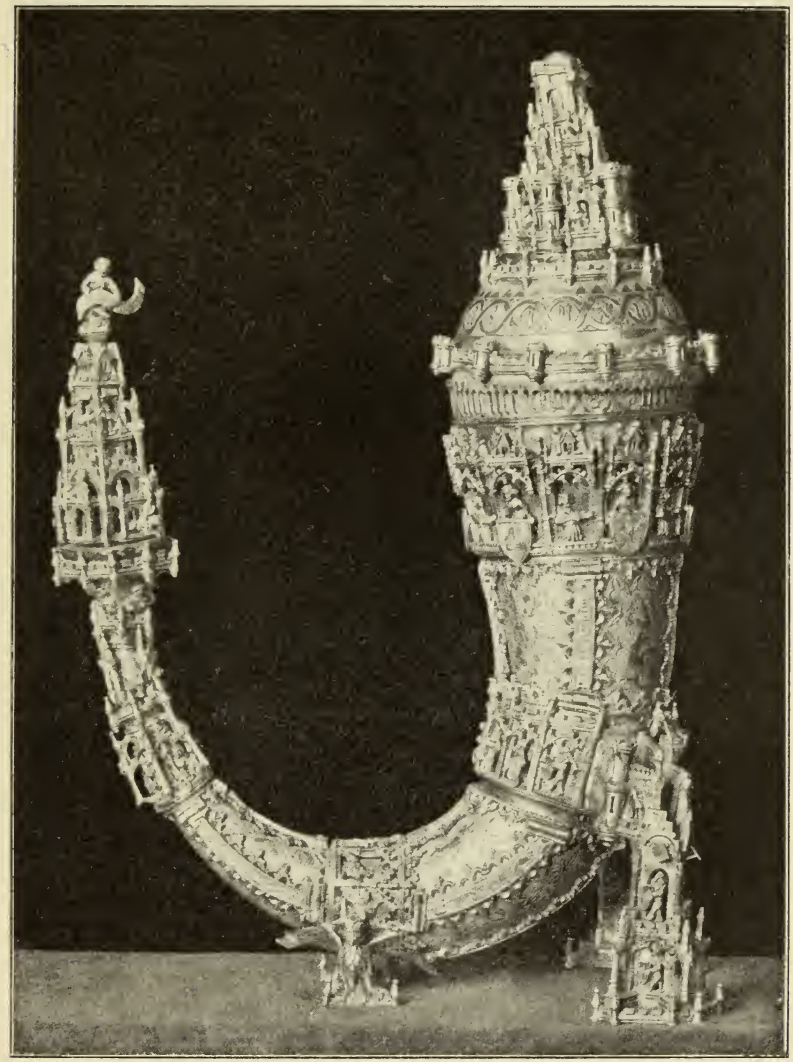

Det saakaldte oldenborgske Horn

Secundus (Fr. II) paa den ene, hans Portræt og M H Z G A d. e. Kongens Valgsprog: Meine Hoffnung Zu Gott Allein paa den anden Side; det ældste Ordenstegn som haves. Ordenen er stiftet af Christjern I, men

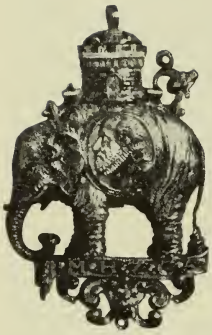

Frederik II's Elephantorden

Frederik II's 3-Pots Glas

Frederik II's St. Jørgen

synes ikke at være uddelt under Frederik I og Christian III. Elefanten var i Tidens symbolske Sprog Betegnelsen for Styrke forenet m. Visdom. — **l.** *Bord-Ur af Messing*, udført af Steffen Brenner i København 1556 for Christian III's Dronning Dorothea. Vistnok det ældste Ur af dansk Arbejde, som findes. Dets Nabo har tilhørt Frederik II og er udført af samme Mester. — **m.** *Sølvtallerkner* m. Ravbund, i hvert enkelt udskaaret et tysk Lands Vaaben, Foræring til Frederik II fra hans Søsterdatter Sophie, Markgrevinde af Brandenborg. — **n.** *Sølvkande* med Frederik II's Navnetræk. — **p.** *Balsambøsse* i Form af et Dødningehoved (hvid Emaille), hænger i en Silkesnor, paa hvilken er trukket Koralperler udskaarne som Dødningehoveder, det øverste og nederste kronet, og hvidt og rødt emaillerede Kugler. — **q.** *Fingerring* af Guld m. en Turkis, foræret Frederik II af hans Dronning Sophie, som havde faaet den af sin Moder Hertuginde Elisabeth kort før dennes Død. I 1857 taget af Kongens Finger i Roskilde af Frederik VII. — **r.** *Solur* af forgyldt Sølv, 1573, har tilhørt Frederik II, til at indstille for for-

skellige Breddegrader, samt m. Kompas. — **s.** *Ske, sølvforgyldt* m. Frederik II's og Dronning Sophies Navnetræk og Vaaben. — **t.** *Bæger af Serpentinsten* m. Beslagværk af forgyldt Sølv, delvis prydet m. Filigran-Emaille; gotisk, fra 15. Aarhundrede. Det er en Gave til Frederik II fra hans Svigerfar Hertug Ulrik af Mecklenborg, der har forsynet det med et Laag i Renaissancestil med hans Vaaben i Emaille paa Undersiden.

Christian IV som Dreng
(Hans Knieper)

Dronning Sophie, Christian IV's Mor
(Hans Knieper)

CHRISTIAN IV
1588—1648

Christian IV, født 12. April 1577 paa Frederiksborg, fik en omhyggelig Opdragelse og lærte tidlig at iagttage Mennesker og Forhold samt at gøre rede for sine Iagttagelser i et kort og klart Sprog. Hans Haandskrift udmærker sig fra hans første Skoleaar ved sin tydelige og faste Karakter. Latin, Italiensk, Fransk, Bygnings- og Ingeniorvæsen, Tegning og Musik var de Fag, der blev lagt særlig Vægt paa i hans Undervisning. — Efter Faderens Død, 4. April 1588, overtog han, som 1584 var bleven hyldet paa Danmarks Landsting, Regeringen under Formynderskab af 4 Rigsraader; blev kronet 1596 i Vor Frue Kirke i København og ægtede Aaret efter paa Haderslevhus *Anna Katrine*, Datter af Joachim Frederik, fra 1598 Kurfyrste af Brandenborg. Af deres 6 Børn døde 3 som spæde. Den næstældste Søn, Prins *Christian*, var født 1603, blev valgt til Tronfølger 1608 og kaldes derfor den udvalgte Prins (electus); som saadan betegnes han undertiden ved sit Forbogstav C. m. et 5-Tal, dog uden Krone. 1634 ægtede han *Magdalena Sibylle* af Saxen og døde 1647. Om Prins Frederik (III) se nedenfor. Den yngste Søn *Ulrik*, født 1611, gik først i Tjeneste hos Gustav Adolf, senere hos Kurfyrsten af Saxen. Myrdet 1633 i Schlesien.

Mellem Kamin og Midtervindue:

Kalendertavle for 1638 til at lukke for med en Dør. Indeni er malet Maanedernes Navne m. Ugedagene til Dagbogsoptegnelser. Paa Ydersiden af Dør Kongens Portræt og delvis Billedskrift *Adonai* (m. hebraiske Bogstaver) *dirige cor* (betegnet v. et Hjerte) *meum*, d. e. Herre styr mit Hjerte. Indvendig et Maleri af et nedbrændt, osende Lys i en Stage m. Sæbebobler omkring og underneden Indskrift: Als Bel en Rook verdwiint des Menssen Leeven oock; d. e. som Skum og Røg bortdunster Menneskets Liv.

Kalendertavlen for 1638 — sagtens den eneste af en lang Række lignende praktiske Noteringstavler, som er bevaret — er et Minde om en ejendommelig Egenskab hos Christian IV, hans stærkt udviklede Sans for Orden og Regelmæssighed. Kongen førte Dagbog over alt, hvad der hændte ham, og nøjagtigt Regnskab over sine Penge. Der haves endnu 13 af Kongens Dagbøger i fuldstændig Stand samt Uddrag af 14.

Springvandsfigur i Bronce fra en lille, nu forsvunden Fontaine foran Slottet. – Paa den anden Side Vinduet:

Portræt af en af Christian IV's Døtre paa lit de parade.

Stanglygte, benyttet af Nattevagten v. Rosenborg. Den skulde bæres højt, naar han gik rundt Slottet, saa Kongen fra sit Sæde eller Leje kunde kontrollere Vagten. – Paa Sidevæg til højre:

En Kalender for 1591 m. to Fløjdøre, malet paa Træ, beregnet og udført af Peter Fischer, en Elev af Tyge Brahe. – Paa Dørvæg:

Portræt af *Dronning Anna Katrines* Hund, 1598.

Portrætter af Christian IV og af den *udvalgte Prins*. – I

Vægskab B Genstande, som har tilhørt Christian IV og hans nærmeste. – Paa Skabets Bund:

a. *Oval Agatpokal*, slebet, besat m. Rubiner. Paa Laaget, hvori indslebet det Württembergske Vaaben, ses i emailleret Arbejde en romersk Kriger m. draget Sværd og et Skjold med det samme Vaaben, 1620, og Navn: Johan Frederik af Württemberg, som 1616 besøgte Christian IV. Pokalen er senere (1680) af Sophie Amalie udsat som Kamppris ved en Turnering og vundet af Christian V. – **aa.** *Pokal*, dannet af en udsk. Kokosnød, m. Mundstykke af Guld, staar paa en Træstamme af Guld i hvis Rod en Mand hugger med sin Økse. – **b.** *Sølvbæger*, vundet ifølge Indskriften som Ædruelighedspris af Christian IV 1599:

Konnigen med fire sine Her(re)mend rund — som Albrecht Scheel og Peder Mundt — og saa dertil Ande(r)s Sinklar — og siden Aiptz (d. e. Apitz) Gronebierg — de giord eet Wedd (d. e. Væddemaal) ymellom sig — om 30 Daller foruden Svig — hov (d. e. hvo) fyrst auf dem sig drucken drack — fra Blide Maanets den 6. Dag (d. e. fra 6. Februar) — till Paask ij thet fo(r)gangen Aar. — Men de som sidst beskrefvit staaer — syg fyrst forbrid (d. e. forbrød) en Dag alleene. — De vild' giern were fraa Drick saa rene — aff deris Pending ere jeg gjort — oc staaer nu for dig her paa Bord. — 1600.

bb. *Bægere* af Guld, det ene m. sit Laag besat m. Ribber af Rubiner og Emaille. Paa Laagets Top en Safir, det andet m. C. 4 og 1644. – Til højre *Pokal* af Lapis lazuli; paa Laaget en Minerva. – **c.** *Sølvbæger* m.

Pokal udskaaret af en Kokosnød.

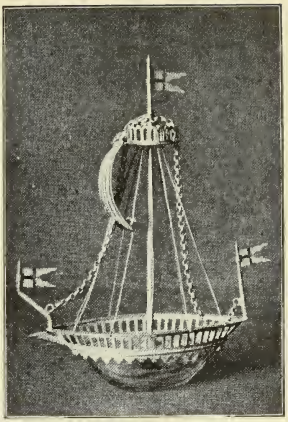

Christian IV's Natlampe

Kirsten Munks Krus

Kirsten Munks Navn og Titel som Grevinde til Slesvig og Holsten samt hendes Vaaben. — **cc.** *Sølvkrus* en miniature m. sammes Forbogstaver K. M. og 1653. — Paa nederste Hylde: **d.** *Alterkalk* af Guld, emailleret, m. Disk. Benyttet af Christian IV. — **e.** *Alterkalk* af Guld m. et hvidt emailleret Dødningehoved, Kande og Disk, alt prydet m. Niello-Emaille, Safirer og Diamanter. Kalken viser Kongens Søster Hertuginde Augustas (g. m. Johan Adolf af Holsten Gottorp) Navnetræk og 1632. — *Miniaturestatuette:* St. Michael og Dragen, udført i Guld, Emaille og Ædelstene af Corvinianus Saur. — **ee.** *Skaal* m. Laag, oval, Serpentinsten og Guldbeslag. I Guldpladen paa Laaget C. 4. 1643 og »Fridrichsburgk«. — **f.** *Rejse-Ur* m. vandret Skive. Paa Bundpladen læses: »Anno 1584 gaf Konning Frederich II til Danmark och Norge etc. sin Søn Kristian dette Segeværk«. I 1584 blev Kongesønnen nemlig sat i Skole i Sorø og skulde lære at passe paa Tiden. — Paa Skabets Bag-

Skaal af sleben Agat m. det württembergske Vaaben

side hænger fra neden: **hh.** *Miniatureportrætter* af *Christian IV* og *Kirsten Munk*, malede 1623 af J. van Dort, bægge med rødpudret Haar.

Da Christian IV sidste Dag i Aaret 1615, stærkt forelsket, ægtede Ludvig Munks og Ellen Marsvins Datter Jomfru Kirsten Munk, foregik Vielsen til venstre Haand, eftersom Bruden ikke var af fyrstelig Stand. Begrebet »morganatisk eller venstrehaands Ægteskab« var ganske ukendt i Danmark, og Christian IV gjorde alt, hvad der stod i hans Magt, for at hævde dets sakramentale Betydning, dets Retsgyldighed og dets bindende Kraft i Lighed med det almindelige Ægteskab. Fru Kirsten lønnede ham imidlertid ilde for hans Omsorg for hendes gode Navn og Rygte og blev ham ikke blot utro, men forraadte hans Hemmeligheder og pønsede paa at skille ham ved Livet. – **g.** *Christian IV's* ovale Rejsespejl, paa hvis Bagside m. emaillerede Bogstaver: *Adonai dirige cor coronati Christiani IV* (»Herre, styr Kong Christian IV's Hjærte«. Sml. Indskriften paa Runde Taarn). – **h.** *Medaillonportrætter* i Sølv af *Christian IV* og *Anna Katrine*. – *Medaillon*

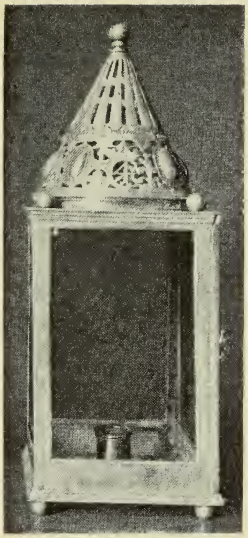

Skibslygte

Kirsten Munks Bæger

Slebet Glas

m. St. Jørgen og Dragen udført i Guld, Emaille og Ædelstene af Corvinianus Sauer. Derunder enkelte Figurer udførte af samme Kunstner. Brudstykker af et Smykke. – Paa mellemste Hylde: – **i.** *To Klædebørster* m. forgyldte Sølvgreb, hvorpaa Christian IV's Svigerforældres Navnetræk og Vaaben (det Brandenborgske) samt (15)97. Har hørt til Dronning Anna Katrines Udstyr. – **ii.** *Portrætter* af *Christian IV* som yngre. – **k.** *To Natlamper* af Sølv og Krystal i Form af Skibe. Christian IV. – **l.** *Astronomisk Ur* m. Jorden i Midten og Himmelhvælvingen m. Planeterne og Sol og Maane, alt sat i Gang fra Urværket nedenunder. Udført 1572 af Josias Habrecht. – *Skaale* af Agat, Serpentinsten m. m. – Øverste Hylde: **m.** *Et Kompas* i sølvforgyldt Daase m. Laag. Christian IV – Kompasset, der er mærket 1595, har sandsynligvis været benyttet af Christian IV paa hans berømte Nordlandstogt, da den 22aarige Konge – for med egne Øjne at undersøge bl. a. Grænseforholdene i det nordligste Lapland, hvor Norge, Sverige og Rusland stødte sammen – med en lille Flaade sejlede rundt Nordkap og ned til Øen Kildin. Christian IV havde paa Rejsen lagt sin kongelige Titel og Værdighed til Side og førte Flaaden som *General-Kapitain Christian Frederiksen.* –

n. *Knivskafter, Garnhaspe, Fløjter* drejede i Ben af Christian IV. – **o.** *Skibslygte* af Sølv, brugt af Kongen om Bord. – **p.** *En Vægt* m. 2 Skaale og tilhørende Lodder, forgyldt Sølv. Benyttet af Christian IV paa hans Rejser.

Udvendig paa Skabet:

Stok af Benringe, som er samlet om en Jærnspindel, m. Navn: Wilhelm Herzog zu Lüneburg 1641.

Paa Indgangsdør:

Christian IV's Drømmesyn paa Slottet Rothenburg d. $^{8}/_{12}$ 1625.

Over Indgangsdør:

Hjortetak paa et i Træ udskaaret Hjortehoved. Ifølge Indskrift paa Pladen reddede Hjorten den 28. December 1611 i Kalmar den danske Besætning fra Overrumpling.

Kirsten Munk, Christian IV's anden Hustru

I 1611 kom det mellem den Danske og Svenske Konge længe ulmende Fjendskab til Udbrud, og den blodige, men for Danmark ærefulde og heldige Kalmarkrig begyndte. Efter Fredsslutningen optog Christian IV de afbrudte Byggearbejder; Frederiksborg, Rosenborg, Tøjhuset, Børsen o. m. a. Bygninger rejste sig. Børnehuset indrettedes til Fremme af Haandværk og Industri, Handelskompagnierne stiftedes, og det ene smukke og velsejlende Skib sattes i Vandet efter det andet.

Bag Døren:

Portræt af *Christian IV* som Barn (se S. 7).

Portræt af *Nils Kaas*, Medlem af Formynderregeringen.

Portræt af *Dronning Sophie*, Frederik II's Dronning (se S. 7).

Portræt af *Jørgen Rosenkrans*, Medlem af Formynderregeringen.

Oven paa Vægskab A:

Et Fyrfad og *et Pyntefad* af Messing m. C. IV's Navnetræk og Ellinore Kierstine 1636.

En Tintallerken m. C. IV 1638 H. V. G. og R. G., d. e. Hans Ulrik Gyldenløve og Regitse Grubbe.

Et Tinkrus m. C. IV 1633 og Sophie Elisabeth. De sidste fire Stykker Messing- og Tintøj har hørt til Hans Ulriks og Kongedøtrenes Udstyr og er fundne 1890 i den tilkastede Stadsgrav i nuværende Gothersgade.

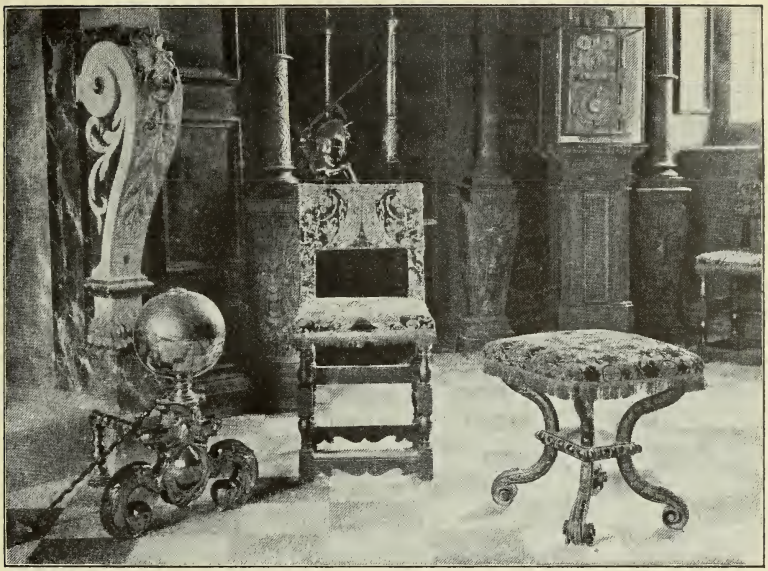

Brandbuk, Stol og Tabouret

II. CHRISTIAN IV'S FORSTUE

er det eneste Rum i Slottet, der er forsynet med Aarstal. 1615 staar der over Kaminen. I dette Aar maa da Salen være bleven tagen i Brug, dog ikke i den Udstyrelse, som den nu har. Malerierne (af MOMPER, BREUGHEL, SCHNYDERS o.a.) er købt i Holland 1607—1613, Søjlerne med deres morsomme Baser er udført 1616—1620. Loftet var oprindelig prydet med Stukkaturarbejde (Dønikeværk) i Gibs. Det blev taget ned og erstattet med det nuværende under Christian V.

Fra denne Sal har der allerede i Chr. IV's Tid ført Talerør op til Børnenes Værelser ovenpaa og til den tilsvarende Sal i Stueetagens sydlige Ende.

De to Karnapper i Gavlvæggen mod Nord fremkom først i 1758, da Karnapperne udvendig blev forlænget fra 1. Sal ned til Jorden.

I denne Sal laa Christian IV paa lit de parade i Ugen efter hans Død.

Midt paa Gulvet:

A. *Rosenvandsfontæne,* Sølv og Ibenholt m. Actæon og Dianagruppen, benyttet til en i hin Tid, hvor Spisegaflen endnu ikke var i Brug, meget nødvendig Fingervask efter Maaltiderne. Udført i Augsburg af HANS PETERS omkr. 1630 — Ved Sidevæg til højre: **B.** *Astronomisk Ur* med Klokkespil og bevægelige Figurer, delvis Kopi efter Uret i Strassburger-Münsteren og udført af en af dettes Mestre, ISAC HABRECHT, 1594 — **C.** *Kiste* m. Jærnbeslag, hvori Christian IV's og Anna Katrines Navnetræk og 1599. Funden i »Daaren« i Odense. — **D.** *Bord* m. Stenplade, hvori et »Muntespil«. Paa Bordet en *Serviet,* hvori indvævet de

Danske Provinsvaabner samt 1602, derpaa *en Sølvtallerken* m. Frederik II's Ciffer, *et Sølvbæger* m. Christian III's, *et Laagfad* af kinesisk

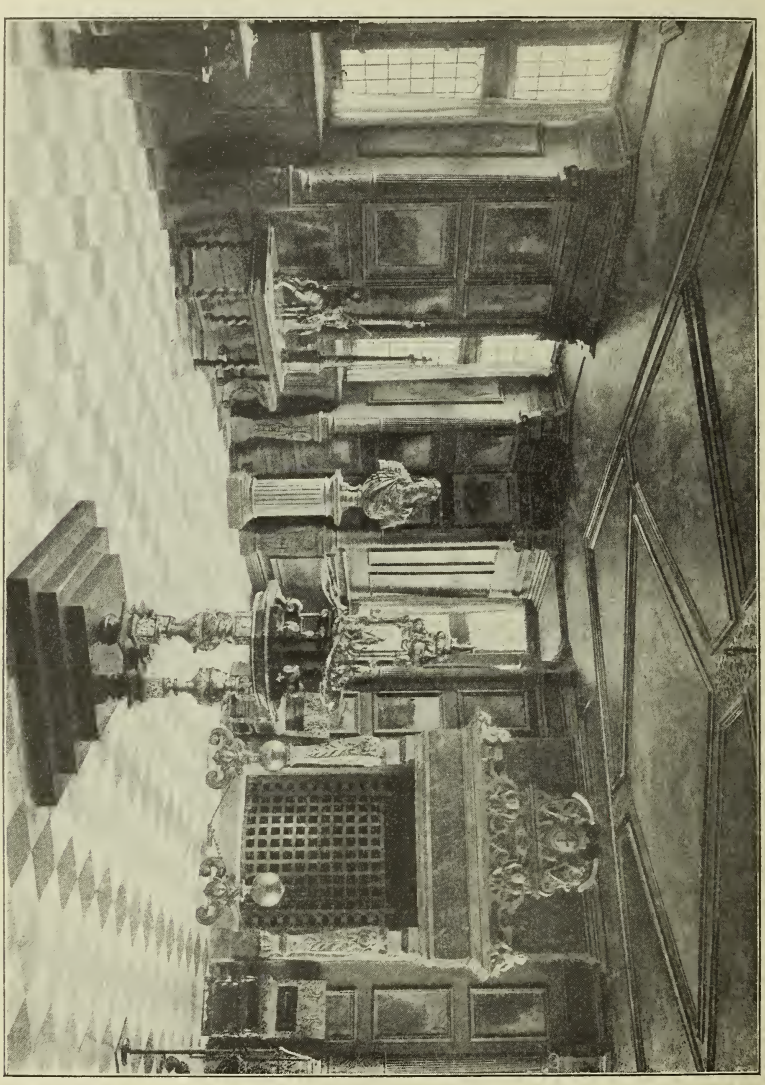

Christian IV's Forstue

Porcelain, hjembragt fra Ostindien af Ove Giedde i 1622 samt *Kniv* og *Gaffel*, som har tilhørt Christian IV. — Foran Kaminen, som aldrig

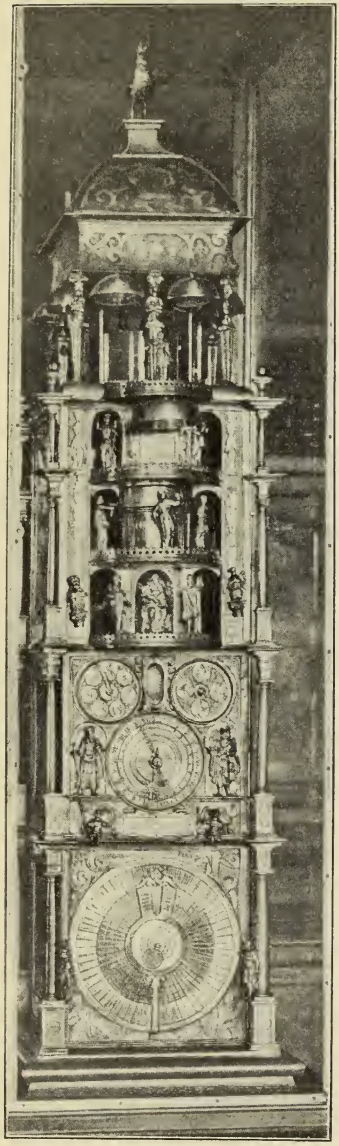

Ur forfærdiget i Strassburg 1594 af Isak Habrecht.

synes at have været brugt til aaben Ild, da der alt 1623 stod en Ovn i den af norske Sten: *Brandbukke* m. *Ildtøj* af Messing. – I Hjørnet: **E.** *Buste* (se S. 2) i Bronce af *Christian IV;* modelleret 1643 i København, støbt 1650 i Glückstad, François Dieusart.

Denne Buste svarer fortræffeligt til den Beskrivelse Oberst Monroe, Chefen for Kongens skotske Tropper i 30aarskrigen, giver af ham: »Aldrig saa jeg en mere mandig Skikkelse. Hvor Kongen viste sig i Slaget med sit klare, funklende Blik og sin romerske Næse, kunde man være sikker paa, at Kampen var haardest. Frygtløs over for sine Fjender, naadig og huld over for sine Venner«. Kongen er her afbildet i Imperatordragt, oprindelig bar han efter fransk Mode (la mode de la cadenette) en lang Haarflætning ved hvert Øre (se Portrætet S. 20), men i 1619 skar han den højre af; den venstre (i Reglen prydet med en Ædelsten eller med en Sløjfe) beholdt han til sin Død.

F. *Skuffe-Skab* af Ibenholt beklædt m. Messingplader, hvori er drevet bibelske Billeder. Udført i Nürnberg 1580. Foden ny.

I Vægskab til højre for Udgangsdør:

Christian IV's Dragt, som han bar, da han blev saaret om Bord i »Trefoldigheden« 1. Juli 1644 i Slaget paa Kolbergheide.

Kongen, som har lidt af Podagra, hvorfor han lod sig bære af Dragere op paa Runde Taarn, naar han havde Ærinde derop, gik som saa mangen Skipper med Tøfler paa om Bord og sloges i *Tøfler (h)* (paa Bunden af Skabet). Han blev saaret ved, at en svensk Kugle traf Delfinen paa en af hans Kanoner. Stumper af dem begge fløj omkring og dræbte bl. a. Eiler Ulfeldt og saarede Kongen og Eilers Broder Knud, der stod ved Siden af ham, og som i sit Fald rev Kongen med om Kuld. Den senere saa berømte Hans Rostgaard, Kongens Dreng, blev – som han selv siden skrev – af det samme Skud »under-

Christian IV's Vams, Krave og Haandlinning

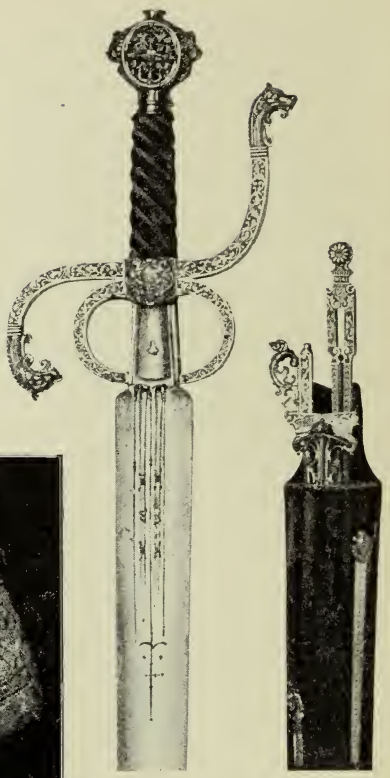

Christian IV's Admiralssværd
I Skeden forskellige
Instrumenter

Christian IV's gennemskudte Hue

danigst skudt og kvæst« i sit venstre Knæ. Kongen fik ikke mindre end 13 Saar i Hovedet af Metalstumperne, som bl. a. beskadigede Synsnerven til det højre Øje og »slog Øret i sønder«. Den *gennemskudte Hue* (øverst) blev ombyttet med en anden *Hue (d),* til hvilken der med en Knappenaal er hæftet en grøn Lap for at skaane det syge Øje. Blodet er strømmet ned paa højre Side af *Vamsen (a),* har plettet denne, *Skjorten (b)* underneden og er løbet ned i højre Ærme. Paa disse Stykker er Blodet størknet i Pletter. *Lommetørklædet (c)* derimod, som Kongen har skyllet i Vand og tørret Blodet af med, er grumset over det hele. Om Natten er Blodet gaaet igennem Forbindingen og har plettet *Sveddugen (e)* og *Pudebetrækket (f).* — Efter Slaget har Kongens Bartskær taget Metalstumperne ud af hans Hoved, og af 2 af dem blev der lavet et Par *Ørenlokker (h),* som senere gik i Arv til hans Datter Sophie, der blev gift med Grev Pentz. — Dagen efter blev et af Skibene, »Patientia«, sendt hjem til København med de Saarede, bl. hvilke Hans Rostgaard, der havde Tjeneste paa Rosenborg, og han har sandsynligvis

haft de blodplettede Klæder med for at vise Vibeke Kruse dem, saa hun kunde se, at det var godt, hun ikke havde fulgt med Kongen, som hun havde villet; thi det var — som Dragten noksom viste — gaaet varmt til. Christian IV var i øvrigt bleven saaret to Gange før: Ved Stormen paa Hoya 8. November 1626 i den ene Arm, og i en Fægtning ved Bleckede 21. Maj 1627 i Munden. — Kniplingerne paa Huerne er gjort i Tønder.

Prins Christian V electus

Magdalene Sibylle

III. CHRISTIAN IV'S VINTERSTUE ELLER ARBEJDSVÆRELSE

har faaet sin endnu bestaaende Udstyrelse som et kinesisk Værelse i 1616 og omtales 1623 af Fyrsten af Anhalt som prydet ikke blot med japanske Sabler, Knive og Tæpper, men ogsaa med »gemälde und bilder«, hvorved sikkert maa forstaas Malerierne *à la chinoise* (i Indfatninger, hvis Rammer er malede i Imitation af rød Skildpadde), og med de kinesiske Porcelains-Figurer over Dørene. I Loftet lod Sophie Amalie, der 1648 tog de tidligere af Kongen benyttede Værelser i Brug, medens Frederik III maatte flytte ind i de tidligere for Dronningen bestemte Værelser, anbringe tre 8-kantede Loftsmalerier, af hvilke det midterste fremstiller hende selv som Gudinden Juno.

Paa Væg til venstre for Indgangsdør:

Portrætter af den udvalgte *Prins Christian*, født 1603, hyldet 1610, gift 1634 m. Magdalena Sibylle, død 1647; af *Christian IV* og af *Magdalene Sibylle*, Prinsesse af Saxen, født 1617, gift anden Gang m. Frederik Vilhelm, Hertug af Saxen-Altenburg, død 1688.

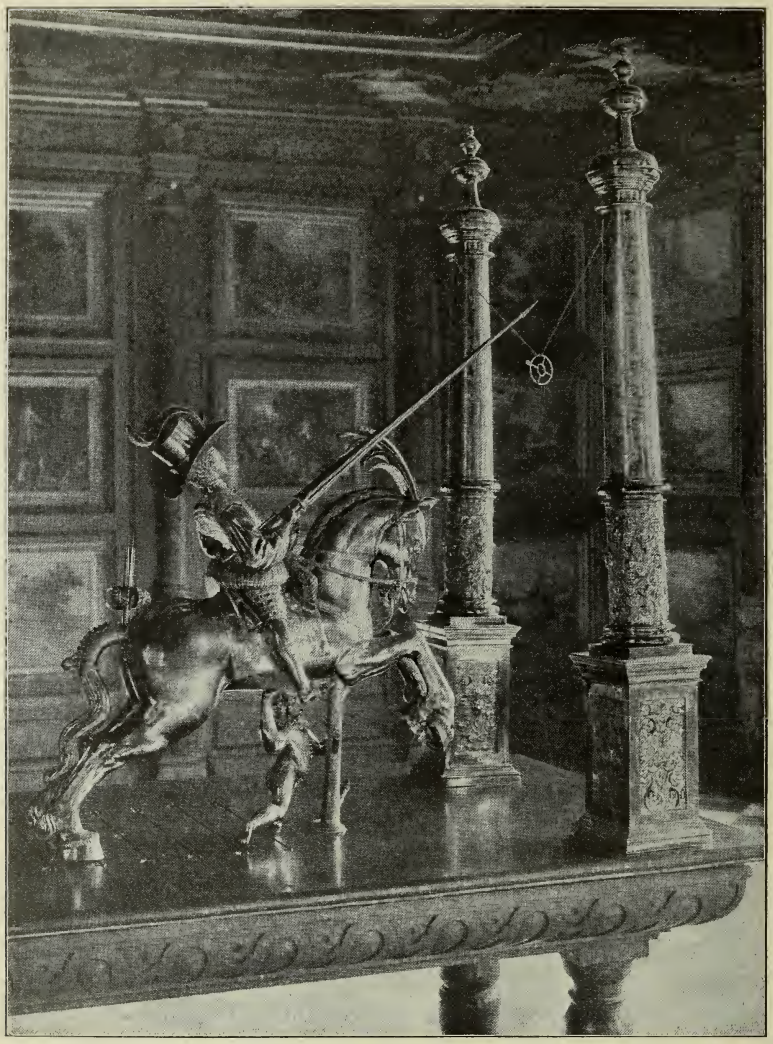

Christian IV stikkende til Ringen. Udført c. 1596 af Heinrich Beust i Brunsvig

Paa Bord under disse Portrætter:

Ringrendingsbægeret, af forgyldt Sølv, forestillende Christian IV i Færd med at stikke til Ringen. Narren vender Mølle under Hesten. Hver af Søjlerne kan skilles ad i tre Dele, Rytteren kan tages af Hesten, og hans Hoved kan, ligesom Hestens Hoved, tages af, saa-

Interiør fra Vinterstuen

ledes at 8 Personer kan drikke deraf paa een Gang. Efter at Henrik II af Frankrig var bleven dræbt af Greven af Montmorency i en Turnering 1559,

gik de voldsomme og blodige Turneringer efterhaanden af Mode og den i øvrigt ældgamle Ringrenden traadte i deres Sted. Den egentlige »Karoussel«, som var dennes sidste Udløber, rummede baade Ringrenden, Stikken til Straamanden, Hovedrenden o. s. v., se Malerierne paa Trappen.

Christian IV, mal. 1610 af J. van Dort

I Skabet:

Christian IV's Saddel, Skaberak og Rideтøj, broderet m. Guld og smykket med Perler, Ædelstene og emaillerede Figurer i Guld, udført i Anledning af den udvalgte Prins's Bryllup 1634 (vistnok af Kongens Perlestikker Gert Osserin) med dertil hørende Sporer, Pistoler og Kaarde.

Dette Bryllup blev fejret med en umaadelig Pragt for at give de mange fremmede Gesandter Indtrykket af, at Danmark ikke var knækket ved den lidet heldige Deltagelse i 30aarskrigen. Men Festlighederne forstyrredes noget ved den mellem den franske, spanske og svenske Gesandt udbrudte Rangstrid, der bl. a. medførte, at Kongen selv ikke mødte ved Taflet paa Bryllupsdagen. Denne Strid skyldtes for en stor Del den franske Gesandt Grev d'Avaux, hvis Sekretær ved Siden af mange gode Oplysninger om forskellige Forhold har givet en meget drastisk og sikkert overdreven Skildring af Drikkeriet ved Brylluppet.

Paa Væggen:

Spejl i Ibentræs Ramme m. Sølvornamenter. Paa Topstykket to ovale Medailloner m. Christian IV's og Anna Katrines Portrætter i Sølv.

Derunder:

Bord af Ibentræ, indlagt med Perlemor og Sølvplader m. forskellige graverede Fremstillinger, udført af Heinrich Goltzius.

Til venstre for Udgangsdøren:

Et To-Haandssværd, benyttet ved Processioner som Symbol paa Myndigheden. — Over Døren:

Kinesiske Porcelainsfigurer. — Til højre for Døren:

Portræt af *Christian IV* paa Dødslejet, malet af Bernt Hilwartz.

Portræt af *Anna Katrine* og den *udvalgte Prins*, malet 1611 af Jan van Dort.

Portrætter af *Korfits Ulfeld*, født 1606, Rigshovmester 1643, gift 1636 med Eleonora Christine. — I Vinduet:

Christian IV paa Dødslejet

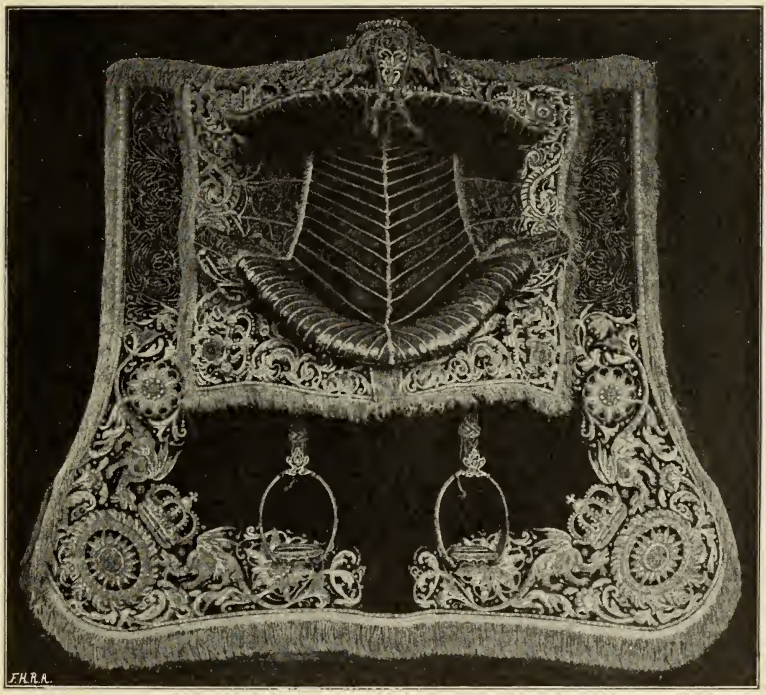

Christian IV's guldbaldyrede Saddel besat m. Perler og Diamanter

Gustav Adolph

Christian IV's St. Jørgen

Kejser Ferdinand

Kobberplade med Haelwegs store Stik efter Karel van Manders forsvundne Originalportræt af Christian IV.

Rosenborg udført i Ben (ikke nøjagtig) maa vist betragtes som Legetøj.

Spejl i forgyldt Ramme, antages at have tilhørt Fru Kirsten Munk.

Kobberplade, forgyldt, med en allegorisk Fremstilling af Forbundet mellem Danmark og Saxen.

Kobberplade, forgyldt, m. et stukket Portræt af Christian IV's Søster Hedvig, Kurfyrstinde af Saxen. — Under Vinduet

Montre H **a.** *Portrætter* af *Christian IV* og *Anna Katrine,* malede, emaillerede, skaarne i Sten, drevne i Sølv eller pousserede i Voks. — **b.** *Portræt* af den *udvalgte Prins.* — **c.** *Portræt* af *Frederik III* som Prins, bemærk Haarfletningen. — **d.** *Portræt* af *Gustav Adolf,* emaill. paa Guld, baaret som et Hæderstegn. — **e.** *Akvarel* forestillende Christian IV's Drømmesyn paa Rothenburg 8. December 1625 m. Kongens egenhændige Optegnelse derom. — **f.** »*Den væbnede Arm*«, Ridderorden uddelt 1616 og 1617; Kongen har baaret Ordenstegnet i Forbindelse med Elefanten. Oprettelsen (1616) af denne Orden staar utvivlsomt i Forbindelse med en omtr. samtidig præget Medaille, paa hvilken man ser »den væbnede Arm« over en Bibel m. et brændende Lys inden for Omskriften PRO RELIGIONE ET LIBERTATE; den er saaledes et Udtryk for de Følelser og Betragtninger, der senere bragte Christian IV til at drage Sværdet for sine Trosfæller i Tyskland. —

g. *Hosebaandsordenens* »*St. Jørgen*« og Knæbaandet. — **h.** *Broche* eller Brystsmykke, dannet af Landsdelenes Vaabenskjolde, som sammenholdes af Rigsvaabnet — **i.** *To haandskrevne Bønne-*

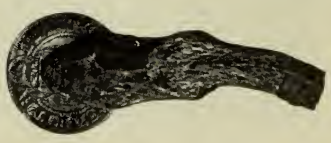

Snogehoved med en Gylden i Gabet

bøger, som har tilhørt Fru Kirsten Munk; den største m. hendes og Kongens Navnetræk i Tal-Kryptogram. — **k.** *Bønnebog* med Bind af Guld og Emaille, har tilhørt Christian IV's og Fru Kirstens Datter Anna Katrine, hvis Navnetræk findes paa Spænderne, indeholder Fader-vor (paa Vers), de 10 Bud, Tros-Artiklerne og 5 Psalmer, alt skrevet af Anna Katrine selv paa Fransk. Kongedatteren var forlovet med Frans Rantzau, som druknede i Slotsgraven 1632, Aaret efter døde hun, efter nogle af Sorg, efter andre af Mæslinger — **l.** *Psalmebogsbind* af Guld m. Emaille, har tilhørt Christian IV's Søster Augusta, g. m. Hertug Johan Adolph af Gottorp, hvis Navnetræk og Vaaben findes paa Bindet. — **m.** *Portræt* af Christian IV's Søster *Elisabeth*, g. m. Hertug Henrik Julius af Brunsvig. — **n.** *Broche* og *Medicinske* (skaaret i en Saphir), har tilh. Fru Kirsten Munk. — **o.** *To Amuletter*, en Saphir og en Nephrit, har tilhørt Christian IV; den sidste bar han til sin Død i en Guldkæde om Halsen. — **p.** *Forskellige Hængesmykker*, dannede over barokke Perler i Form af fantastiske Dyr. — **pp.** *En Kriger* af Elfenben og Emaille m. et Skjold, hvori en Kamee. — **q.** *Forskellige Armbaand* af Guld og Emaille, besat m. Diamanter. Det ene m. Christian IV's Haar. Har tilhørt Dronning Anna Katrine. — **r.** *Et Snogehoved* m. en Gylden i Gabet. Kongen havde i Haven ved Frederiksborg tabt Mønten, som blev snappet af en Snog, hvorpaa Kongen huggede Hovedet af Snogen. — **rr.** *Davids Psalmer* trykt i Sédan 1635 og *Almanach pour l'année* 1647. — **s.** *Ur i Hus* af Krystal, udført i Strassbourg. — **ss.** *Saks* og *Knivskaft* m. Guldgreb m. Aarstal 1636 og Tallet 8, d. v. s. Bogstav H, det ottende Bogstav i Alfabetet, som betegner

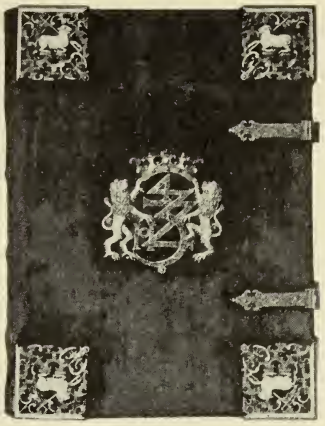

Kirsten Munks Bønnebog

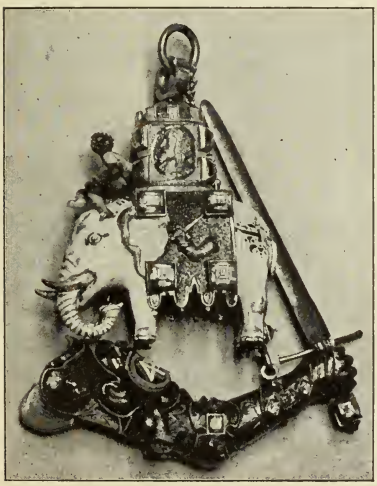

Elefantordenen og »Den væbnede Arm«, baaret af Christian IV

Hedvig af Saxen. – **t.** *Kristian IV's Kongesegl.* – **tt.** *Christiansstads Bysegl.* Christiansstad blev anlagt af Christian IV 1614 og den skønne Kirke bygget 1617–1628. – **u.** *Christian IV s Rettertingssegl.* – **v.** *Kamee* m. *Philip II* af Spaniens Portræt. – **x.** *Kamee* i emailleret Ramme m. Kejser *Ferdinands* Portræt. – **y.** *En Pung* af Guldtraad, knyttet Arbejde.

Leonora Christine

I Vinduet til højre for Kaminen:

Glasrude fra Gottorp Slot med Hertug Johan Adolphs Vaaben malet og brændt i Glas.

Jærnbundet Skrin m. Sværtepude og Blystempel med Christian IV's Navn in facsimile.

Benyttet af Kongen til Ekspedition af større Mængder af Breve og efter Sagnet misbrugt af Korfits Ulfeld.

Paa Væggen:

Elfenbens Relief fra Gottorp: Apollo og Marsyas.

Paa Dørvæggen:

Skrivebord, benyttet af Christian IV og reddet paa Frederiksborg ved Branden 1859. Paa Bordet ligger et af hans mange egenhændige Breve, dat. Rosenborg 24. Marts 1633, samt en »Skrivekalender«, d. e. Dagbog med Optegnelser for 1616. *Stolen* kan ikke henføres til Chr. IV.

Over Bordet:

Portræt af Leonora Christine Ulfeld. Originalen findes nu paa Frederiksborg, ligesom ogsaa Manuskriptet til hendes berømte »Jammersminde«.

I denne Stue opholdt Christian IV sig under sin sidste Sygdom, plejet af sin Yndlingsdatter Leonora Christine, og døde her 28. Februar 1648. Otte Dage forinden blev han, syg og afkræftet, kørt til Rosenborg fra Frederiksborg i Slæde. At man har skyndt sig, fremgaar af, at den ene Hest af Otte-Spandet styrtede, da Slæden kørte frem for Rosenborg. Kongen holdt sig dog endnu oppe, tog sig af Regeringssagerne og hørte med Interesse paa, hvad den nylig fra Krigsskuepladsen i Tyskland hjemvendte Jørgen Bjælke havde at berette. Leonora Christine, som saa, at det bar mod Døden, græd og kyssede hans Haand. Men

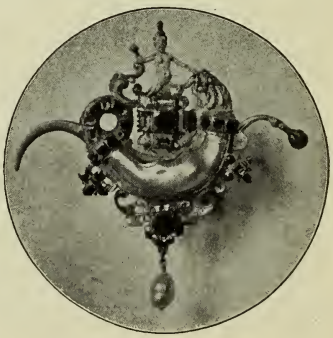

Smykke dannet af Barokperle og stafferet af Corvinianus Sauer

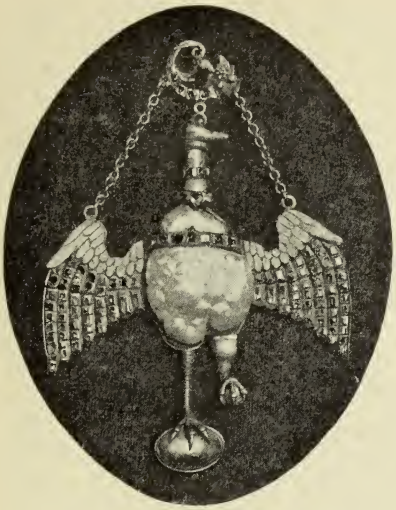

Smykke dannet af en Barokperle

den gamle Konge gjorde sig stærk og sagde: »Græd ikke, jeg kommer vel op igen!« og trøstede hende med, at »han havde muret saa fast under hende, at hun vel skulde staa«. Først den 27. maatte han gaa i Seng. Leonora Christine trykkede efter Døden hans Øje til. Om Christian IV's sidste Dage og hans smukke, en betydelig Personlighed værdige Død, haves udførlige Beretninger i Dr. O. Sperlings Selvbiografi og i Præsten Laurits Hindsholms Dagbog (bægge trykte).

Derover:

Portræt af *Christian IV til Hest.* Malet af KAREL V. MANDER.

Efter denne originale Skizze blev det legemsstore Maleri udført, som hang i Appartementssalen paa Christiansborg og gik til Grunde ved Branden 1794, ligesom et andet, der endnu hænger paa Slottet i Eutin, og et tredie paa Frederiksborg.

Over Døren:

Figurer af kinesisk Porcelain. — Bag Døren:

Portræt af *Christian IV,* omtr. 35 Aar gammel, malet af PETER ISAACHSEN. Fletningen ved hans højre Øre ses.

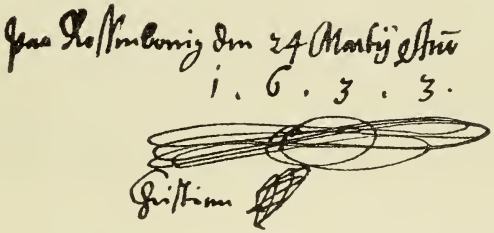

Christian IV's Underskrift in facsimile

IV. SENGEKAMMERET

Denne Stue, der ved Tilbygning af det store Taarn mistede det direkte Dagslys, var det ægteskabelige Fællesrum »Sengekammeret«, med Husherrens Værelser paa den ene og, nøje svarende til dem i Størrelse og Form, Husfruens paa den anden Side. Christian IV har dog benyttet, snart det ene, snart det andet af de foran nævnte Værelser til at sove i. — Loftet er det oprindelige. Kaminen med Spejlrammen er sat op i 1706. Udenfor, i det store Taarn, laa

Badstuen, der var klædt med Tin og indrettet med Vandledninger og Ovn. Ved Siden deraf, med Dør fra Badstuen og fra Vinterstuen samt med Vindue fra Sengekammeret ligger Kongens W. C. Loftet er endnu bevaret; men Væggene blev i 1706 beklædt m. hollandske Kakler. — Sengekammeret blev benyttet sidste Gang, da Christian VII sov her Natten før Skærstorsdag 2. April 1801 og blev vækket om Morgenen ved Kanonaden fra Slaget paa Reden.

I den mørke Stue findes paa Væg til venstre:

Skab m. *Voxfigur* forestillende *Frederik III* i Imperatordragt. Ligesom den følgende vistnok udført af ANTOINE BENOIST i Paris.

Skab m. *Voxfigur* forestillende *Sophie Amalie.* Venetianske Kniplinger paa begge Figurer. (Skabene er fra omtr. 1740).

Skabe fra Frederik III's Tid. — Over Døren:

Buste (Gibs) af *Frederik III.*

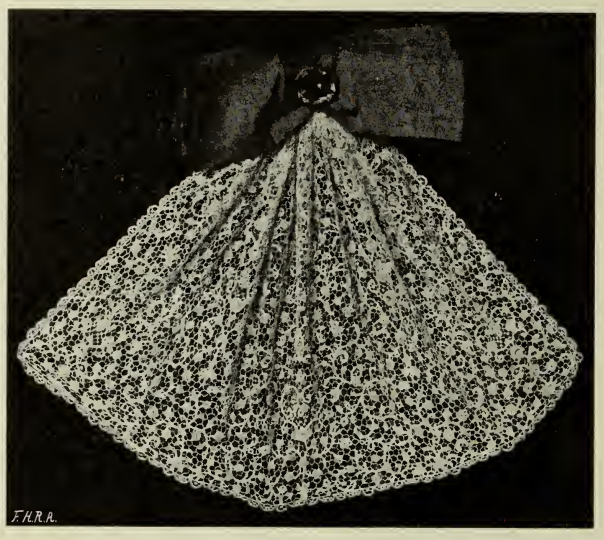

Frederik III's Halstørklæde *(Point de Rose, Venedig)*

FREDERIK III
1648—1670

næstældste Søn af Christian IV og Anna Katrine, er født paa Haderslevhus 18. Marts 1609. Som yngre Søn fik han en mere boglig Opdragelse, end de fleste Kongesønner dengang og opnaaede ved Faderens Anstrengelser 1634 Stillingerne som Ærkebiskop i Bremen, d. v. s. regerende Fyrste med Titel af Ærkebiskop i dette gamle Bispedømme, og Aaret efter som Biskop i Verden. Han var saaledes bleven tysk Fyrste. 1643 ægtede han i Glückstadt Sophie Amalie af Brunsvig, en Datter af Christian IV's troløse Vaabenfælle under 30aarskrigen. Ved den ældste Broders Død 1647 var han alt kommen paa Kant

med den Danske Adel, hvilket ikke blev glemt. Han blev straks betragtet med Mistro af denne, og Adelens Frygt for hans og hans Hustrus enevældige Tilbøjeligheder fik Udslag i den haarde Haandfæstning, han maatte underskrive 8. Maj 1648 for at opnaa at blive hyldet som Tronfølger. Med Forsig-

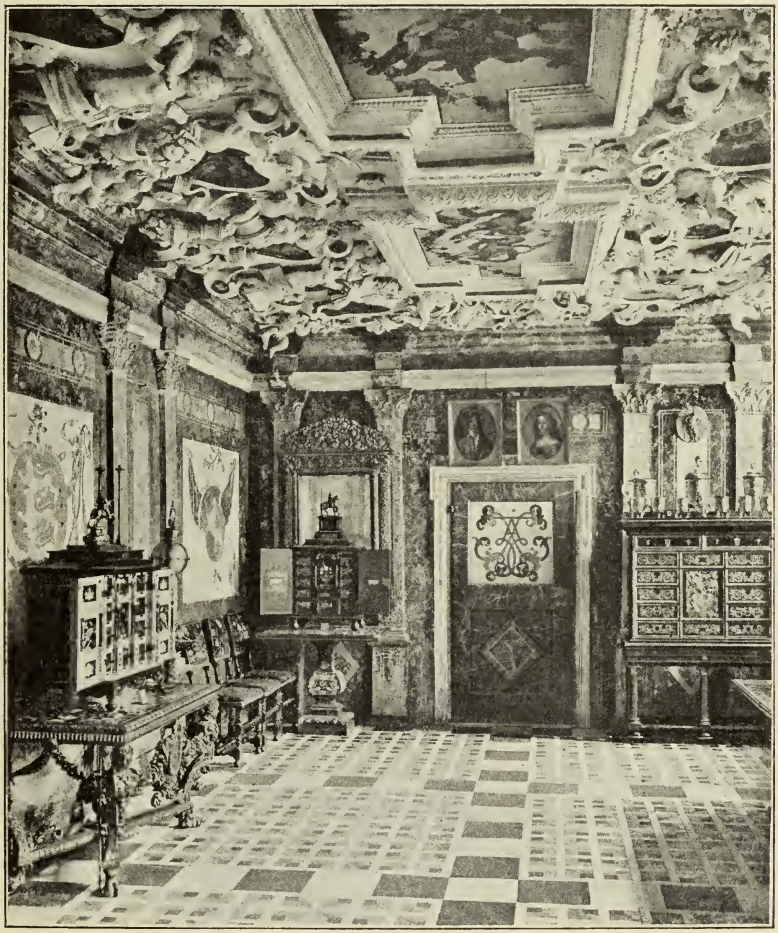

Interiør fra den marmorerede Stue

tighed og Snildhed frigjorde han sig lidt efter lidt for Adelens Tvang, og da han og Københavns Borgere havde fundet hinanden i Begyndelsen af Belejringen 1658, og da Adelen var bleven svækket under Krigen, benyttede han Lejligheden og omstødte 1660 den gamle Forfatning. Danmark blev fra et Valgrige til et Arverige under en i Ordets videste Forstand uindskrænket og

enevældig Hersker. I national Henseende var det en Ulykke for Landet, at Folkets gamle ledende Stand blev saa absolut sat ud af Spillet, som Tilfældet var, og erstattet med Mænd, i Reglen Tyskere, som Kongen kunde bruge, men som var og blev Fremmede i Landet.

Hvad Frederik III ikke havde Raad til, formaaede Dronningen at sætte igennem, og 1669—1670 opførte hun et nyt Slot, *Sophie Amalienborg*, der svarede til Enevældens Fordringer, men som gik til Grunde ved en Brand 1689; en Del Møbler — franske, som alt, hvad Dronningen omgav sig med, — m. m. kom ved den Lejlighed til Rosenborg; paa Tomten rejstes senere det nuværende Amalienborg.

Frederik III

Frederik III har grundlagt vore store Samlinger: Kongehusets paa Rosenborg, Kunstkammeret, Stammen til de fleste af vore nuværende videnskabelige Museer, det store kgl. Bibliotek og den kgl. Malerisamling, og har endvidere opført Bygningen til disse Samlinger samt anlagt Kastellet.

Frederik III døde 9. Marts 1670 paa Københavns Slot.

V. DEN MARMOREREDE STUE

Dette Værelse var oprindelig Fru Kirstens daglige Opholdsstue. Væggene har været beklædt med Panel, udskaaret eller malet; Loftets oprindelige Bjælkeværk m. Stukkaturarbejde paa og mellem Bjælkerne ligger endnu delvis bag det senere Barokloft.

Paa Grund af Landets Ødelæggelse og Fattigdom efter Svenskekrigen 1658—60 formaaede Frederik III ikke, til sin store Sorg, at bygge en ny Kongebolig, der kunde svare til den enevældige Konges Stilling. Han maatte nøjes med, for dog paa Rosenborg at kunne indføre det nye franske Hofceremoniel, der fordrede, at man ikke som før direkte, men først gennem en Række af Værelser nærmede sig Monarken, at indrette det tidligere Fru Kirstens Kammer til *une salle de reception* efter de bedste franske Forbilleder. Saaledes opstod da 1663—67 den marmorerede Stue, med Pilastre paa Væggene. Fladerne mellem dem udfyldtes m. Danmarks, Norges og Sveriges Vaabener, medens Loftet udførtes i Stukkaturarbejde i meget højt Relief, hvori ses Rammer omkring mindre Malerier med Landsdelenes Vaabener, som omgive to større Malerier m. Regaliernes Nedbringelse til Majestæten. I Dekorationen ses saaledes Kongens hele Titulatur som Konge af Danmark, Norge og Sverige, de Venders og Goters o. s. v. — Dagen efter at den først fødte Arving til den enevældige Magt var kommen til Verden, 12. Oktober 1671, blev Rigets Stormænd kaldt til Møde her ved Expresbud. Og i denne lille Stue, det eneste af alle kongelige Værelser i Landet, der var præget af den nye Tids Stil, fandt den første Uddeling af Danebrogsordenen Sted. Bl. a. blev Griffenfeld og Kurt Adeler Riddere.

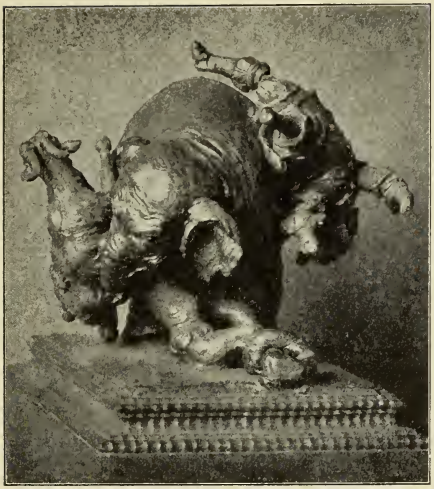

Satire paa General Stenbocks Nederlag ved Nyborg 1659

Til højre for Indgangsdøren:

Skab M

hvori: *Krus* drevet i Guld. — *Italienske Morraspillere* (emailleret Glas), har tilhørt Karel v. Mander, paa hvis Auktion de blev købt til Kongen. I Morraspillet gælder det om, hurtigt at bestemme, hvor mange Fingre Modspilleren i et Nu kaster frem imod en og atter trækker tilbage. —

Opsats, dannet af en 8-kantet Aquamarin, som omgives af de forskellige Genstande, der omtales ved Korsfæstelsen. — *Miniaturalter;* efter Traditionen Model af Alteret i Kapellet paa Københ.s Slot. — *Smykkeskrin* med Blomster af Emailleglas. — *Krystalbæger*, baadformet, paa Fod. Indslibning: Neptun og Nereïder. — **i.** *Pokal* dannet af en Kokosnød og mærket: Tho. Broughton, Navnet paa den Officer, der arresterede Leonora Christine i Dover (9. eller 10. Juli 1662) og som siden lokkede hende til at foretage et Forsøg paa Flugt fra Dover Castle, efter hvilket hun blev udleveret til Danmark. Pokalen maa saaledes antages at være sendt til Frederik III af denne Mand som et Middel til at bringe sig i Erindring eller som Tak for en Belønning for hans Hjælpsomhed.

Krystalbæger med Indslibning: Neptun og Nereïder

Rundt om i Skabet en Mængde Flacons, Skaale og Bægre af forskellige Halvædelstene, Skrin af Elfenben og Krystal o. s. v. — **k.** *Krus* af *Rav.* — Paa den smalle Hylde nedenunder: **l.** *Skakspil* m. Portrætter af det Danske og Svenske Kongepar, ud-

skaaret i Fedtsten. — **m.** Tre *Guldbægre* m. det Holstenske Nældeblad og Hertug Frederik III's Navnetræk.

Oven paa Skabet:
Fire Buster af Elfenben: *Frederik III, Sophie Amalie, Christian V* og *Hertug Frederik III* af Holsten Gottorp.
Forskellige Drikkekrus udskaarne i Elfenben.

Bag Indgangsdøren:

Skab R i hvilket:

Glas m. Indslibninger fremstillende Frederik III's Udfald paa Amager 10. Oktober 1658, Slaget i Sundet 29. Oktober 1658 og Slaget v. Nyborg 14. November 1659. — *Elefant* og *Stenbuk*, Gruppe modelleret i Voks; Satire paa den svenske General Stenbocks Nederlag ved Nyborg 14. November 1659. — *Det Bornholmske Bæger;* et saadant skænkedes ethvert Medlem af den Deputation, som i 1658 efter Svenskernes Fordrivelse overdrog Frederik III deres Ø. — *En Nautil* m. indskaarne Fremstillinger af Københavns Belejring og den hollandske Flaades Forcering af Sundet 1658. — *Bæger* af Narhvalstand m. emaill. Ringe. En Grønlænder i Emaille paa Laaget. — *Skrin* af Elfenben og Lapværk.

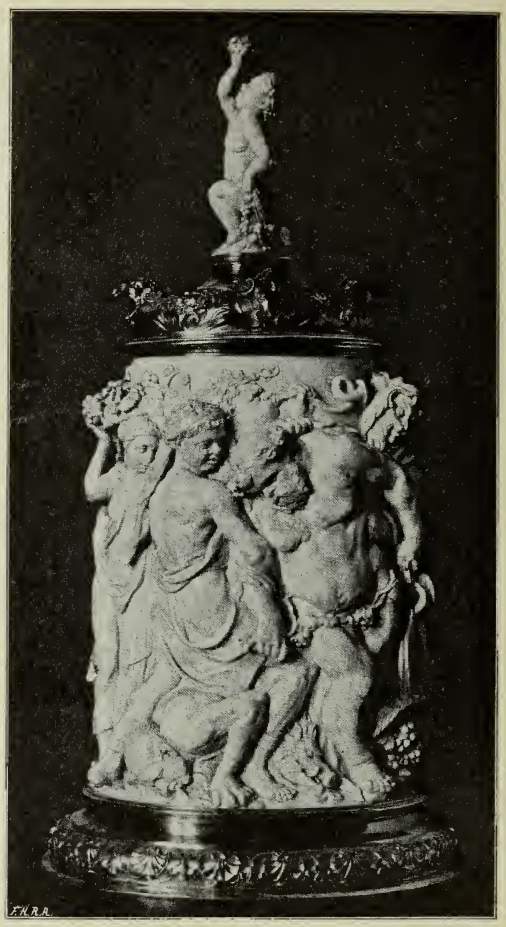

Krus af Elfenben med Bacchus-Optog efter Jordaens, udført af Jan Wilckens van Werelt

Oven paa Skabet:
Drikkekar, nogle udskaarne i højt Relief, andre dannede af Spidsen af Elefantens Stødtand.

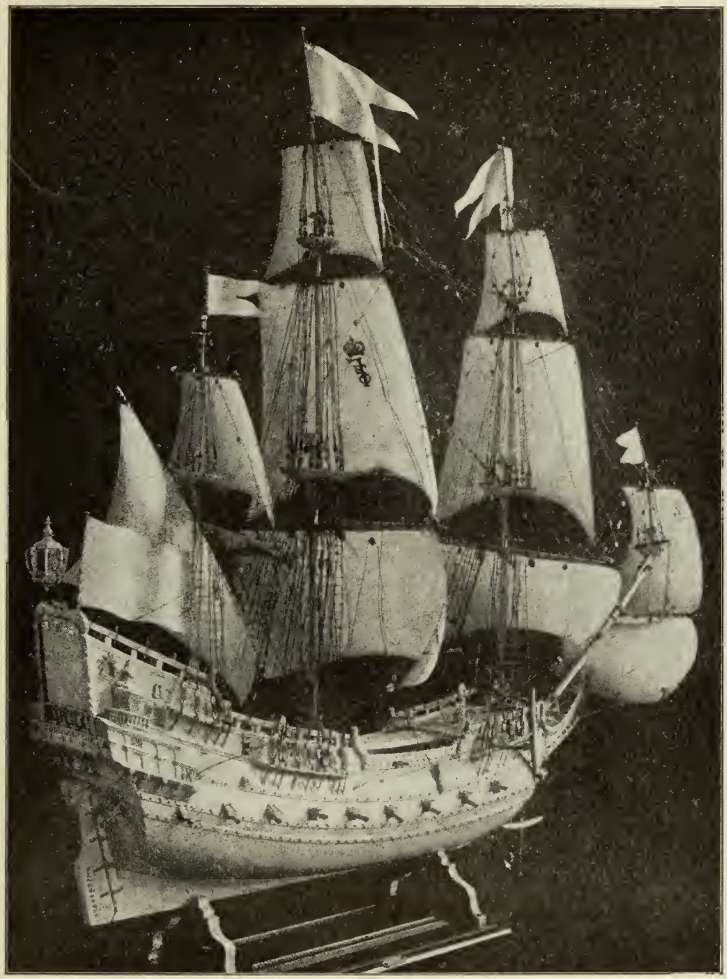

Fregatten »Norske Løve«. Udført i Elfenben 1652 af J. J. Nordmand

Sølvkrus og *Sølvbægre*, til Dels prydede m. Hamborgske »Nældebladsdalere«. — I første Vindue:

Relief i Voks: en knælende Kunstner modellerer en Buste af Frederik III. — Midtervinduet:

Model af *Fregatten »Norske Løve«* for fulde Sejl, udført i 1652 af J. J. Nordmand.

Portræt af *J. J. Nordmand,* mal. 1654 af Wolfg. Haimbach.

Foran Vinduet:

Bord m. Mosaikplade. Paa Sargen Frederik III's Navnetræk og Valgsprog: Dominus providebit.

Paa Bordet:

Montre N

a. *Portræt* af *Frederik III,* emailleret 1663 af Paul Prieur. — **b.** *Miniat. Portrætter* af samme, emaillerede af samme — **c.** *Miniat. Portrætter* af *Sophie Amalie.* — **d.** *Perlemors-Portrætter* af *Frederik III* og *Sophie Amalie,* indlagte i en sort Sten. — **e.** *Miniat. Portræt* af *Kronprins Christian* (V) og hans *Søskende,* emaill. 1671 af Prieur efter et ældre Portræt. — **f.** *Miniat. Portrætter* af *Kronprins Christian* (V) samt af hans *Søstre.* — **g.** *Miniat. Portræt* af *Peder Griffenfeld,* emaill. af Prieur. — **h.** *Miniat. Portræt* af *Dronning Christine* af Sverige. — **i.** *Miniat. Portrætter* af *Carl X Gustav* af Sverige og *Dronning Hedvig Eleonora.* — **ii.** *Oval Medaillon* indeholdende et Stykke Træ. Paa Forsiden Tegning af et Træ. Overskriften Non sine omine ex tribus superstes, d. e. Varslende er Du tilbage af tre, har Hentydning til, at for hver af Christian IV's Sønner plantedes ved deres Fødsel et Træ, men de to gik ud og alene Prins Frederiks blev i Live. — **k.** *Miniat. Portrætter* af *Carl I* og *Carl II* af England. — **l.** *Sølvmedaille* og *Maleri* af Greven af Oldenborgs langmankede og langhalede Hest Kranich, »som forstod Latin«. — **m.** *Turneringspris* m. Devise: *A Luy Esgal* og Sophie Amalies Navnetræk. Udsat af denne Dronning ved en Turnering 1680. — **n.** *Guldur.* I Kapslens Bund og Laag Jagtscener i stærkt drevet Arbejde. — **o.** *Guldsigneter,* som har tilhørt Sophie Amalie. — **p.** *Guldlorgnetter (»des lunettes«)* m. Futteral, har tilhørt Hertug Frederik III af Holsten-Gottorp. — **q.** *Guldbæger* paa 3 Fødder m. Laag. Paa Rundingen Frederik III's kronede Navnetræk, de 3 Løver, Løven m. Bilen, de 3 Kroner og 1669.

Barokperlesmykke: Kvinde m. et Spejl

Barokperlesmykke: Et Havuhyre

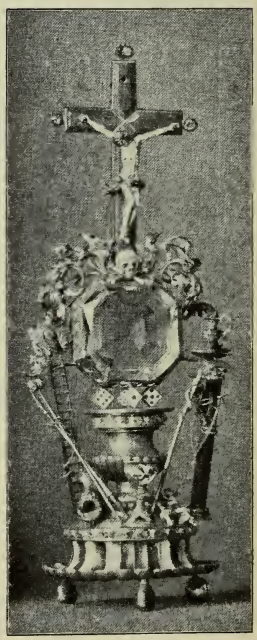

Alter med Aquamarin

Dronning Christine
af Sverige

Griffenfeld

Guldbæger inden i hvilket
12 mindre Bægere

I dette Bæger 12 mindre inden i hinanden. – **r.** *Notitsbog* m. Elfenbensblade og Kalender for 1664. – **s.** *Et Stykke alkymistisk Guld*, efter Traditionen frembragt af Frederik III.

Kongen synes indtil 1667 at have stillet sig meget køligt over for Alkymien, men blev af Italieneren Joseph Borri ledet ind paa Forsøgenes Vej og ofrede senere store Summer paa Guldmageriet.

t. *Hængesmykker*, dannede over barokke Perler: Et Havuhyre, en Lucretia, en kvindelig Figur m. et Spejl. – **u.** *Smykker i Form af Navnetræk.* – **v.** *Signeter* og *Ringe*, som har tilhørt Sophie Amalie. – **x.** *Valnød* med Frederik III's Portræt og Rigsvaabenet udskaaret. – Overst i Montren: en Række *Gafler*, *Knive* og *Skeer* m. Skafter af forskellige Stenarter. Frederik III's og Sophie Amalies Gafler og Skeer af Guld.

I tredie Vindue:

Elfenbensskrin, *Æsker* og *Daaser* m. m., som har tilhørt Frederik III.

Modeller af *Fartøjer* og *Baade*, udført i Elfenben af ovenn. J. J. Nordmand.

Paa Dørvæggen:

Skab paa Fod, fineret m. rød Skildpadde, hvori er indlagt graverede Sølvplader. Skufferne og Skabet er kantet m. Flammelister af Sølv.

Derover:

Fire ovale Sølvplader m. Figurer i højt Relief. – Ved Siden:

Sølvplade m. en Fremstilling af Juno og Iris i drevet Arbejde.

Bag Udgangsdør:

C. *Søjlebord* af Gipsmosaik. – Derpaa *Et Skrin* af Elfenben m. Fremstillinger i *Lapværk*. – *Skab* af Ibentræ m. Plader af Mosaik og »Ruinsten«. – Oven paa dette: *Rytterstatuette*, Kejser Leopold af Østerrig, skaaret i Jærn med

Marc. Aurels Rytterstatue paa Kapitolium i Rom som Forbillede.

En Seddel under Fodstykket, skrevet af Kunstneren, oplyser at denne, Jærnskæreren Gotfred Leigebe (1630–83), har skaaret denne Statuette, Rytter, Hest og Fodplade i eet Stykke ud af en Jærnblok, der oprindelig vejede 29 ℔, efter at den først var bleven gennemarbejdet m. Hammeren, »saa den var snarere at anse for en Blok halvhærdet Staal end Jærn«. »Der Röm. Kay. May. Conterfey belangend, ist selbiges Ao. 1658 bey dero Einritt in Nürnberg von mir mit sonderbahrem fleisz und fürsichtigkeit beobachtet worden«. Af Jærnblokken er omtrent tre Fjerdedele skaaret bort, idet Statuetten nu kun vejer 7 ℔ 10 Lod.

Skab fineret med rød Skildpadde og indlagt med graverede Sølvplader

Paa Bagvæg:

B. *Bord* m. Plade af Gipsmosaik og udskaaren forgyldt Fod, paa hvilken ses Sophie Amalies Navnetræk og Valgsprog: En Dieu mon Espérance. Hertil hører de ved Siden staaende *To Gueridoner* af samme Arbejde. I Pladerne paa disse saa vel som paa Bordet ses det Danske og Lüneborgske Vaaben og Sophie Amalies Navnetræk. – Paa Bordet *Et Smykkeskrin* m. Plader af Mosaik, Rammeværket beklædt m. Elfenben. – Paa dette *Frederik III til Hest* som Ringrender. I Fodstykket et Urværk, der har kunnet drive Figuren frem og bringe den til i rette Øjeblik at hæve Lansen – *Stole* m. Blomsterbroderi.

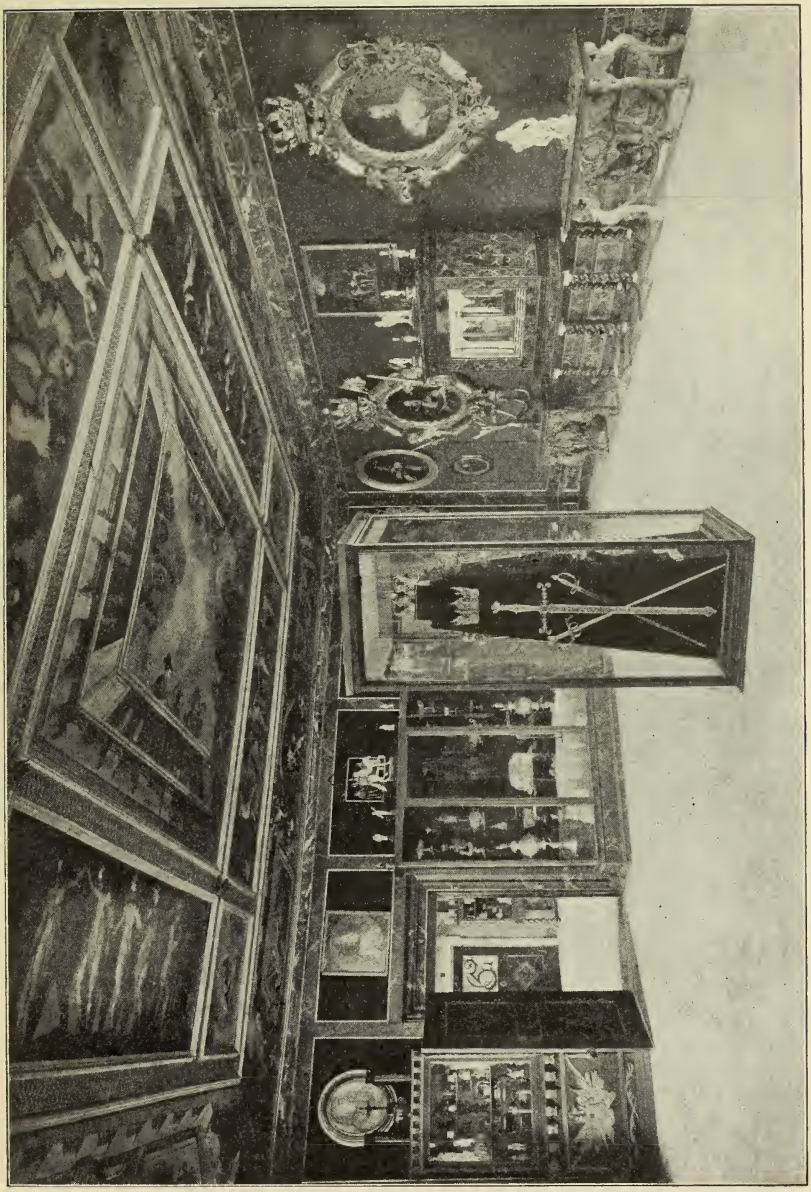

Interior fra »Kongens Gemak« Christian V's Sal

VI. KONGENS GEMAK

Denne Sal var oprindelig Forstuen uden for Fru Kirstens Kammer og har tillige været benyttet som Spisestue til daglig. I Muren til venstre for Vinduet mod Øst findes der bag Tapetet en nu tilmuret Dør, som ses udvendig, ad hvilken man fik Maden bragt op fra det umiddelbart nedenunder i Kælderen liggende Køkken. — Under Christian V er det oprindelige Bjælkeloft bleven dækket med Malerier af forskellige Kunstnere, og Væggene er bleven behængt med røde Gobelinstapeter. Det nuv. Vægbetræk er nyt. Karnapperne er bygget til i 1759.

Christian IV's Krone

CHRISTIAN V
1670—1699

ældste Søn af Frederik III og Sophie Amalie, er født paa Flensborg Slot 15. April 1646, blev hyldet i Danmark og Norge 1655 og 1656 og ægtede 1667 paa Nykøbing Slot Charlotte Amalie af Hessen-Kassel. 1671 oprettede han en ny højere Adel, s. A. stiftede han Dannebrogsordenen og fornyede senere Elefantordenen. 1675—1679 førte han med Sverige den Skaanske Krig, under hvilken det lykkedes Griffenfelds Fjender at styrte denne. Nils Juels straalende Sejre til Søs formaaede ikke at opveje Nederlagene til Lands, og Krigen endtes uden Resultat ved Freden i Lund.

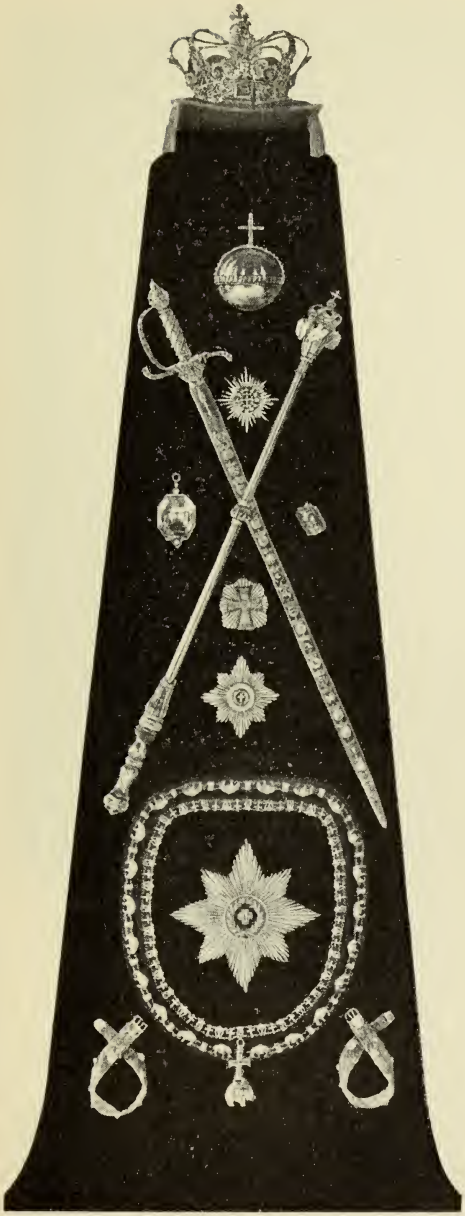

Pyramidens 1. Side

Midt paa Gulvet:

Pyramide med Rigsregalierne og Kronjuvelerne

Paa Toppen *Enevældens Krone* (gjort af Paul Kurtz) benyttet ved den første Enevoldskonges Kroning (1670) og af hans Efterfølgere, sidst 1840 af Chr. VIII (lavet i Kbhvn. 1665—70).

1. Side:

Enevældens Spir (gjort af Poul Prieur), *Sværd og Rigsæble. — Elefant- og Dannebrogs-Ordenernes Kæder,* som benyttes endnu, samt de dertil hørende Emblemer og Stjerner. — En stor *Amethyst*, som paa Kroningsdagen prydede Tronens Spids. — *Salvingsbuddiken.* — Nederst Knæbaand til Kroningsdragten.

2. Side:

Chr. IV s Krone (gjort af Dirch Fyring og Corvinianus Sauer 1595—96). — Derunder *Christian III's Rigssværd* (gjort af Jan Siebe), *Chr. IV's Ridderslags-* og *Chr. VII's Bryllupskaarde.*

3. Side:

Kroningspokalen (Nürnberg 1656). — *Daabsfad og Kande* samt *Lysestager* af Guld, benyttet fra 1671 til de kgl. Børns Daab. — *Sværdhænger* til Kroningsdragten.

4. Side:

Dronningens Krone (gjort af Fabritius 1731). — *Dronningens Juveler.*

Det store Skab i Midten:

Smykkeskrin af drevet Sølv besat m. et Par Tusinde smaa Diamanter. Krystalglas i Laag og paa Siderne.

Skrinet, som var en Foræring fra Prins Jørgens Gemalinde Anna af England til hendes Svigermoder Dronning Sophie Amalie, blev stjaalet under Christiansborg Slots Brand 1794, men blev reddet, da Tyven straks blev opdaget.

Skuffe-Skrin af Elfenben. – Derunder:

»*Wismarbægeret*«, en Opsats af Krystal i Form af en Flyvefisk. Overrakt Kongen af Wismars Magistrat ved Byens Erobring 13. December 1675. Derover:

Terrin (af kinesisk Porcellain m. Sølvbeslag. Paa Laaget kronet C. A. d. e. Charlotte Amalie). – Over denne:

Guldpokal, emaill., baaret af en Neger og besat med skaarne Stene.

Emailleret Alterkalk med symbolsk Dekoration

Sølvopsats med Himmelgloben

To til denne Pokal svarende Guldterriner.

Disse tre Stykker skal efter Traditionen være en Foræring fra Generalstaterne (den nederlandske Regering) t. Korfits Ulfeld, hvis Hustru kom i Barselseng under Opholdet i Bruxelles 1649 og fødte en Dreng, der til Stedets Ære fik Navnet Leo Belgicus.

To Skaale skaaret i Yade (Yu), den ene m. grønt emaill.

Alabast-Statuette af Christian V

Slanger som Hanke, den anden hvilende paa en emailleret Skildpadde.

Krystalskaal paa Fod m. Turkiser paa den emaill. Fodring.

Allerkalk m. Fremstillinger i Emaille af Bjærgprædikenens Lovprisninger. (Nürnberg omkr. 1670 (S. 38).

Bægre, Opsatse og *Skaale,* slebne i Krystal og forskellige Stene.

Paa Bunden af Skabet bl. a.:
To høje *globeformede Opsatse af Sølv.*
Oven paa Skabet:
Elfenbensstatuetter, bl. a. en *Rytterstatuette* af *Christian Gyldenløve.*
Bag Indgangsdøren:

Skab Q

med Arbejder i Elfenben, Rav og Koral. – I Midten:
En Buste en miniature i Sølv af *Christian V* (1697).
I Vinduet:
Dobbelt-Portræt af *Christian V* og Dronning.
Ovalt Portræt: Christian V m. Laurbærkrans (WUCHTER).
Ovalt Miniat.Portræt af Dronn. *Anna* af England.
do. af Prins *Jørgen* (g. m. foregaaende), emailleret.
Foran Vinduespillen paa Bord m. forgyldt Fod:

Montre S

a. *Miniat. Portrætt.* af *Christian V* (PRIEUR, BARBETTE o. a.). – **aa.** *To Portrætter* af samme, skaaret i Guld, til at bære.

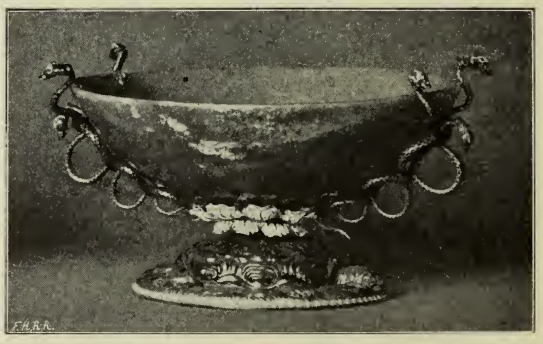

Skaale af Yade, Bjergkrystal og Nephrit

Terrin af kinesisk Porcelain m. Sølvbeslag

Det ene har tilhørt Griffenfeld. — **b.** *Miniat. Portræt* af *Charlotte Amalie* (emailleret af PRIEUR). — **c.** do. af Kronprins *Frederik* og Prinsesse *Sophie Hedvig* (BARBETTE). — **d.** do. af Christian V's Søstre Prss. *Anna Sophie* (g. m. Kurfyrst Joh. Georg III af Saxen), *Frederike Amalie* (g. m. Chr. Albrecht, Hertug af Holsten-Gottorp), *Vilhelmine Ernestine* (g. m. Kurfyrst Carl af Pfalz) og *Ulrike Eleonora* (g. m. Carl XI af Sverige). — **e.** *Miniat. Portrætter* af Kongens Broder *Prins Jørgen* og hans Gemalinde *Anna*, senere Dronning af England (emaill. af C. BOIT). — **f.** do. af Charlotte Amalies Forældre *Landgreve Vilhelm* og *Hedvig Sophie* af Hessen. — **g.** *Miniat. Portræt* af *Carl XI* af Sverige, g. m. Kongens Søster Ulrike Eleonora. — **h.** do. *Carl XII* af Sverige i en Ring. — **i.** *Dronning Charlotte Amalie* i Triumfvogn, udf. i Perlemor indlagt i Skifer. — **k.** *Miniat. Portræt* af *Kurfyrste Frederik Vilhelm* af Brandenborg. — **l.** do. af *Ludvig XIV*. — **m.** do. af *Griffenfeld* (PRIEUR). — **n.** do. af kgl. Confessionarius *Leth* (PRIEUR). —

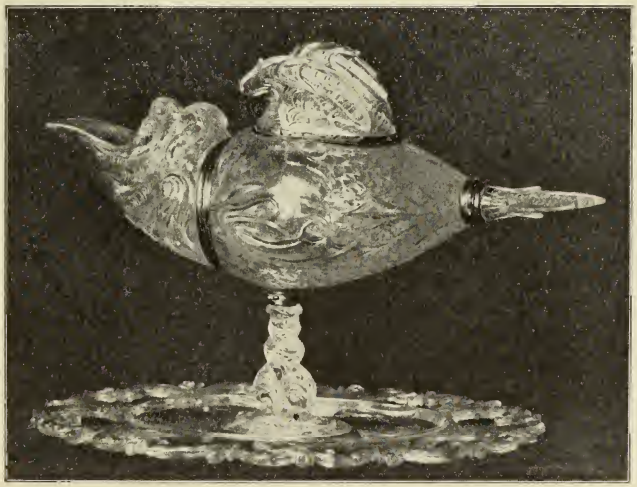

Wismarbægeret

o. *Det Danske Rigsvaaben,* udført i Emaille (Barbette). – **p.** *Forskellige Udkast til Elefantordenstegnet.* – **q.** *Hosebaandsordenens Knæbaand* og *St. Jørgen.*

Paa sin Udenlandsrejse 1662 kom Prins Christian ogsaa til England, hvor han 16. November udnævntes til Hosebaandsridder. Kongen, Carl II, hængte Kæden med Tegnet om hans Hals, medens Hertugen af York (Jakob II) spændte Knæbaandet om hans Ben.

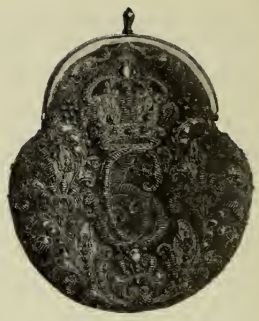

Chr. V's guldbroderede Pengepung

r. *Flakon,* »*Pilgrimsflaske*«, af Guld m. C. V og C. A. – **s.** *Skrivetavle* m. Elfenbensblade i Bind af Guldfiligran. – **t.** *To Turnerings-Priser* vundne 1680 af Christian V. – **u.** *Barberkost* og *Kniv,* emaill. Skafter. – **v.** *Dupper til Snørelidser.* – **x.** *Et Stykke alkymistisk Guld,* fremstillet af Landgreven af Hessen-Homburg. Et Stykke af det Bly, »hvoraf Guldet er gjort« ligger ved Siden. – **y.** *Ure* og *Ringe* som har tilhørt Kongeparret.

Hjørneskab

Christian V's Jagtvaaben m. m. – **f.** *Redskaber til Falkejagt:* Falkestel, Snor, Kappe og Hætte. – **g.** *Forskellige Fangstknive* – **h.** *Armbrøst* til Jagt paa mindre Vildt. – **i.** *Dyreknokkel* med Huller af Kugler, som Christian V har skudt igennem den. Hænger i en Sølvkæde.

Sagnet fortæller, at en Borger i en jydsk Købstad var noget utilbøjelig til at tro paa de Beretninger, som Kongen selv, eller en af hans Følge, gav til Bedste om Majestætens vidunderlige Skydefærdighed. Jyden mente, paa godt Jydsk, at det var vel ikke mere, end man havde set før. Det kom straks Kongen for Øre, og da han netop sad ved Maaltidet, befalede han Tvivleren at tage det Ben, han nylig havde pillet Kødet af. og stille sig op i en bestemt Afstand med Knokkelen højt til Vejrs, idet han anbefalede ham ikke at ryste paa Haanden. Hvorpaa Kongen lod bringe sin Bøsse og skød fra sin Plads de to Kugler gennem Knokkelen.

Perlestukken Falkehætte viist, som den anvendtes

Ved Kaminen:

F. *Varmebakker* af Sølv paa hvilke Maden blev holdt varm under Maaltidet. Udført i København af 1690 J. H. de Moor.

Portræt af Dronning Charlotte Amalie i udskaaret Barokramme

Oven over disse:
Reliefportrætter i Elfenben af *Christian V* og hans Slægt.
Over Kaminen:
Portrait af *Christian V.*
I Karnappen til venstre:
H. *Bord, Spejl* og *Gueridoner*, prydet m. Sølvfiligran.
Paa Bordet:
Kongens Brætspil (Triktrak, Dam o. s. v.) m. Brikker.

Hjørneskab H

Christian V's Kroningsdragt. — Derunder: *Kongeloven*, en Foliant i Sølvbind.
Paa Væg ved Siden:
Ovalt Portræt af *Landgrev Carl* af Hessen, Kongens Svoger, sammensat af forskellige Halvædelsten. — *Portræt* af *Christian Gyldenløve.*
K. *Bord* m. Christian V's *Jagtbæger*, ɔ: en Sølvtumling indsat i Tvejen paa Takken af en 20-Enders Hjort.
L. *Skab* af Ibenholt, indlagt m. exotisk Træ m. Aarstal 1679.
Oven paa Skabet: — *Krus* og *Opsatse*, Metal og Elfenben.

M. *Bord* m. det Danske og Hessiske Vaaben.

Paa Bordet:

Alabasterstatuette af *Christian V* (S. 39).

Paa Væggen:

Portrætter af *Christian V* og *Charlotte Amalie.*

Portræt af Peder Schumacher.

Over Udgangsdør:

Takker af en Hjort, som 1698 væltede Kongen i en Mose i Dyrehaven.

Bag Døren:

I. *Portræt* af *Christian V*, broderet i Silke af Leonora Christine paa Maribo Kloster. Rammens Guldtrækkerarbejde skyldes ligeledes hende.

Christian V's Portræt, broderet i Silke af Leonora Christine

VII. STENGANGEN

Til venstre:

Portrætter af Grev Valdemar Christian; Christian V; Grev Anthon Günther af Oldenburg m. Familie; Ulrik Fr. Gyldenløve; Sofie Amalie (som Blomsterpige); Frederik III i Slaget ved Nyborg; Christian V som Barn; Christian IV; Hertuginde Elisabeth af Brunsvig; Kurfyrstinde Anna af Saxen. — *Marmorbuster* af Carl I Stuart og Dronning. — Mellem disse:

Maleri: Arvehyldingen paa Slotspladsen, 18. Okt. 1660 (Wolfg. Heimbach).

Maleri: Arvehyldingsprocessionen, samme Dag.

Maleri: Stormen paa København, 10.–11. Februar 1659. — Underneden: Christian IV's *Legetøjskanoner.*

Til højre:

Maleri af Christian V i Højesteret. — *Vinkøler* af belgisk Marmor. — *Et Heroldsværd.*

I 1. Vindue:

Klavicymbel. — Paa Væggen Malerier (i Sølvfiligransrammer) udførte af Prinsesse Sophie Hedvig. — *Et ovalt, til Dels koloreret Kobberstik*

Stengangen

af *Christian IV sammen med den til Billedet hørende Bagklædning.*

Om dette Stykke læses i Leonora Christines »Jammersminde« under 1685: »Den 21. April supplicerte ieg. Kongel. Majst. paa effterfølgende Maade. Ieg haffde höyloffligste Konning Christian den fjærdis Billede i Kaabberstycke, noget lided oc i Oval. Ded haffde jeg illumineret med Farffwer oc laded giøre en udsnitzet Ramme omkring, den selffwer forgylt. Bag paa Stycket satte ieg effterfølgende Ord

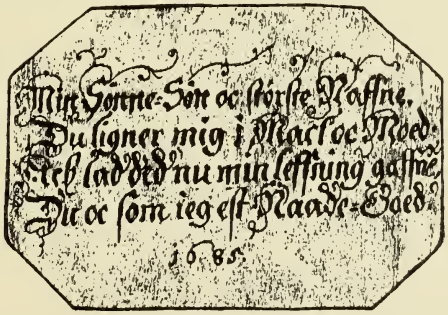

Her hoes haffde ieg skreffwen Hs. høye Excellentz Gyldenløwe til, tienstligen beded hannem fornævnte Supplicque Kongel. Majst. vnderdanigst att offwerlewere oc sig mig att antage oc til Befrielse forhjælpe.«

Den 24. April blev Portrættet med Bønskriftet overrakt Kongen, dog ikke ved

Broncebuster af Kong Frederik II og Dronning Sophie (Christian IV's Forældre)

Gyldenløve, som var syg, og d. 20. Maj aabnedes Blaa Taarns Dør for Leonora Christine. Men hun var ikke sin Faders Datter for ingenting og var saa lidt knækket af de 22 Aars Ydmygelser og Fangenskab, at hun — selv efter at hendes Fængselsdør var aabnet for hende — ikke vilde gaa ud uden med »Maneer«.

Frederik III's *Vaaben* som Erkebisp af Bremen. — Imellem Vinduerne: *Skab af Ibentræ* hvorpaa *Krucifix* af Elfenben og to *Krus* af Hvalrostand.

I 2. Vindue:

Bord m. Danmarks Kortet i Gipsmosaik. — Herpaa *Vægt og Lodder* (O. Rømer). Paa Væg til højre: *Portrætter* af Frederik III's Børn og af Grev Anthon Günther og Hustru. — Til venstre øverst: Grevens langmankede og langhalede Hest *Kranich* — Portræt af Frederik III og Sofie Amalie til Hest. — Forgyldt *Kobberplade,* hvorpaa Fremstilling af deres Datter, Anna Sofies, Bryllupsindtog i Dresden 1666.

Midt i Gangen til venstre, øverst:

Christian IV's Anetavle. — Derunder: *Forside af et Skab* fra Nykøbing Slot F., Dronning Sofies Enkesæde, med det danske og det mecklenborgske Vaaben skaaret paa Dørene. — Ved Siden: *Buster i Bronce* af Frederik II og Dronning Sofie (har tilhørt Tyge Brahe). — Paa Hylden: *Hørsholm Velkomst* (i Form af en Ananas) og andre Drikkekar fra Frederik II's Hof. — Paa Trappegangen, til venstre:

Fartøjs-Anker, forgyldt. Naar Thomas Kingo i det vedføjede Vers med klangfulde Ord lader Ankeret berette:

> Gud holdt paa mig og jeg holdt Christian d. femte,
> da en fortvivlet Storm i Østersøen ham klemte.
> To Rigers Liv og Død paa to Jærnhager laa,
> jeg derfor evig her skal til et Minde staa.

maa det tages med noget Forbehold. De to Rigers Liv og Død, d. v. s. Kongens Skæbne, beroede ikke paa Ankerets to Jærnhager, og Sagnet om, at Ankeret havde frelst Fregatten, Fredericus III, som Kongen var om Bord paa under den haarde Storm under Bornholm i Oktober 1677, er kun en from Omdigtning af Virkeligheden, som var, hvad ogsaa fremgaar af samtidige Beretninger, at dette Baadanker var det eneste tiloversblevne Anker om Bord i Fregatten, der i den oprørte Sø havde mistet alle sine Skibsankere. Til Minde om de overstandne Farer og Besværligheder blev dette eneste Anker, Skibet havde om Bord, da det kom ind paa sin Ankerplads ved Holmen, forgyldt og hængt op i Kunstkammeret ved en stor Magnet.

Til højre:

Forskellige Rosenborg-Nøgler. – *Portræt* af Enkedronning Sofie Amalie. – *Christian V's Kroning* i Frederiksborg Slotskirke. – *Panorama af København* ca. 1690. – *Portræt* af Prins Jørgen. – *Billeder* i Gouache af Danske Kongeslotte. – Paa Trappen til venstre:

Rytterbilleder af Christian V, Kronprinsen o. a., ridende Karussel.

Trappens nederste Del, mellem Stuen og 2. Stokværk, er først ført ned i 1759. Før denne Tid begyndte Vindeltrappen først paa 2. Stokv., og Rummet nedenunder optoges da af et hvælvet Kammer, som under Christian IV tjente som Sølvkammer, men som senere blev Dronningens Kabinet. Der var saaledes inden 1759 ingen Forbindelse indvendig mellem Stuen og 2. Stokværk. Opgangen hertil skete ad to Trapper langs Façaden, en paa hver Side af Trappetaarnet. De to store, nu med blyfattet Glas dækkede Aabninger i Gangen mellem Trappen og »Rosen«, det første Værelse i 2. Stokværk, var saaledes Slottets Hovedindgang.

ANDET STOKVÆRK

»Rosen« indeholder Genstande fra Frederik V's Tid. Man drejer for ikke at slippe Tidsfølgen straks til højre for først at komme til *Frederik IV's Værelser.*

FREDERIK IV
1699–1730

Frederik IV, ældste Søn af Christian V og Charlotte Amalie, var født paa Københavns Slot 1671. Foretog i 1692–93 og 1708–09 Rejser til Italien, hvor den Kærlighed til italiensk Kunst, som aabenbarer sig i Møblerne o. a. paa Rosenborg og i hans Bygninger, Fredensborg, Frederiksberg o. a., fik Næring og Vækst. 1695 ægtede han Louise af Mecklenborg, men indgik – ikke destomindre – i 1703 Ægteskab til venstre Haand med Frk. Vireck, Datter af den preussiske Gesandt i København, og efter hendes Død med Komtesse Anna Sophie Reventlow, ligeledes til venstre Haand. Faa Dage efter Dronningens Død 1721 formælede han sig med Anna Sophie ved højre Haand og kronede hende selv paa Frederiksberg Slot. Han førte den kortvarige Krig med Sverige og Holsten-Gottorp 1700 og den store nordiske Krig 1709–1720. Død i Odense 1730. I sit første Ægteskab havde Kongen 5 Børn, af hvilke 3 døde som spæde, *Christian,* se Christian VI, og *Charlotte Amalie* født 1706, død ugift 1782, som har givet Navn til Charlottenlund.

VIII. FREDERIK IV'S GANG

Til venstre:

Portrætter af *Carl XII* og ovenover af hans Moder *Ulrike Eleonora*, Frederik III's Datter.

Carl XII's Slagsværd.

Ved Høland havde Carl XII med en Troppestyrke 9. Marts 1716 overrasket en dansk Afdeling under Oberst U. C. Kruse, som med en ringe Styrke kastede sig imod den tredobbelte Overmagt. Kruse blev saaret og vaabenløs taget til Fange, men som et Tegn paa sin Anerkendelse af hans Tapperhed overrakte Kongen ham sit eget Værge, da Kruses var brudt i Striden. Det er dette, som hænger her, og som af Kruses Arvinger blev skænket Frederik IV. — I

Frederik IV som ung. Malet 1693 af Rigaud.

Dragtskabet

Dragt, rødt Fløjl m. Sølvbroderi, baaret af *Frederik IV* ved hans Bryllup 1695; af Buksernes Snit ses, at Frederik IV har været endda meget hjulbenet. — En af Christian VI's *Dragter*, Sølvmor m. Guldbroderi.

En af Fr. IV's Kaarder

Sølvbroderet Ærmeopslag (Fr. IV's Bryllupsdragt)

Carl XII's Slagsværd

Peter den Store. Forgyldt Buste af Bly

Toiletteetaske, Guldbroderi, Frederik IV. – Over Skabet Maleri:

Slades Erobring.

Maleri, Fremstilling af Frederik IV's Kroning i Frederiksborg Slotskirke. Af Bendix Grodtschilling.

Portræt af *Magnus Stenbock*, svensk General,

som i den Store Nordiske Krig slog de Danske ved Helsingborg 1710 og ved Gadebusch 1712, men som efter at have brændt Altona af maatte søge Tilflugt i Tønningen, hvilken Fæstning Hertugen af Holsten-Gottorp trods sin Neutralitet aabnede for ham.

Ved Fæstningens Indtagelse blev Stenbock taget til Fange og Bevisligheder for Gottorpernes Forræderi lagt for Dagen. Billedet siges at være malet af Stenbock som Fange. Paa et Papir, som han holder i Haanden læses: Herr Lasz deinen gefangenen los. I Baggrunden ses en Fæstning, i Forgrunden nogle Høns. Portrættet synes at være udskaaret af et andet Maleri og indsat i et Billede med Høns.

Til højre, i Hjørnet:

Buste af *Peter den Store*, af forgyldt Bly.

Peter den Store var Frederik IV's Forbundsfælle i Store Nordiske Krig og laa 1716 i København med en stor Troppestyrke for at støtte en paatænkt Landgang i Sverige. Den 1. Oktober 1716, efter hans berømte Visit paa Rundetaarn, var han Kongens Gæst paa Rosenborg, i hvis Have der foranstaltedes en mærkelig Vandkarussel. — I Vinduet:

Pokal og *Æske* m. *Trefoldighedsring* af Elfenben, skaaret af Magnus Stenbock i Fængslet.

Kompas af Elfenben m. Peter den Stores Portræt i Laaget. Kompasdaasen skal være drejet af Peter den Store.

Tordenskjolds Signet og *Bordklokke.*

Bæger af forgyldt Sølv, efter Sagnet benyttet af Peter den Store under hans Ophold i København som Snapseglas.

Portræt af *Tordenskjold* og hans *Barberfad.* — Paa Væggen:

Portræt af *Frederik IV* i Kroningsdragt.

Paa den modsatte Væg:

Dobbeltportræt af Prins Frederik (IV) og hans Søster *Sophie Hedvig*, malet paa de parallele Flader af trekantede Træstænger, saa Prinsens Billede ses fra den ene, Prinsessens fra den anden Side. Med Omskrift: sanguine, corde, arte unum sunt, d. v. s. De ere eet ved Blodets Baand, ved Hjærtelag og ved Kunst.

Portrætter af *Dronning Louise, Prinsesse Charlotte Amalie, Hertuginde Sophie Caroline* af Østfriesland og af *Frederik IV.*

IX. SØLVKAMMERET

(ses fra Døren)

Værelsets Udstyr med Figurer, Blomster og Frugter i ophøjet Arbejde og bronceret paa mørk Grund, delvis besat m. halvædle Stene, skriver sig fra Frederik III's Tid. I Udbygningen ved Taarnet blev samtidig indrettet en »opfarende Stol«, d. v. s. en Elevator, for at Dronningen fra sine Værelser i Stueetagen kunde have nem Forbindelse med Børnenes Værelser oven paa. Dette Taarnkammer har en Tid været Prinsessernes Sovekammer.

Midt paa Gulvet:

Stol og Bord af Sølv, det sidste Københavner-, den første Augsburger-Arbejde — Til højre:

Stol af Sølv, benyttet ved Sofie Magdalenas og flg. Dronningers Salving, da Sofie Magdalene ikke vilde benytte den af Anna Sofie Reventlow benyttede Tronstol. — Derover:

Frederik IV's Apotheose, udskaaret i Elfenben af Magnus Berg.

Paa Siderne:

Marmorbuster af Fr. IV og Dronningen.

To ovale Spejle i Sølvrammer. — Til højre for Vinduet:

Skuffeskab paa høj Fod, af Sølv. — Foran Kaminen:

Brandbukke og *Ildtøj* af Sølv med Aarstal 1654, har tilhørt Frederik IV's Mormoder Landgrevinde Hedvig Sophie af Hessen. — Til venstre:

Skab indlagt m. Plader af Dendrit, Stenarter paa hvis Flader der, naar Stenen kløves, viser sig træ- eller moslignende Tegninger, som fremkommer ved forskellige Metalilters Udskillelse (Mangan, Jærn o. s. v.) af Saltopløsninger. — Derpaa:

Drikkehorn af Elefanttand og Rhinoceroshorn. — Under Loftet:

Lysekrone af Bjærgkrystal. — Paa Dørvæggen:

Bord m. *Taffelur*, Skildpadde, Elfenben og Sølv.

X. FREDERIK IV'S STORE SAL

Saalænge Rosenborg var beboet betragtedes dette Værelse som Forstue til Taarnkammeret (Nr. IX). I Christian IV's Tid var det Prinsernes, senere en kort Tid Prinsessernes Forstue. Indtil omtr. 1718 gik den under Navnet den buntede (d. v. s. den brogede Sal). Loftet er det oprindelige fra Christian IV's Tid, der naivt gengiver Arkitektur mod fri Luft samt Havedyrkningssymboler. Franske Tapeter (Aubuisson).

Kande fra det kinesiske Te-Service

Midt paa Gulvet:

A. *Bord* med Plade af Florentinsk Mosaik. Foræring fra Storhertugen af Toscana til Frederik IV.

Det hedder sig, at »fire sær kyndige Stenhuggere havde arbejdet udi 30 Aar paa dette af haarde Stene sammensatte Taffel«.

Herpaa:

En Rytterstatuette af Frederik IV, udført i København af ANDREAS NORMAN og af Dronningen skænket Kongen som Nytaarsgave i 1701.

Langs Væggen til højre fra Døren:

B. C. *To italienske Skuffe-Skabe* m. Plader af Marmor-Mosaik — Derpaa:

Pokaler, Flasker og *Bægre* af Glas og Sølv samt

Figurer af Elfenben.

Imellem disse Skabe:

Bord af gult, indlagt Træ, hvorpaa — under Glas —

Et Toiletservice, fransk Arbejde, som har tilhørt Carl XII's Søster Hedvig Sophie af Holsten Gottorp. — I Hjørnet:

Engelsk Stue-Ur; Urkassen er malet og lakeret i Imitation af kinesisk Maling. — I Karnappen:

Te-Service af kinesisk blaamalet Porcelain, Kopperne er foret med Sølv. I Hjørnet:

Engelsk Ur m. Klokkespil.

I det modsatte Hjørne:

D. *Taffel-Ur* paa en Konsol, Augsburgerarbejde, belagt med Skildpadde og Sølv og prydet med Søjler og Figurer i Elfenben.

Mellem Vinduerne:

F. *Skab* p. rigt udskaaret, forgyldt Fod; romersk Arbejde.

Til højre for dette:

Blomst broderet paa Skrivepapir. — I Vindues-Lysningen:

Portræt af *Magnus Berg.*

I Vinduet:
Portrætter af *Frederik IV* og hans *Brødre.*

Glasmontre E

p. *Miniat. Portrætter* af *Dronning Louise* samt Prinsesse Sophie Hedvigs *Tegnebog.* — **q.** *Anna Sophies Tepotte* og *Kortspil* (m. silkebroderede Herreblade). — **r.** *Miniatur Portræt* af *Dronning Anna Sophie* og *Elfenbensmedaillon* af *Frederik IV.* — **s.** *Anna Sophies Signet* og *et Par kinesiske Porcelainskopper* med Indskrift ang. Fredsslutningen 1720 og Allegori derpaa. — **t.** *Elfenbensæske,* drejet af Frederik IV som Prins, med flere mindre Æsker inden i, samt Anna Sophies *Psalmebog.* — **u.** *Skaal* af Agat med forgyldt Sølvbeslag og en diamantbesat Krone paa Laaget; paa hver Side af denne en guldindvirket *Sypose.* — **v.** *Frederik IV's Sparebøsse* af Læder.

Paa Dørvæggen oven paa:

Skab U *Spejl i Ramme* af folierede Krystaller og Emaille. *Miniaturestatuette* af *Frederik IV,* som bekranses af Sejrens Genius, udført i København af Guldsmed PETER KLEIN

Miniaturstatuette af Frederik IV. Udf. i København af Guldsmed Peter Klein

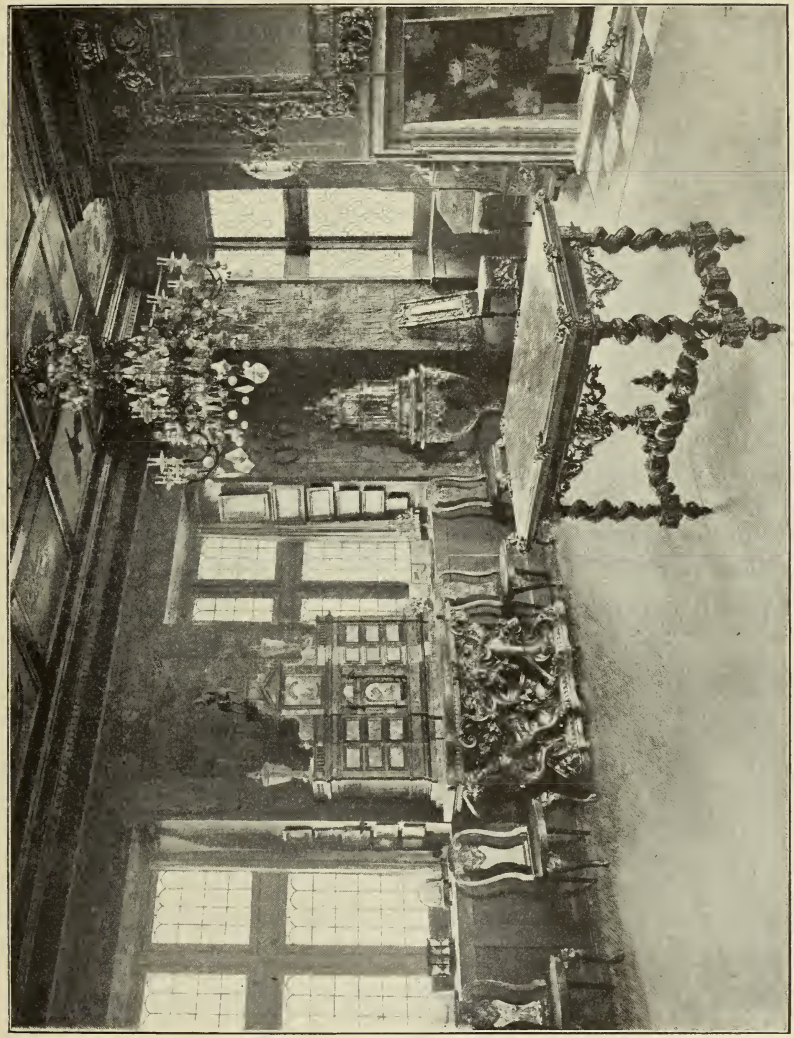

Frederik IV's store Sal

i Anledning af den Store Nordiske Krigs Afslutning ved Freden i Frederiksborg 1720 – I Skabet øverst:
a. *En Skaal* af Obsidian. – **b.** *Spejl i firkantet Ramme* besat med Ædelstene. – **c.** *Kongens Rejse-Mundtøj*, Ske, Kniv, Gaffel, Bægere og Daaser af Guld med Kongens Navnetræk i blaa Emaille.

d. *Hyldingsbægeret* af Guld, udført i Anledning af Frederik IV's 50 Aars Fødselsdag 21. Oktober 1721, hvilket ses af en Indskrift over Kongens Portræt paa Bægrets ene Side. Under denne læses:

Det halve er forbi, — Gud fylde hundred Aar!
En bedre Souverain — Vor Norden aldrig faar.

Paa den anden Side ses i drevet Arbejde en Fremstilling af Hyldingen paa Gottorp Slot og derunder læses:

at anden halve Part — af Schleswig Danmarks blev
Den fierde Friderich — Med Flid igennem drev.

Endnu ses indfattet i Bægerets Side to Medailler over Carl XII's Død. Paa Aversen af den ene læses:

Den Svenske Løve faldt — For Norske Løves Fod
Der misted han sit Liv — og sidste Helte Blod.

Paa Reversen ses Fæstningen Frederikshald samt den Norske og Svenske Løve mellem to Graner og udenom Ordene:

Saa var hans Skæbne
Friderichshald d. 11. December 1718

Paa Laaget er fremstillet en Genius, der flyver ud over Jordglobens nordlige Halvdel og udenom Ordene:

Gud som gav vor Konge Fred
lad dem bægge blive ved.

Hyldingsbægeret

Ejderstrømsbægeret

e. *Ejderstrømsbægeret* af Guld. Ligesom Hyldingsbægeret har faaet sit Navn af den derpaa anbragte Fremstilling af Stændernes Hylding, har dette Bæger faaet sit Navn af en deri indfattet Medaille, hvorpaa ses en Flodgud, der forestiller Eideren med en vandydende Urne; udenom læses Indskriften:

Fra Kong Friedrichs Arve Rige Eyder Strømmen ej vil vige. 1720

Paa den tilsvarende Revers paa Bægerets modsatte Side ses en Fremstilling af Kronborg samt Indskriften:

Dend Told som bør Told. 1720

Mellem de to Medailler ses paa den ene Side en Fremstilling af Frederik IV og Anna Sophie m. Kroner paa, som under en Tronhimmel rækker hinanden Haanden. Udenom læses, foroven:

Kong Friederich IV viet til Dronning Anna Sophie
d. 4. Aprilis 1721.

og forneden:

Af Guds og Kongens Haand
Blev knyttet dette Baand.

Paa den modsatte Side en Fremstilling af Frederik IV, som kroner Dronning Anna Sophie. Foroven læses:

Kong Friderich IV cronede sin Dronning Anna Sophie d. 30. May 1721.

forneden:

Gud sette evig fast Kong Fridrichs Arve Throne
Som skenkte sin Gemahl sit Hjerte, Spir og Crone.

Guldbæger med Frederik IV's Navnetræk i Diamanter

I Medaillonen i Laaget ses Kongeparrets mod hinanden vendte Brystbilleder, Dronningen med Krone paa Hovedet. Paa Reversen læses atter:

Gud sette evig fast Kong Fridrichs Arve Throne — Som skenkte sin Gemahl sit Hjerte, Spir og Crone.

Til Dronningen Anna Sophie
Lod Fridrich den Fierde sig vie
d. 4. Aprilis 1721.
Hand satte og paa hendes Hoved
Guld Kronen af Gud hende lovet
d. 30. May 1721.

f. *Nipssager: Et Lam* hvis Krop er dannet af en stor Perle, *en Svane* do. do.; *to Negre i Kamp,* skaaret i Ibentræ og prydet m. Ædelstene; *en Vase* af saxisk Porcelain. — **g.** *Lomme-Ur,* udført i København; indvendig i Værket ses Portrætter i Relief af Frederik IV og Anna Sophie, hvis Navnetræk ogsaa findes som Støtter mellem Bundpladerne. — **h.** *Flakon* m. Draaber af Frederik IV's Salvingsolie. — **i.** *Træ* af Sølv m. Frugter skaaret i Smaragd og grønt-emaillerede Blade; ved Træet en diamantsmykket Neger i Emaille. Lavet af Guldsmed Fabritius i København af et Stykke Sølv, Træstammen, der var fundet massivt i Fjældet, og som Kongen havde skænket Dronningen som en Naturmærkværdighed. — **k.** *Kongens Mundbægere* af Guld. — **l.** *Skrivetøj* af Guld, har tilhørt Prinsesse Sophie Hedvig. — **m.** og **n.** *Miniat. Portrætter* af *Frederik IV* og *Dronning Louise.* — **o.** *do.* af *Prinsesse Sophie Hedvig.* — **p.** *do.* af *Frederik IV* og *Dronning Anna Sophie.* — Nederst i Skabet: **q.** *Kongens Skrivetøj* af Guld. — **r.** *Vifte,* hjembragt af Kongen fra Italien til Dronning Louise. — **s.** *Skaal,* slebet i een Granat. — **t.** *Guldbæger* m. Frederik IV's Navnetræk i Diamanter, det saakaldte »Holsteinske Familiebæger«. Det skal af denne Slægt være bragt som et Offer paa Fædrelandets Altar i 1813, men blev indløst af Fr. VI. — **u.** og **v.** *Blomstermalerier* udførte af Prinsesse Sophie Hedvig. Da hun ikke dristede sig til at forsøge paa at portrættere Majestætens Aasyn, som hun havde lovet, anbragte hun et Spejl midt i det ene Blomstermaleri, med den Bemærkning, at om det ikke lignede, naar han saae sig deri, var det ikke hendes Skyld. — **x.** *Dronning Louises Rejseapothek.* Desuden Rubinglas o. fl. a. Glas.

XI. FREDERIK IV'S KABINET

Paa Væggene *Silketapeter* (vævede, malede og broderede) hjembragte fra Italien af Frederik IV.

I Vinduet:

Et Toiletservice af forgyldt Sølv. I Laagenes hvide Emaille ses Figurer og Fremstillinger à la chinoise i Guld. Udført i København af Marcus Pipgros 1728.

Over Indgangsdøren:

Portræt af *Dronning Anna Sophie.*

Over Udgangsdøren:

Portræt af *Frederik IV.*

I Bunden af Værelset:

Fajance-Ovn fra et af Kronprins Christians (VI) Værelser i Prinsens Palais.

Skab af brillantlakeret Træ m. Figurer af Metal og Medaillon-Relieffer.

Paa Skabet:

Buste af *Frederik IV.*

Paa Væg til højre:

Skab paa høj Fod, prydet m. Malerier af Krock.

Paa Skabet:

Bord-Ur belagt m. Skildpadde og Sølv. Augsburg.

Italienske Stole m. Rørfletning i Sædet og udskaaren Ryg.

Paa Væg til venstre:

Vase af Elfenben og Metal, forestillende »Vandet« udført af Magnus Berg.

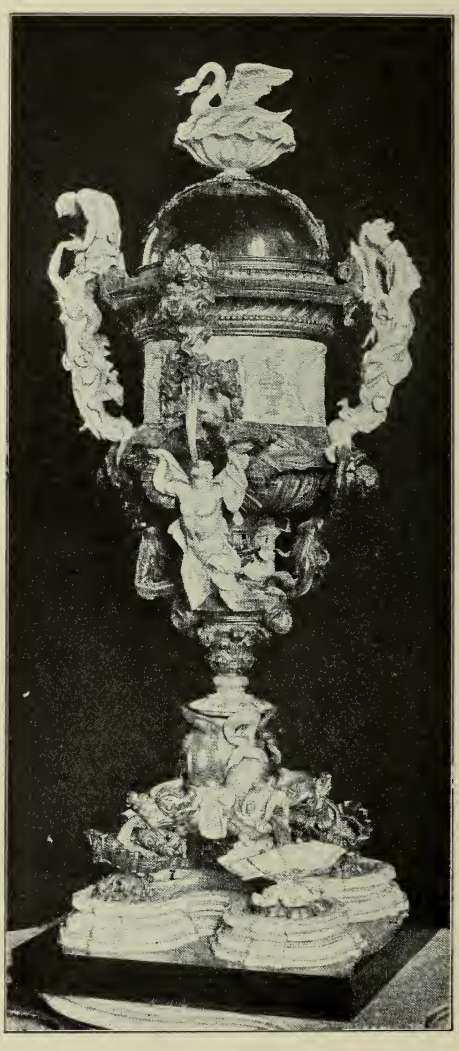

Vase i Elfenben og Metal. Udf. af Magnus Berg

Paa en Stol:
Guitar af Skildpadde, indlagt m. Elfenben. I Baandene over Billederne

Frederik IV's Kabinet

læses forskellige Indskrifter: *Rien évite (!) l'amour — les jougs d'amour charge (!) tousjours,* o. s. v. Den har tilhørt Prinsesse Sophie Hedvig.
Et lakeret Bord — hvorpaa: Taffelur af Skildpadde, Elfenben og Sølv.

XII. CHRISTIAN VI'S VÆRELSE

1730—1746

CHRISTIAN VI, Søn af Frederik IV og Dronning Louise, var født paa Københavns Slot 30. Novbr. 1699. Den vigtigste Begivenhed i hans ved Faderens Dobbeltægteskaber forbitrede, men ellers saa ensformige Liv var Mødet med *Sophie Magdalene,* Prinsesse af Brandenborg-Culmbach-Bayreuth-Wewerlingen, hvem han traf paa en Udenlandsrejse i 1721 og straks anerkendte som den ham af Herren udvalgte Brud. Brylluppet stod paa Slottet Pretsch i Saxen. Ægteskabet var saa lykkeligt, at Dronningen paa den 11. Aarsdag for Brylluppet indstiftede en Orden: In memoriam felicissimae unionis (til Minde om den lykkeligste Forening) alm. kaldet: Pour l'union parfaite, som hun uddelte med højstegen Haand. Af Kongeparrets 3 Børn døde det mellemste som ganske spæd. Det ældste Barn, Frederik (f. 1723), blev Konge under Navnet Frederik V, Datteren Louise (f. 1727, d. 1756) blev 1749 g. m. Hertug Ernst Frederik Carl af Saxen-Hildburghausen. —

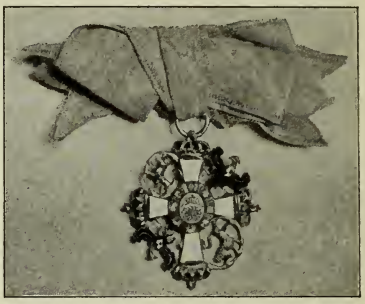

Ordenen *Pour l'union parfaite*

Guld-Ur
med Chatelaine

Nøgle, skaaret i Jærn
(fra Christiansborg)

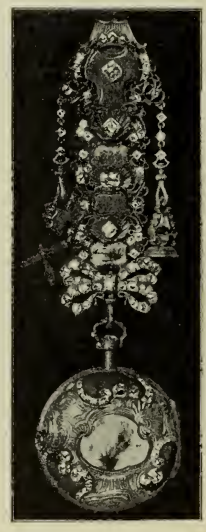

Guld-Ur med Chatelaine (Jaspis, Brillanter og Rubiner)

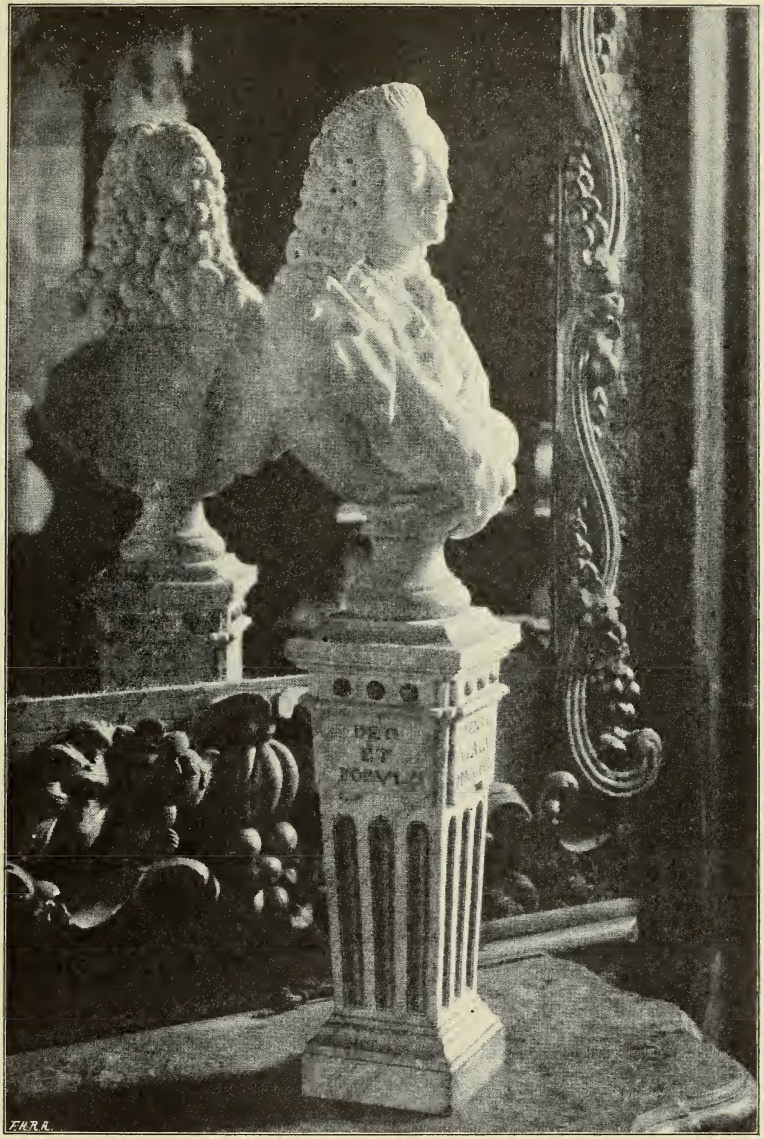

Buste af Christian VI. Udført at Jens Karleby

Af de Pragtbygninger, som Christian VI og Sophie Magdalene lod opføre, Hørsholm, Christiansborg, Sophienberg og Eremitagen er kun den sidste tilbage, og af den store Rigdom paa Bohave, som delvis blev anskaffet fra Frankrig, delvis udført herhjemme til Slottets Udstyrelse, er kun nogle faa Møbler tilbage. – Et af disse er, t. v. for Døren,

Slebne og forgyldte Pokaler

A. *Et Chatol* (d. v. s. Overdelen) med Indlægning i Perlemor og Metal (Provinsvaabnene) med Topstykke og Figurer skaarne i Træ og forgyldt; fra det ældste Christiansborg.

Chatollet staar paa et ligeledes indlagt, meget barokt Konsolbord, som oprindelig ikke hører til det; af den Maade Chatollet er bygget paa, synes det at fremgaa, at det har været i fast Forbindelse med Værelsets Panel. – I

Montre **a.** *En Elefantorden*, baaret af Christian VI. – **b.** *Ordenen Pour l'union parfaite*, stiftet af og baaret af Sophie Magdalene. – **c.** *Nøgle*, skaaret i Jærn, fra Christiansborg Slot. – **d.** *Gulddaase* m. Rosenstene, Gave fra Kongen til Dronningen paa Bryllupsdagen. – **e.** *Ur med Chatelaine og Necessaire*, blaalig Agat og Diamanter. – **ee.** *Guld-Ur med Chatelaine*, Jaspis, Brillanter og Rubiner. Gave fra Kongen til Dronningen, efter at hun havde plejet ham under et 3 Dages Sygeleje i Altona. – **f.** *Dronningens Ørenlokker*, Roser og sorte Stene. – **g.** *Dronningens Ørenlokker*, Rosenstene. – **h.** *Ravdaase* m. Ædelstene. – **i.** do. m. Christian IV's Portræt.

B. *Bord* med Dronningens *Apotek* (Skildpadde indlagt m. Perlemor) – **C. D.** *Hjørneskabe* m. *Rejse-*, *Frokost-* og *Toiletservicer* i forgyldt Sølv. – *Sofa* over hvilken *Portræt af Sophie Magdalene.*

E. *Bord* med *Christian VI's Buste;* Model i Sølv af en *Landgangsbro* (»Trianglen«) m. *Æreport*, der blev indrettet i Anledning af Christian VI's Besøg i Bergen 12. August 1733. – **F.** *Drejerlad* benyttet af Sophie Magdalene. – Herpaa i

Glasskab nederst en Mængde Kostbarheder i Sølvfiligran, Rav og Emaille. – Paa første Hylde: **a.** *Kongens Skrivetøj* af Guld. – **b.** *Tekopper* af Guld, dækket med hvid Emaille, paa hvilken ses kine-

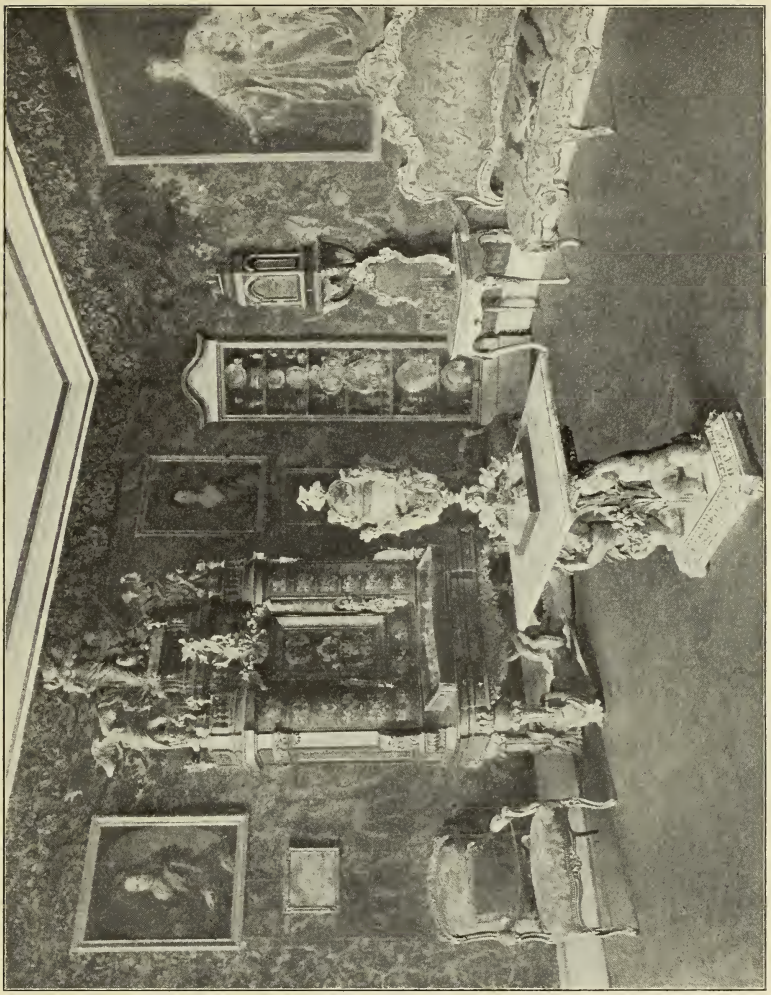

Christian VI's Værelse

siske Figurer af Guld. – **d.** *Chatol* af Sølvfiligran, hvori Rigsregalierne, som vogtes af den Norske Løve, udført af JOHANNES MÜLLER i Bergen 1736. – **e.** *Bordklokke* af Sølv, har været benyttet af Sophie Magdalene og senere af Caroline Mathilde. – Paa anden Hylde: **f.** *Tallerkener* af sachsisk Porcelain, som Dekoration er benyttet en Side af en Kalender m. Christian VI's og Dronningens Fødselsdage, 28. og 30. Novbr. 1735. – **g.** *Murske,* som har været benyttet til Grundstensnedlæggelse af

Christian VI ved hans Christiansborg, af Frederik VI ved Raad- og Domhuset i København, af Frederik VII ved Johannes Kirken og af Frederik VIII ved det ny Christiansborg. – Øverst paa Skabet:
En Række *slebne Pokaler.*

Paa Væggen til venstre:
G. *Et Rejsetoilette*, broderet i Guld og Silke, som har tilhørt Sophie Magdalene, men hidrører fra en tidligere Tid; endvidere
Portrætter af Kongeparret.

Over Indgangsdøren:
Familiebillede, malet af WAHL og forestillende *Kongeparret* og deres Børn Kronprins Frederik (V) og Prss. *Louise.*

I Hjørnet ved Døren:
I. *Trekantet Skab* med en Mængde *Kopper*, *Skaale* og *Opsatse* i forskellige Halvædelsten. – Paa Vinduespillen under Spejlet: **K.** *Kommode* m. Metalbeslag. – Paa denne: *Et Par Sølv-Alterstager* m. Kongeparrets Navnetræk, fra Vaisenhus-Kirken. – *Alterkar*, sølvforgyldte, benyttet af Christian VI. – *Opsats m. Skaal* af Agat, hvis Fod og Montering dannes af en Havmand og Nereider, af forgyldt Sølv.

Da Christian VI engang rejste gennem Altona, mødte Byens Jøder ved Ankomsten og bad Kongen modtage denne Opsats, der var fyldt med Guldpenge, som en Tak for den Mildhed han udviste mod deres Folk. »Af sær kongelig Clemence« rystede Kongen Dukaterne ud igen og bad dem give disse til deres fattige, men Opsatsen tog han med som en »souvenir«.

Buste af Christian VI, udført af JENS KARLEBY (S. 59).

I Hjørnet ved Udgangsdør:
Vaseformet Beholder af Sølv – og derunder:
Vinkøler af Sølv, udført i København 1747 og 1774. – I Vinduet:
Et Fad, Emaille paa Kobber, Kina.
En Lysekrone en miniature af Rav.

XIII. FREDERIK V'S SAL
»ROSEN«
1746–1766

Frederik V var født 31. Marts 1723 paa Københavns Slot og formæledes 1743 d. 11. December paa Christiansborg Slot med *Louise* af England, Datter af Kong Georg II. Af Kongeparrets 2 Sønner og 3 Døtre døde den ældste Søn som spæd; den næstældste blev Konge som Christian VII; Prss. Sophie Magdalene (f. 1746, d. 1813) blev i 1766 g. m. Gustav III af Sverige; Prss. Vilhelmine Caroline (1747–1820) blev 1764 g. m. Landgreve, senere Kurfyrste Vilhelm I af Hessen-Kassel (1743–1821) og Prss. Louise (1750–1831) blev 1766 g. m. Landgreve, senere Statholder i Slesvig og Holsten Carl af Hessen-Kassel (1744–1836).

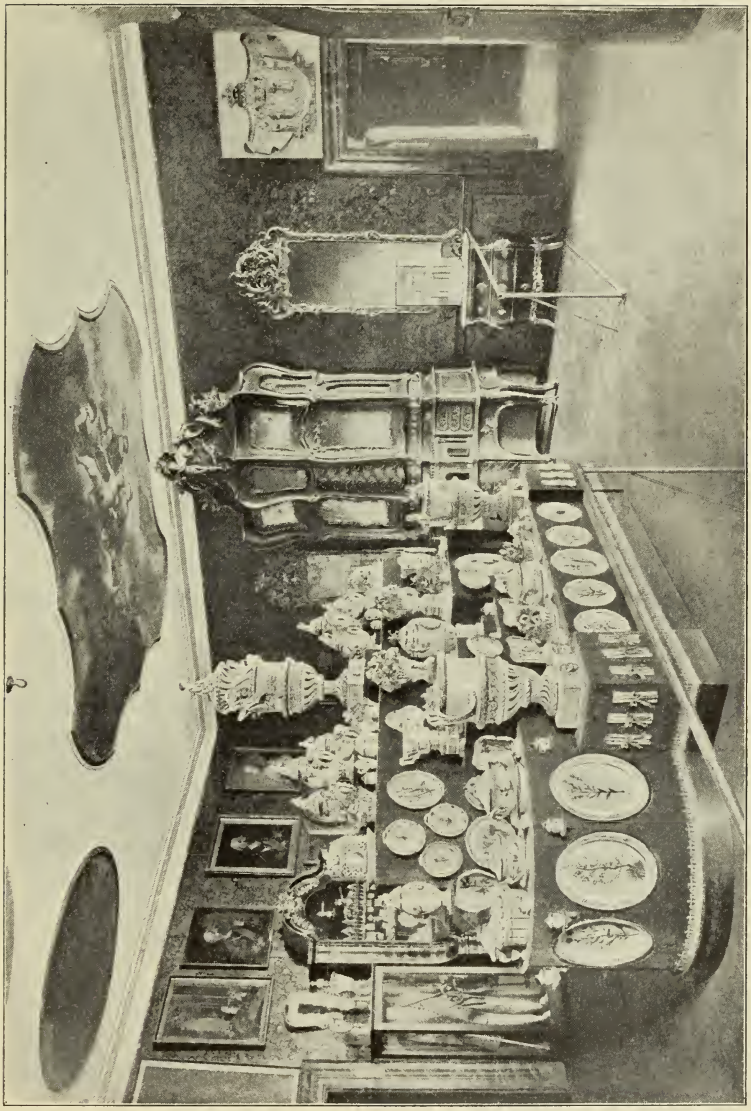

»Rosen«, Frederik V's Værelse, med Opbygning af Dansk Porcelain

Allerede som Kronprins havde Frederik V ved sin Venlighed og naturlige og tiltalende Fremtræden, der stod i den stærkeste Modsætning til Faderens underlige Kejtethed, vundet det Danske Folks Hjærte. Og hans Folkeyndest

steg endnu mere, da han — i Modsætning til en Række danske Konger, der havde hentet deres Hustruer i Tyskland og med dem faaet en stor Skare lidet skattede Tyskere ind i Landet, — i 1743 ægtede den milde og venlige Louise af England. Intet Kongepar i Danmark har som dette været Genstand for Folkets Kærlighed. Men den unge Konge kunde ikke taale Overgangen fra det strenge, pietistiske Barndoms- og Ungdomsliv under de alvorlige Forældres Tugt til den souveraine Konges fuldstændige Frihed. Hans Udskejelser var alt begyndt inden den elskede Dronnings alt for tidlige Død (1751), og hans anden Hustru, den kolde og haarde Juliane Marie af Brunsvig-Wolffenbüttel besad ikke nogen Evne til at drage ham til sig og holde igen. En Skare af uheldige Personer ved hans Hof fik snart Magten over den svage Konge, der døde 1766 i en Alder af kun 43 Aar som Følge af sit uordentlige Liv. — Med Juliane Marie havde han Sønnen Arveprins Frederik. Frederik V's første Hustru var Oldemoder til Christian IX, medens Juliane Marie var Oldemoder til Dronning Louise.

Frederik V

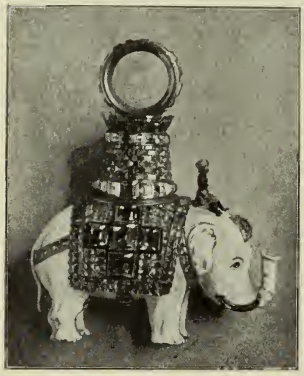

Frederik V's diamantbesatte Elefant Orden

Paa Væggen til højre:

Portrætter af *Frederik V*, *Dronningerne Louise* og *Juliane Marie*.

Et Spinet, udført af C. F. Speer i København 1762. — I

Chatol af Palisandertræ:

a. *Kaffeservice* af Guld, udført i Kbhvn. 1761—62 af Westrup, hos hvem Wessel logerede, da han skrev »Kærlighed uden Strømper«. — **b.** *Tabatièrer* (Snus-Daaser) i Porcelain og Emaille. Den runde m. de capitolinske Duer har tilhørt Katrine af Rusland. — **c.** *En*

Dronning Louise. Maleri af Pilo.

Række Fingerringe med Hel- og Halvædelstene. – **d.** *Frederik V's Elefant Orden* besat m. Diamanter og Ædelstene. – **e.** *Den russiske Andreasorden* i Brillanter. – **f.** *Bøhmisk Topas* m. Frederik V's Portræt indslebet af LORENZ NATTER. – **g.** *Lommeur* af Guld, paa Skiven Medaillon-Portrætter af de Oldenborgske Konger. Udført i København 1749 af PIERRE CHARLO i Anledning af Kongehusets 300 Aars Jubilæum. – **h.** *Svøbelsebarn* (Arveprins Frederik) skaaret i Elfenben. – **i.** *Christus og de 12 Apostle*, Emaille-Maleri, udført 1764 af GYLDING.

Paa Skabets Bagvæg en Del *Miniatureportrætter* af *Frederik V* og hans *Familie*. – I

Dragtskab *Frederik V's Bryllupsdragt* (fra 1743) m. Kaarde og Stok. – Den sidste er dannet som en Krykkestok m. Haandtag af Onyx og blev benyttet af Kongen efter hans uheldige Fald ved Jægersborg (18. November 1760), hvorved han brækkede Benet.

Oven paa dette Skab:

To Messing-Haandlygter m. Frederik V's Navnetræk, udført omtr. 1765 af Oldermand, Hofblikkenslager BENTFELDT, Kaptajn i det borgerlige Artilleri.

Pokaler, slebne i Glas. – Paa Væggen, oven over Skabet, under Glas:

Kniplingskrave m. det Danske og Engelske Vaaben og Kongeparrets Navnetræk, baaret af Dronning Louise ved Kroningen. – Til højre fører en Dør, over hvilken *Portræt* af *Frederik V i Kroningsdragt*, ind til

SPEJLVÆRELSET, som er blevet indrettet i Christian V's Tid.

Dronning Juliane Marie

Til højre, i

Dragtskab *Christian VII's Kroningsdragt* af Sølvmor. — Den ved Dragten anbragte Louis-seize Kaarde blev dog ikke benyttet ved denne Lejlighed og er noget yngre end Dragten.

Oven paa Skabet:

Pokaler, slebne i Glas.

Oven over disse Skabe og over det følgende

Chatol af Cedertræ:

Portrætter af *Frederik V* og hans *Slægt.*

Midt i Salen en stor

Opbygning med dansk Porcelain.

Efter at det var lykkedes Kemikeren F. H. MÜLLER at fremstille Porcelain af Bornholmsk Porcelainsjord, oprettedes 1778 Porcelainsfabrikken (som et Aktieselskab) paa Købmagergade. Da den havde ondt ved at klare sig, overtog Staten den 21. April 1779. Under Ledelse af den dygtige Müller og under den mægtige Enkedronning Juliane Maries Beskyttelse vandt den *kgl. Porcelainsfabrik* Ry og Anseelse for sine Frembringelser. Den arbejdede for en Del med tyske Kunstnere og med Fabriken i Meissen som Forbillede, men knyttede efterhaanden en stor Række Danske Kunstnere til sig. — Ved Siden af en Del pragtfulde Vaser ses her det væsentligste af det berømte *Flora-Danica* Service, der efter Traditionen blev lavet til Kejserinde Katrine af Rusland, men afkøbt Fabrikken af Christian VII, da hun døde, inden det blev færdigt. Dekorationen er taget fra Flora Danica Værket.

Frederik V's guldbroderede Klædesdragt

Midt paa Opbygningen ses *Juliane Maries Buste.*

Til venstre for Porcelainet:

Skab, dannet i Lighed med en Krone; udført i København under Frederik V. Indvendig rummer det et selvspillende Orgel. – Til højre for Porcelainet, paa Udgangsdørens Væg:

Kommode, Rokoko, hvorpaa under Glas *En Opsats* af Elfenben, Lapis lazuli m. m., der forestiller *Jagtens Forherligelse*, udført af L. SPENGLER. — *En Model* af en *kongelig Kareth med Fir-*

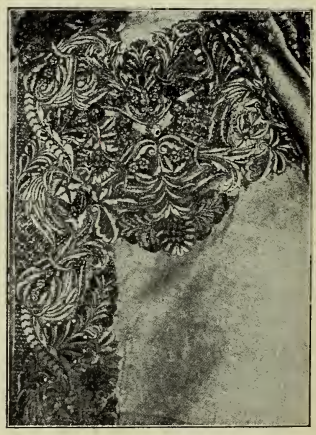

Lommeparti af Frederik V's guldbroderede Bryllupsdragt.

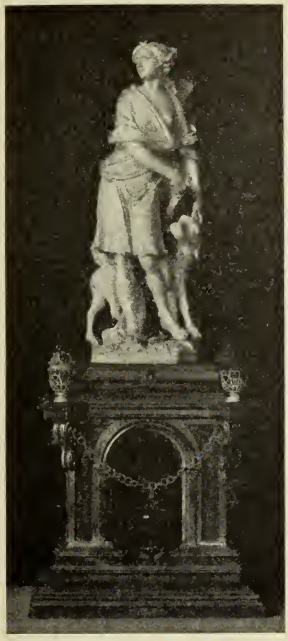

Opsats med Diana, skaaret i Elfenben af Spengler

Sleben Glaspokal

Pokal med Inskription til Ære for Dronning Louise

spand, udført 1749 af Kaptainløjtnant DIDRIK DE THURA. – *Barnefigurer i Elfenben* m. *Fugl* og *Egern,* udførte af SPENGLER. – Over Kommoden: *To allegoriske Malerier: Frederik V's* Regeringstiltrædelse og Fr. V som Beskytter af Videnskab og Kunst.
Reliefportræt af *Frederik V* i Biscuit.

Det ældste af FOURNIER i København fremstillede Porcelain, c. 1750

Ved Udgangsdør i:

Skab **a.** *En Rok* af Elfenben. – **b.** *To Lysekroner* af do. – **c.** *En Snegletrappe* af do., disse tre Stykker skal være udførte af Dronning Louise. – **d.** *Et Tempel* af do., skal være udført af Dronning Juliane Marie. – **e.** *Soldater*, sølvforgyldte, efter Modeller af Alexander d. Stores og Darius's Tropper; Frederik V's Legetøj som Barn. – **f.** *Det ældste i København fremstillede Porcelain* (påte tendre), udført af FOURNIER omkr. 1750. – Over Dørene:

Portrætter af *Prss. Louise* (Christian VI's Datter) og hendes Ægtefælle *Hertug Ernst Fr. Carl* af Saxen-Hildesburghausen.

XIV. CHRISTIAN VII'S VÆRELSE

1766–1808

Christian VII i Kroningsdragt. Maleri af Juel

CHRISTIAN VII var født 29. Januar 1749 og besteg Tronen i en Alder af 17 Aar. Folket saa med store Forhaabninger hen til den unge Konge, Søn af den – trods alle Udskejelser – højtelskede Frederik og hans Louise. Men en uheldig Opdragelse og medfødte uheldige Anlæg bragte snart Skuffelse paa Skuffelse. Christian VII blev en fuldendt Kavaler *à la régence*, talte fortræffeligt Fransk, dansede udmærket og førte sig med al den Elegance og Ynde, som prægede Rokokoen i dens fineste Periode; han var vittig og forstod at sige Folk Behageligheder, men han var tillige ondskabsfuld, hævngerrig, grusom og troløs og i Virkeligheden, hvad lidt efter lidt viste sig, forrykt. En Mand, der havde Lejlighed til at studere ham nøje, sagde, at der var noget af en Caligula i ham.

Caroline Mathilde

Da ogsaa han i 1767 ægtede en engelsk Prinsesse, den 15aarige *Caroline Mathilde*, Datter af Frederik Ludvig, Prins af Wales, og saaledes Søster til Kong Georg III, viste det sig, hvor højt hans Moder, den engelske Prss. Louise havde været elsket. Thi det var en Refleks fra hende, der brød frem i den naive Velkomstsang, hvormed Københavnerne hilste den purunge Dronning ved hendes Indtog i Hovedstaden

Til os fra Engelland
Kun Engle komme kan!

Forholdet mellem de kongelige Ægtefæller blev imidlertid snart ulykkeligt, som enhver med en Smule Hjærte i Livet havde kunnet sige paa Forhaand. Kongen styrtede sig ud i de vildeste Udskejelser og Dronningen, der i 1768 nedkom med en Søn, Frederik (VI), blev Genstand for Folkets dybeste Medlidenhed. Da Kongen efter sin kostbare Udenlandsrejse i 1768 havde bragt Altonalægen I. F. Struensee med tilbage som sin Livlæge, lykkedes det til en Begyndelse denne at hidføre en Bedring i Forholdet mellem Kongen og Dronningen og faa Kongen til dog at tage noget mere Hensyn til sin Gemalinde end før. Hendes Taknemmelighed over for den kvinde-kloge Læge gik snart over til Kærlighed, og Struensee var samvittighedsløs nok til at indlede et Elskovsforhold, der bragte ham op paa Magtens Tinde som Landets virkelige Regent, men som med den mere og mere aabenlyst sindssyge Konge i Baggrunden tager sig dobbelt hæsligt ud. Da han ved Datteren Louise Augustas Fødsel havde den Frækhed at lade sig gøre til Greve paa hendes Daabsdag, var ingen i Tvivl om, hvorledes Forholdet var. Endelig bragte en Sammensværgelse, hvori Enkedronningen Juliane Marie spillede en Hovedrolle, en Ende paa Skændselen. 17. Januar 1772 arresteredes Struensee og hans Ven Brandt, og 28. April halshuggedes de begge paa Østerfælled. Dronningen blev forvist og sendtes til Celle, hvor hun faa Aar senere døde, 24 Aar gammel.

Diamantbesat Ur med Châtelaine

Til venstre, paa Dørvæggen:
Portrætter af *Christian VII*, *Caroline Mathilde*, *Juliane Marie* og hendes Søn *Arveprins Frederik*.

Det store Portræt af Christian VII i Kroningsdragt (over Sofaen) malet af Juel, blev sendt med en Orlogsmand som Foræring til Kejseren af Marokko. Da denne døde, inden Skibets Chef havde

faaet overleveret den kongelige Gave, blev det taget med tilbage til Danmark. I Øhlenschlägers Barndom hang det i en af Salene paa Frederiksberg, og i sit Digt »Slottet« mindes han sine Barndomsindtryk og synger:

Her sidder Christian med Purpur og Krone,
Rigsæblet blinker og Silken er hvid.
Malet af Juel med den træffende Flid
Skulde det sendes barbariske Zone.
Vel at Barbarer
Ej det bevarer!
Tavs som en Skyts-Engel sidder han her,
Ren er Demanten paa Scepter og Sværd!
Sang mig en Digter om Fyrsten i Pragten
Iled jeg hid for at udfinde Dragten.

Louise Augusta, Caroline Mathildes Datter. Malet af Graff

Paa Bagvæggen:

Caroline Mathildes Skrivebord, derpaa

Figurer af Københavnsk Porcelain: Kærlighedsscene og Bønder fra Nordmandsdalen.

Paa Væggen ovenover:

Portræt af *Louise Augusta* (i Midten), — til venstre

Portræt af *Christian VII,* og til højre

Portræt af *Kronprins Frederik (VI)* i Admirals-Uniform (alle malede af Juel). — I Hjørnerne:

Spejle med Konsoller, hvorpaa — til venstre:

To Vaser af Kbhvns. Porcelain, den ene m. malet Portræt af Wessel, den anden m. Evald, — til højre:

To Vaser af do. Porcelain m. Reliefportræt af Christian VII og Juliane Marie. — *Slebne Glaspokaler.*

Til venstre for Udgangsdør:

Konsolbord, hvorpaa *Københavnsk Porcelain*, bl. a. en *Statuette* af Kongens Halvbroder, *Arveprins Frederik.*

Til højre for Døren:

Kommode m. Broncebeslag. — Paa denne:

En Punchebolle m. Fremstilling af Slaget paa Rheden.

Christian VII's Kabinet med Caroline Mathildes Skrivebord

To Figurer, Jupiter og Juno, ligesom Bollen af Københavnsk Porcelain. — Paa Væggen ovenover:

Portræt af *Louise Augusta* ved sin Mands, Hertugen af Augustenborgs Buste, malet af GRAFF.

I Vinduet:

Montre **a.** *Miniat. Portræt* af *Christian VII* og *Juliane Marie* (Kameer). – **b.** *Reliefportræt i Diamanter* af *Christian VII*, udført i Paris af en Dansk Juvelerer, og foræret Kongen under hans Ophold der i 1768. – **c.** *Miniat. Portræt* af *Caroline Mathilde* i en Ring. – **d.** dc. af samme, Kopi efter et Portræt i Celle, i sin Tid urigtig tilskrevet Angelica Kauffmann. – **e.** *Kongens Ure.* – **f.** *Kongens Tobaksdaase.* – **g.** *Seglkapsel* til hans *Doktordiplom* fra Oxford. – **h.** og **i.** *Guldkasetter* til hans *Diplomer* som Æresborger og Æresguldsmed i London. – **k.** *Diamantbesat Ur med Châtelaine*, rigt besat m. Diamanter (S. 89). – **l.** *Karet-Ur*, benyttet som Rejseur af Caroline Mathilde.

J. F. Struensee

I Vindueslysningen til venstre:

Haandtegning, ikke fuldført, men meget karakteristisk Portræt af *Caroline Mathilde* (P. Als). – Ovenover:

Fuglebur m. et Ur i Bunden og m. *mekaniske Fugle*, der kan fløjte en Duet. – Til højre for Vinduet:

Portræt af *Struensee* (Kopi efter Juel), ved Siden deraf hans

Stok med Guldknap, hvori hans Navn; i sin Tid afleveret fra Assistenshuset.

XV. FREDERIK VI'S SAL

1808–1839

FREDERIK VI fødtes 29. Januar 1768 paa Christiansborg som Christian VII's og Caroline Mathildes eneste Barn. Fra 14. April 1784, da han fjernede Enkedronningen og Guldberg, førte han Regeringen i sin sindssyge Faders Navn, indtil han ved dennes Død 1808 selv besteg Tronen. De store Landboreformer skaffede ham Folkets Kærlighed – »Kongens Søn, Folkets Ven«, som der staar paa Frihedsstøtten. 1790 ægtede han paa Gottorp *Marie Sophie Frederikke*, Datter af Landgrev Carl af Hessen og Louise, Frederik V's Datter. Hun skænkede sin Ægtefælle 2 Sønner og 6 Døtre. De døde alle som spæde paa nær Arveprinsesse Caroline (g. m. Prins Ferdinand, Broder til Christian VIII) og Hertuginde Vilhelmine (g. m. 1) Prins Frederik (VII) 2) Prins Carl af Glücksborg, Broder til Christian IX). – Frederik VI besteg Tronen Aaret efter Københavns Bombardement og Flaadens Rov. Denne engelske Skændselsgerning drev ham fuldstændig over paa Napoleons Side. Med dennes Fald

Frederik VI, Dronning Sophie Frederikke og Prinsesserne Caroline og Vilhelmine. Maleri af Eckersberg

var ogsaa Danmarks Skæbne afgjort — Handelens Ødelæggelse og Landets Forarmelse. Ved Freden i Kiel 1814 ophørte den mere end 400aarige Forening med Norge. Først Aaret efter blev Kongen og Dronningen paa deres Sølvbryllupsdag kronede i Frederiksborg Slotskirke.

Midt paa Gulvet:

Frederik VI's Statsraadsbord. — Herpaa under Glas:

Kongens Feltlommebog med Manøvrekort over Københavns Omegn. Hans *Skridttæller, Feltflaske* og *Kikkert* samt

Et Skrivetøj af Kbhvn.sk Fajance.

Langs Bagvæggen:

Halvrundt Buffetmøbel, hvorpaa *Te-Service* af Københavns Porcelain og *2 vaseformede Kandelabrer*.

To Chatoller.

Paa Væggen:

Portrætter af *Frederik VI* og *Dronning Marie*. Bemærk særlig øverst til venstre

Pastel-Portræt af *Frederik VI* som Barn med Kirsebær i Haanden, malet af JUEL.

Dette lille Billede har særlig historisk Interesse. En Prins, en Kongesøn, afmalet som et ganske almindeligt lille Menneskebarn, med Haaret klippet efter en Spolkum, klædt i en tarvelig gul Nankins Trøje og med grønne Blade i sin Haand! Sligt havde man aldrig set før. Det var Rousseaus Teorier — »retournons à la nature« — der gennem hans Elev Struensee er naaet lige op til Tronens Fod længe før Revolutionens Udbrud.

Frederik VI som Barn. Miniature malet 1774 af W. A. Müller

Paa Dørvæggen til højre:

Portrætter af *Frederik VI*, læg særlig Mærke til Portrættet af ham som ung, med Fane og Tromme ved Siden, og exercerende med Soldaterne paa Østerfælled (v. HAFFNER).

Maleri forestillende Kongeparret, der med Fakkelledsagelse *kører over Kongens Nytorv* til Teatret (LORENZEN). — Nederst:

»*Den høje elskede Familie*«, Akvarelportræt af Kongeparret, der med Døtrene promenerer i Søndermarken.

Kongens hvidmalede Barnestol.

Paa Dørkarmen:

Min.portræt af Frederik VI som Barn (malet 1774 af W. A. MÜLLER).

Til venstre for Døren:

Frederik VI's Rejsechatol til at klappe sammen. — Over dette:

Familiegruppe: Frederik VI med sine Døtre, Prinsesserne Caroline (i grønt) og Vihelmine (i hvidt) foran Dronningen, som er malet siddende, malet af ECKERSBERG (S. 73). — Foran Vinduet til højre i

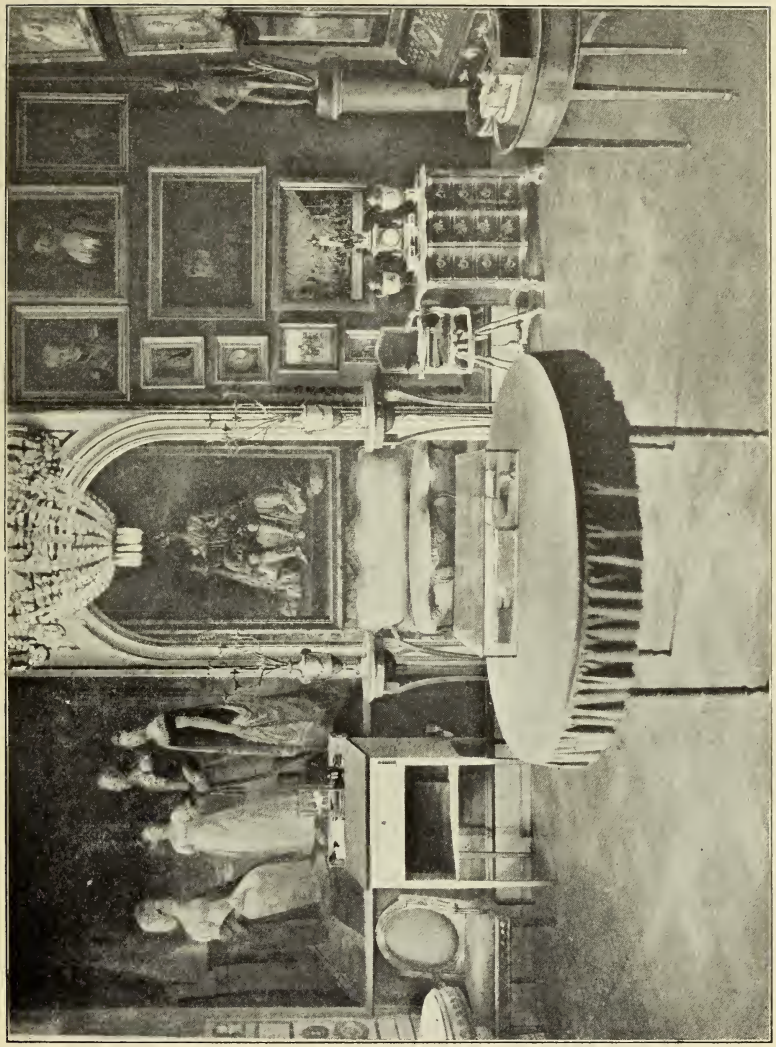

Frederik VI's Sal

Montre A

l. *Den franske Helligaandsorden.* – **m.** *Æreslegionen* fra Napoleonstiden. – **n.** *Den hollandske Løveorden.* – **o.** *Den westfalske Kroneorden.* – **p.** *Æreslegionen* efter Napoleons Fald. – **r.** *Hosebaandsordenens Statutter* m. vedhængende Segl. I Vinduet hænger et Billede af en Hosebaandsridder i fuld Ordensdragt til

Vejledning ved Dragtens Forfærdigelse og ved Investituren. — I Vinduet til venstre:

Model af et Linieskib, bygget paa Spant af de Danske Matroser i »Prisonen« i England med Benene i deres Kødrationer som Materiale. Benyttet af Skuespiller H. C. Knudsen ved hans fædrelandske Indsamlinger. — Til venstre:

Portrætter (tegnede og malede) af *Frederik VI* og hans *Familie*.

Foran Vinduet i

Montre B

a.–k. *Miniaturportrætter* af *Frederik VI.* — **l.** *To Medaillloner*, i den ene en Lok af hans Haar, i den anden nogle Draaber af hans Salvingsolie. — **m.** *Kongens Signetringe.* — **n.** *Indfødsretten* (Miniaturudgave) *i Sølvbind*, baaret af Frederik VI. — **o.** og **p.** *Miniaturportrætter* af *Dronning Marie.* — **q.** do. af *Prins Ferdinand.* — **r.** do. af *Prss. Vilhelmine* som Barn. — **s.** *Perlebesat Medaillon* m. Frederik VI's Haar. — **t.** *Murske* og *Kalktrug* af Sølv, benyttet af Kongen ved Nedlæggelse af Grundstenen til Vonsild Kirke. — **u.** *Dronningens Signet.* — **v.** *Miniaturportrætter* af *Prss. Caroline.* — I Afdeling til højre: **a.** *Kongens Mundkopper og -glas.* — **b.** *Kongens Rejseur.* — **c.** *Et af hans Lommetørklæder.* — **d.** *Et Par af Dronningens Handsker.* — **e.** *Dronningens Strikkepose* m. Portrætter i Metal af hendes Datter Vilhelmine og dennes Ægtefælle Prins Frits (Frederik VII). — **f.** *Kongens Signeter* og hans *Haandspejl.* — Paa Dørvæggen, til venstre for Døren:

Portræt af *Prss. Caroline*, halv Figur. — Derunder:

Kommode, hvorpaa

Te-Stel (m. S. F. d. e. Sophie Frederike) af Kbhvns. Porcelain og

2 Vaser m. Portrætter af Frederik VI og Marie Sophie Frederike.

Portræt, Akvarel af *Prss. Caroline* og *Prins Ferdinand.*

Portræt under Glas af *Prss. Caroline.* — Paa en Søjle:

Buste af *Prins Christian Frederik* (Christian VIII). (THORVALDSEN).

Til højre for Døren:

Portræt af *Prss. Vilhelmine*, fuld Figur. — Paa en Søjle:

Buste af *Prss.* senere *Dronning Caroline Amalie.* (THORVALDSEN).

Kongens hvidmalede Skrivepult, der stod i hans Sovekammer paa Amalienborg.

Frederik VI døde 3. December 1839 paa Amalienborg.

XVI. CHRISTIAN VIII'S VÆRELSE

1839—1848

Med Christian (VIII) Frederik født 18. September 1786 paa Christiansborg som Søn af Arveprins Frederik og Sophie Frederike af Mecklenborg-Schwerin kom Juliane Maries Æt paa Tronen. 1806 ægtede han sin Kusine Charlotte

Christian VIII's Værelse

Frederike af Mecklenborg-Schwerin, men allerede 1809 blev Ægteskabet, i hvilket der fødtes eet Barn, Prins Frederik Carl Christian (Fr. VII), opløst. 1813 sendtes Prinsen, der fik Ord for at være højt begavet, aandrig og alsidig dannet, til Norge som Statholder og lod sig, — da Nordmændene ikke vilde godkende den af Stormagterne ved Kielerfreden 1814 dikterede Forening med

Sverige — udraabe til Konge 17. Maj, samtidig med, at han sikrede Norge en fri Forfatning. Allerede 10. Oktober s. A. ansaa han det dog for rettest at nedlægge Kronen og forlade Landet. 22. Maj 1815 ægtede han paa Augustenborg Prss. Caroline Amalie, Datter af Louise Augusta af Danmark og Hertug Frederik Christian af Augustenborg. Paa en Udenlandsrejse 1819—1822 købte han en Del græske og romerske Oldsager og Mønter og hædredes af Universitetet i Oxford med den juridiske Doktorgrad. 1839 besteg han Tronen, blev tilligemed Dronningen salvet i Frederiksborg Slotskirke 28. Juni 1840 og døde paa Amalienborg 20. Januar 1848.

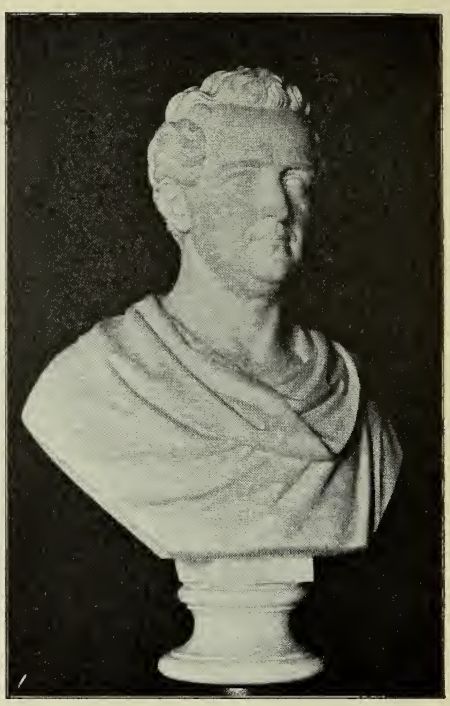

Marmorbuste af Christian VIII

Paa Væggen over Sofaen, underst:

Portræt af Prins *Christian* (VIII) *Frederik* (malet af KRATZENSTEIN-STUB).

Derover:

Portræt af *Christian VIII* i civil Dragt (MARSTRAND).

Til højre:

Portræt af hans Søster Prss. Juliane, g. m. Prins Vilhelm af Hessen-Philipsthal. — Til venstre:

Portræt af hans Moder Arveprinsesse Sofie Frederike.

To Malerier, som forestiller *Christian VIII's Kroningsprocession over Frederiksborg Slotsgaard* samt *Salvingen i Slotskirken* (GERTNER) med tilhørende Portrætnøgler.

Ved denne vor sidste Kroningshøjtidelighed den 28. Juni 1840 optraadte Elefant- og Dannebrogsridderne for sidste Gang i deres Ordensdragter, der ligesom Kongens mere glimrende Kroningsdragt var en Efterligning af den gamle spanske Dragt. — I Bunden af Værelset

Mahogni-Spejl m. Konsol. — Paa denne

Taffel-Ur m. *Christian VIII* i Metal paa Toppen.

Ved Siden af Spejlet

Portrætter af *Prins Frits (Fr. VII) som Barn og Yngling.*

Ved Sofavæggen:

Spillebord af Mahognitræ, som nu fortrænger de tidligere til Møbler anvendte Træsorter. — Derpaa

Buste af Prins Vilhelm af Hessen-Philipsthal, Dansk General-Major, g. m. Kongens Søster Prinsesse Juliane.

Ved Siderne af Sofaen:

Christian VIII og *Caroline Amalie.* Buster i Marmor (STRAMBO).

Paa Siderne af Indgangsdøren *Christian VIII og Caroline Amalie,* legemsstore Portrætter (AUMONT 1831), og

To Armstole, hvidlakerede m. Forgyldning, benyttede ved Kongeparrets Bryllup (1815) paa Augustenborg. — Over Udgangsdør:

Portræt af Enkedronning Caroline Amalie (malet 1879 af H. C. JENSEN. — Ved Siden af Døren:

Portrætstudie: Christian VIII i Kroningsdragt (SCHACK).

Enkedronning Caroline Amalie

I Vinduet under Glas:

Dronning Caroline Amalies Smykkeskrin, Foræring af Donner i Altona.

Frokostservice af Wiener-Porcelain, Bryllupsgave fra Prss. Caroline Amalie til hendes Mand.

Kopper af Kbhvns. Porcelain m. *Portrætter* af kendte Mænd.

Skrivetøj af Kbhvns. Porcelain. — I

Montre foran Vinduet: **h.** *Tre Miniatur-Portrætter* af *Christian VIII,* det ene paa et Ur. — **i.** *Miniatur-Portræt* af *Prins Frits.* — **k.** To do. af *Caroline Amalie,* det største malet i Pyrmont 1821, det mindste er indfattet i en *Ramme* af *Brillanter* og har været baaret som Hæderstegn af Kammerfrøken Rosen. — **l.** *Dronning Caroline Amalies Sy- og Strikkesager,* hendes *Sølvbryllupslommetørklæde* og *Marie-Louise Orden* (spansk). — **m.** *Dronningens Diadem og Brocher* samt en *Kanin,* lavet af en Perle. — **n.** *Christian VIII's Ure, Kikkert, Cigarfoderal* samt en forgyldt *Hammer,* som blev benyttet ved Faneindvielser. — **o.** *Doktordiplom* m. *Seglkapsel* (Oxford) overrakt Prins Christian Frederik paa hans Udenlandsrejse 1819—1822. *Kongens Skjorteknapper.* — **p.** *Christian VIII's Æreslegion* og *Græske Frelserorden.* — **q.** *Medicinske* benyttet af Kongen paa hans sidste Sygeleje og *Elfenbensfoderal,* hvori en Flacon m. en Rest af Altarvinen fra Kongens sidste Kommunion 20. Januar 1848. — **r.** *To af Kong Christian Frederiks Norske Kammerherrenøgler* samt en *Pengeseddel,* en saakaldet »Prinseseddel«. — **s.** *Intaglier* i gult Glas af Christian VIII og Caroline Amalie samt Afstøbninger deraf.

XVII. FREDERIK VII'S VÆRELSE

1848—1863

FREDERIK VII var født 6. Oktober 1808 paa Amalienborg; 1828 ægtede han Frederik VI's yngste Datter Prss. Vilhelmine og efter at være bleven skilt fra hende (1837) i 1842 Prss. Caroline Charlotte Mariane. Datter af Storhertug Georg af Mecklenborg-Strelitz. Ægteskabet, der var barnløst som det første, ophævedes 1846.

Prinsen, der havde deltaget i flere Togter med Orlogsskibe — 1834 med Linieskibet »Dronning Marie« til Island, 1844 med Fregatten »Gefion« til Skotland og Færøerne og 1846 med samme Skib til Spanien og Madeira — besteg ved sin Faders Død 20. Januar 1848 Tronen. Kort efter udbrød det længe forberedte Oprør i Hertugdømmerne under Ledelse af Hertug Christian og Prins Frederik af Augustenborg og med Støtte af forskellige tyske Stater. Først efter at der i 1850 var sluttet Fred med disse, fik Danmark frie Hænder til at dæmpe Oprøret. Under Krigen gav Kongen af egen fri Magtfuldkommenhed Landet en Forfatning, idet han 5. Juni 1849 underskrev Danmarks Riges Grundlov. Dette Skridt, Kongens danske Sindelag og hans jævne og ligefremme Væsen ved Siden af hans til Tider virkelig kongelige Fremtræden skaffede ham en Folkeyndest som næppe nogen anden dansk Konge. Den 7. August 1850 ægtede han i Frederiksborg Slotskirke Louise Christine Rasmussen, der blev ophøjet til Lensgrevinde Danner (1815—1874). — Frederik VII døde 15. November 1863 paa Lyksborg Slot, og med ham uddøde Frederik III's Mandsstamme.

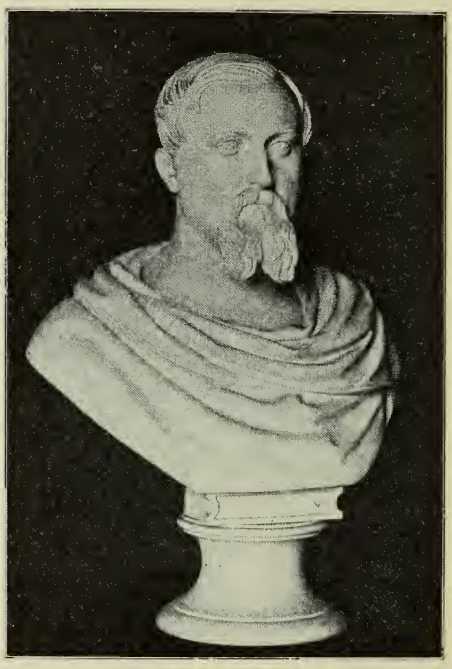

Buste af Frederik VII

Til venstre for Indgangsdøren:

Frederik VII's Skrivebord, en Foræring til ham som Prins fra Kong Fr. Vilhelm IV af Preussen. — Paa dette:

Portræt (Fotografi efter Maleri) af *Kongens Moder* Prinsesse *Charlotte Frederike* i Rom.

Portræt (Fotografi med Farver) af dav. *Prins* og *Prinsesse af Wales*, hvis Bryllup fandt Sted i Frederik VII's Regeringstid.

Frederik VII's Skrivetøj m. *1849-Grundlovspennen.*

Paa Væggen over Skrivebordet:
Maleri forestillende *Kronprs. Frederiks og Kronprss. Marianes Ankomst paa Rheden* efter Bryllupet i Neustrelitz om Bord i Linieskibet

Frederik VII's Værelse

»Christian VIII«, der tilligemed de konvoyerende Skibe, Korvetten »Flora« og Briggen »Allert« afgiver Salut, medens det fyrstelige Par paa Dampskibet »Kiel« damper op til Holmens Bro (A. MELBYE).

To Portrætter, Blyantstegninger, af *Frederik VII* som Prins.
Portræt af hans Moder.
Fotografi af Grevinde Danner.
Over Døren:
Portræt af Frederik VII (A. Schiøtt).
I Vinduet:
Vaabenmodeller udførte af Bøssemager N. T. Löbnitz. — Til højre:
Diplom for Frederik VII som Protektor for de Massmannske Søndagsskoler.
Til venstre:
Adresse til *Arveprinsesse Caroline* som Protektrice i 25 Aar for Vallø Stift, overrakt af Stiftsdamerne 31. Marts 1877.
Frederik VII's Mundkop m. Laag.

Frederik VII's Moder Charlotte Frederike

To Parian Vaser fra *Gustafsberg*, Foræring fra Carl XV.
Sølvkrus og *Bæger*, som har tilhørt Frederik VII.
Foran Vinduespillen *En Chaiselongue* og derover, i

Skab En Del af Frederik VII's udenlandske Ordner: **a.** *Russisk Hvide Ørn.* — **b.** *Russisk St. Andreas.* — **c.** *Russisk Alexander Newsky.* — **d.** *Russisk St. Anna Orden.* — **e.** *Østerrigsk St. Stephan.* — **f.** *Preussisk Sorte Ørn.* — **g.** *Fransk Æreslegion* (halvsmæltet ved Frederiksborgs Brand og senere fundet i Slottets Ruiner. — **h.** *Siciliansk St. Januarius.* — **i.** *Tunesisk Nicham-Iftichar.* — **k.** *Svensk Seraphimer Orden.* — Paa Skraahylden fra Venstre til Højre: *Fransk Æreslegion, Hannoveransk St. Georg, Nederlandsk Militær-Vilhelm-Orden*, alle m. Stjerne. — *Norsk St. Olaf, Hannoveransk Guelpheorden* og *Belgisk Leopoldorden* m. Stjerne. — **l.** *En Klokkestræng*, egtl. en Sølvkæde, har tilhørt Tordenskjold. — **m.** *En Dolk*, bøjet ved Kongens Fald m. Hesten 18. Juni 1855. — **n.** og **o.** *Portrætter* af *Prins Frits;* de hører til den Række af Portrætter, som i sin Tid efterhaanden blev sendt til hans Moder i Rom. — **p.** *Carl XIII's Svenske Frimurerorden*, baaret af Frederik VII. — **q.** *Kongens Fiskesnører.* — **r.** »*Skøjteløberen*« udført i Guld og barokke Perler af Hofjuveler Didrichsen. — **s.** *Tabatière m. Kongens Portræt.* — **t.** *Hans Forlovelsesringe* og *Ur.* — **u.** *Prinsesse Marianes Forlovelsesring, Ur* og *Signet.* — **z.** *Prins Fritz's Barneske og Gaffel. Halskæde* og *Notesbog*, benyttet af hans Moder, Prss. Charlotte Frederike. — **æ.** *Haandtag* til en *Ridepisk*, Guld og Koral (Didrichsen), mærket 1859. — **ø.** *Dekoration* tildelt Flensborgerinden Fru Christiansen for hendes Omsorg for vore saarede Soldater i første slesvigske Krig.
Over Skabet:
Portræt af *Prinsesse Mariane.*

I andet Vindue:
Model af *Flensborg-Løven*, som stod i Frederik VII's Værelse paa Lyksborg.
Hornemanns Miniaturer, en Samling af Miniatur-Portrætter, dels originale udførte af Hornemann efter Naturen, dels Kopier efter ældre Mestres Arbejder. — Paa hver Side af Karnappen:
Et Par Vaser af SèvresPorcelain, Foræring til Frederik VII fra Napoleon III. — I Karnap:
En Model af Falken, Frederik VII's Lystyacht.
En Stol m. Bordopslag, benyttet af Frederik VII. — Derpaa:
Kongens røde Fez, hans *Toddyglas* og en *Revolvermodel*. — Ved Siden:
Kongens Medestang, et Par af hans *Tobakspiber*, hans *Skibsraaber* og *Kikkert*. — Over Kaminen paa Hylden:
Buste i Marmor, Frederik VII som Barn, udført af Thorvaldsen.
Over Spejlet:
Portræt af *Frederik VII's Moder*. — Over Udgangsdør:
Portræt af *Frederik VII* i Admiralsuniform (Gertner).
Portrætter af *Prins Ferdinand* og *Arveprinsesse Caroline* (Aug. Schiøtt).
To Malerier, forestillende samme Begivenhed, *Kronprins Frederiks* og *Kronprinsesse Marianes Landstignings-Procession* til Christiansborg Slot 22. Juni 1841 (Balsgaard).
Portræt af *Frederik VII* som Barn (1813). — I Hjørnet:
Buste i Biscuit (Bissen) af Frederik VII.

XVIII. DET GLÜCKSBORGSKE VÆRELSE

CHRISTIAN IX

1863—1906

f. 8. April 1818 paa Gottorp Slot, stammende gennem sin Fader Hertug Vilhelm af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Beck fra Christian III og gennem sin Moder Prss. Louise Caroline af Hessen — en Søster til Frederik VI's Dronning — fra Frederik V og Louise af England. Hans nære Tilknytning til det gamle Kongehus og hans Troskab mod den Danske Stat under Oprøret 1848 bragte ham frem i første Række under de diplomatiske Forhandlinger om Arveretten til Danmarks Krone med Stormagterne, efter at disse ved Londonner Protokollen af 1850 (med Undtagelse af Preussen) havde udtalt sig for Bevarelsen af den Danske Stat i dens Helhed. Efter at Kejseren af Rusland, Overhovedet for det Holsten-Gottorpske Hus, havde givet Afkald paa sin Arveret til Fordel for Prinsen, og efter at dennes Hustru, Prinsesse Louise af Hessens Søskende havde overdraget deres Rettigheder til hende og hun atter til Prinsen, anerkendtes ved Londonnerprotokollen af 8. Maj 1852 af alle Stormagterne, Sverige og Norge Prins Christian og hans mandlige Efterkommere som arveberettigede til det Danske Monarki, og 31. Juli 1853 vedtoges Tronfølgeloven af Rigsdagen. Christian IX besteg Tronen 15. November 1863. Den ham paatvungne Stad-

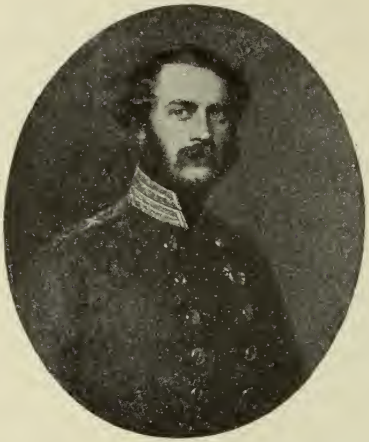

Prins Christian til Danmark og Prinsesse Louise 1853 og 1855
(Ungdomsportrætter af Chr. IX og Dronning Louise)

fæstelse 18. November af Fællesforfatningen for Danmark og Slesvig, hvorved denne Landsdel knyttedes nærmere til Kongeriget end før, var Signalet til Prins Frederik af Augustenborgs Fremtræden som Arving til Hertugdømmerne og den anden Slesvigske Krig m. Preussen og Østerrig, der endte med Hertugdømmernes Tab ved Freden i Wien 30. Oktober 1864. Under Krigen var Kongen i Ilden baade ved Dannevirke (3. Januar) og paa Dybbøl Skanser (22. Marts). — Værelset er beklædt m. Silketapeter i gult og rødt (de Oldenborgske Husfarver).

Til højre fra Indgangsdøren:

Christian IX's Skrivebord og *Stol* nøjagtig som det stod i hans Arbejdsværelse paa Amalienborg m. Skrivetøj, Mappe og Portrætter m. m. Kongen arbejdede dog ikke ved dette overfyldte Bord, men ved et stort Arbejdsbord midt i Værelset.

Paa Væggen til venstre for Udgangsdør:

Portræt af *Kongen i Generalsuniform* (Olrik 1871). — Til højre:

Portræt af *Dronning Louise* (Fru Jerichau-Baumann), ufuldført.

Over Døren:

Portræt af *Christian IX's Fader, Hertug Vilhelm.*

Over Skrivebordet:

Dobbeltportræt af *Dronning Alexandra og Kejserinde Dagmar* som Børn (Fru Jerichau-Baumann). — Under dette:

Portrætter af *Prins Vilhelm* (Kong Georg I af Grækenland) og *Prinsesse Thyra* (Hertuginden af Cumberland) som Børn (samme Kunstnerinde).

Fotografi (koloreret) af Kong Georg og Dronning Olga 1867.

Buste af *Dronning Louise.*

I 1863 i Marts var dav. Prins Christians ældste Datter Prss. Alexandra bleven forlovet med Prinsen af Wales, og samme Maaned valgtes hans næstældste

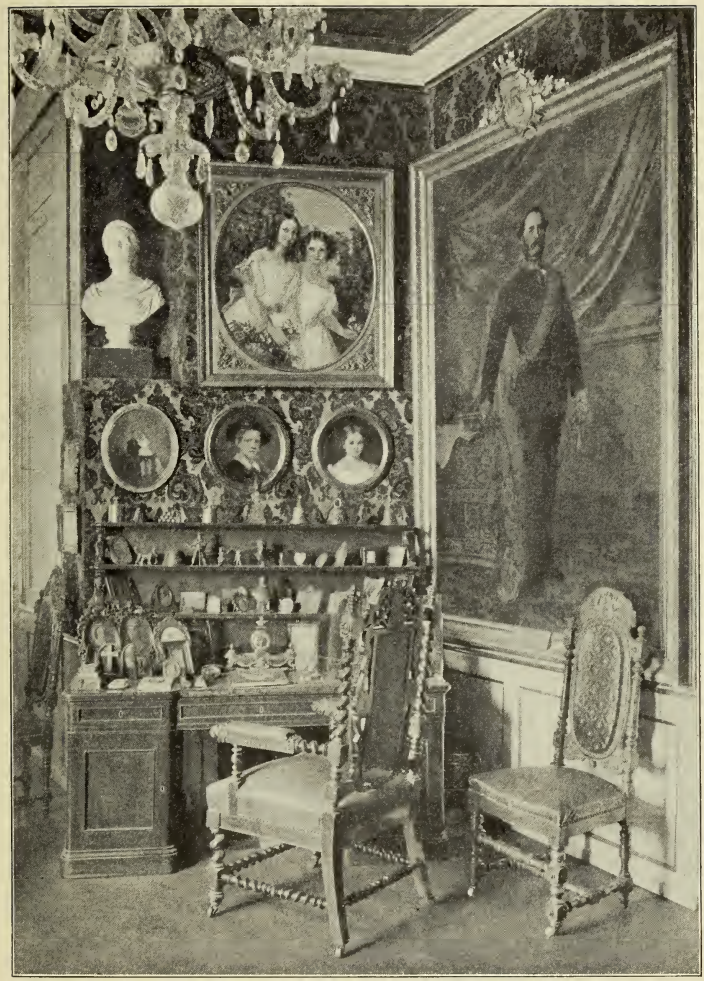

Det Glücksborgske Værelse

Søn til Hellenernes Konge. 1866 ægtede Prss. Dagmar den russiske Tronfølger og 1878 Prss. Thyra Hertugen af Cumberland. Kong Christians Hof blev ved disse Forbindelser til Tider et Sted af Betydning i Europas Politik.

I Karnappen:

Chatol, som har været benyttet af Dronningerne Sophie Magdalene, Caroline Mathilde og Louise. — Til venstre:

Portræt af *Christian IX som Barn.*

Sølvbakke paa Tre-Fod, paa hvilken Bakke der ved Kongeparrets Ankomst til Moskva (1876) efter russisk Skik blev budt det Brød og Salt.

Etagère m. Porcelain og Nipssager, ganske som den stod i Christian IX's Arbejdsværelse. — Derover:

Portræt af *Prins Frederik* (VIII) (Fru Jerichau-Baumann).

I Vinduet under Glas:

En Vifte, Stellet af Perlemor, Maleri paa Hønseskind, paa Forsiden det Danske, Engelske, Russiske og Græske Vaaben. Guldbryllupsgave til Dronning Louise 26. Maj 1892 fra hendes Børnebørn. — Derunder:

En firkantet, forgyldt Ramme med Portrætter i Vandfarve af Christian IX's Forældre, Fastre og Søskende:

[5]) Christian	[6]) Frederik	[7]) Carl	[8]) Vilhelm
[3]) Hertug V.'s Søster Louise	[1]) Hertug Vilhelm af Glücksborg	[2]) Hertuginde Louise Caroline af Glücksborg	[4]) Hertug V.'s Søster Frederike
Billede af Louisenlund	[9]) Frederike [10]) Louise [11]) Marie		Billede af Gottorp

[1]) Frederik Vilhelm Poul Leopold f. 4. Januar 1785, blev 1816 Hertug af Slesv.-Holst.-Sønderborg-Beck, Generalmajor i Dansk Tjeneste, fik 1825 Titel af Hertug af Slesvig-Holsten-Glücksborg. Død 17. Februar 1831 paa Gottorp. Ægtede 26. Januar 1810

[2]) Louise Caroline, Datter af Landgreve Carl af Hessen og Søster til Frederik VI's Dronning.

[3]) Prss. Louise f. 1783 d. 1803 g. m. Ferdinand, Fyrste af Anhalt Köthen.

[4]) Prss. Frederike f. 1780 d. 1808 g. m. Gottlob, Friherre af Richthofen.

[5]) Prs. Christian (IX).

[6]) Prs. Frederik f. 1814 g. m. Prss. Adelheid af Schaumburg-Lippe.

[7]) Prs. Carl f. 1813, Hertug af Slesv.-Holst.-Sønderb.-Glücksborg, 1838 g. m. Vilhelmine, Fr. VI's Datter, først g. m. Prins Frits (Fr. VII).

[8]) Prs. Vilhelm, f. 1816, Generalmajor i Østrigsk Tjeneste.

[9]) Prss. Frederike f. 1811 g. m. Alexander Carl, Hertug af Anhalt-Bernburg.

[10]) Prss. Louise f. 1820.

[11]) Prss. Marie f. 1810, 1837 g. m. 1) Ferdinand v. Lasperg, Anhalt-Bernburgsk Oberst, d. 1843, 2) Peter Alfred, Greve af Hohentahl.
Hertugparrets tre yngste Sønner: Prinserne Julius, Johan (Hans) og Nicolaus var ikke fødte, da dette Billede blev udført.

Til venstre:

Christian IX's Mundglas.

En Psalmebog m. Sølvornamenter i Filigranarbejde med røde og blaa slebne Glas. Har tilhørt Dronning Louise.

Paa en Skraaplade:

To Hjærter, tilsammen dannende en Medaillon af Guld, hvori Portrætter af Dronning Louise paa hendes Bryllups- og Guldbryllupsdage 26. Maj 1842 og 1892. Foræring til Kongen.

En Broche i Form af en Kejserkrone m. Miniaturportrætter af Kejser Alexander III og Marie Feodorovna (Dagmar) omgivne af Diamanter og 2 store runde orientalske Perler. Foræring til Dronning Louise i Anledning af Kejserkroningen i Moskva 1883.

Miniaturportræt af Christian IX i Ramme af Brillanter. Skænket Dronningen paa Sølvbryllupsdagen. — Paa Forsiden:

Guldbryllupserindringstegnet. — *Den russiske Katharina-Orden.* — *Hæderstegn,* skænket Fru Christiansen i Flensborg som en Anerkendelse af hendes Arbejde for de saarede under sidste slesvigske Krig.

Cigaretfutteral, blaa Emaille med en Kejserkrone i Brillanter. Foræret Kronprins Frederik (VIII) af Kejseren af Rusland til Minde om Kroningen i Moskva.

Grundlovspennen af 1915, udført i Guld.

Akvarelbilleder af *Prins Frederik* (VIII) (m. Vognen) og *Prss. Alexandra,* udførte af Dronning Louise. — *Portræt* af Prins Frederik af Hessen, Dronning Louises Broder. — Til højre:

Kurv af Guld, som har tilhørt Chr. IX's Mor, Mormor og Mormors Mor (Fr. V's Dronning Louise af England). — *Saltkar.* — *Fotografi i Sølvramme* af de tre Kongedøtre paa Fredensborg. — *Miniaturportrætter* af Frederik V's Efterkommere i Hessen.

I Vinduet til højre:

Murske og *Hammer,* benyttet af Chr. IX ved Nedlæggelse af Grundstenen til det nye kgl. Teater.

Ruder fra Fredensborg og fra en Jernbanekoupee m. Indskrifter af de kgl. Børn og andre Gæster.

Til venstre for Vinduet:

Ramme m. *Miniaturportrætter* af *den glücksborgske Linie.*

Skab af Ibenholt og Skildpadde, som har tilhørt Dronning Louise.

Paa dette:

Testel af Københavns Porcelain m. Billeder af de forskellige kongelige Slotte. — Derover:

Portrætter af *Prins Christian* (IX) til Danmark og *Prinsesse Louise* (August Schiött).

Portrætter af *Prinsessens Forældre* Landgrev Vilhelm og Landgrevinde Charlotte af Hessen (do.). — Over Udgangsdøren:

Portræt af *Kronprins Frederik* (VIII) (Jerichau Baumann). — Paa Dørvæg:

Chaiselongue, paa hvilken Christian IX tog sig sin daglige Middagshvile. Tæpperne er hæklede og Puderne broderede af Kongens Døtre.

Akvarel af *Kongelogen* i det kgl. Teater 1852 m. Portrætter.

Fotografier af *Jagtselskabet* 1864 d. 8. Oktober paa Fredensborg og af det kgl. Taffel 10. Septbr. 1889 sstds. — Derover:

Maleri forestillende Kongens Ankomst til Island, i Anledning af 1000-Aarsfesten, om Bord paa Fregatten »Jylland«.

XIX. BRONCEVÆRELSET

er indrettet i 1881 paa Bekostning af Brygger, Dr. phil. Carl Jacobsen; Loftet er udført nøjagtigt efter Loftet i et Empireværelse i Landgreve Frederik af Hessens Palais i Bredgade.

Til højre fra Døren:

Et Bordstel, forgyldt Bronce, udført i Paris efter Tegning af HETSCH som Bryllupsgave til Arveprinsesse Caroline – Til venstre:

Et Bordstel, forgyldt Bronce, udført i Paris, med 11 Thorvaldsenske Figurer, modellerede af FREUND o. a. under Mesterens Tilsyn og støbte i Rom. Til Figurerne er der senere lavet smaa Figenblade af emailleret Metal, som efter Øjenvidners Beretning var bundet paa med hvide Traade, naar Stellet benyttedes ved Taflet paa Sorgenfri.

De nævnte Broncestel er købte af Carl Jacobsen henholdsvis paa Arveprinsessens Auktion og i Enkedronningens Bo og skænkede Samlingen. Om dette Stel se i øvrigt Thiele: Thorvaldsen i Rom II, S. 98, 112 fg., 155 fg. og 252.

XX. DRAGTSKABSGANGEN

Til venstre fra Døren, paa Væggen:

Rester af en *Dragt* og en *perlebroderet Krave*. Har tilhørt Caroline Mathilde.

Paa Siden af Skab:

Klingbeutel, Fløjel m. Christian VII's Navnetræk.

Christian VII's Jagtstøvler, Hejduksværd, norske Bjærgmandsstave og *Model af et Infanterigevær*.

I Skabet:

Frederik VI's Uniformer: Livgarden til Fods – Admiralsuniform – Livregimentet.

Frederik VI's blaa Bomuldsparaply, Kikkert og *Spaserestok*.

Christian VIII's Uniformer som Admiral og som General, *Kikkert* og *Stok*.

Christian VIII's Højesteretsdragt. Ved Højesterets Aabning mødte Kongen i denne, særlig i den Anledning komponerede Dragt.

Elephantordenens Ridderdragt, baaret af Kronprins Frederik (VII) ved Faderens Kroning.

Kroningsdragt, baaret af Dronning Caroline Amalie ved Kroningen eller rettere Salvingen i Frederiksborg Slotskirke 28. Juni 1840. Den røde Fløjels Kaabe er baaret af Frederik VI's Dronning ved hendes Kroning.

Kroningsdragt, baaret af Christian VIII samme Dag.

Frederik VII's Uniformer: som *Oberst for de skaanske Husarer*, som *Dansk General*, den af Kongen selv komponerede *Frederiksborg-Uniform*, som *Oberst for de Danske Husarer*.

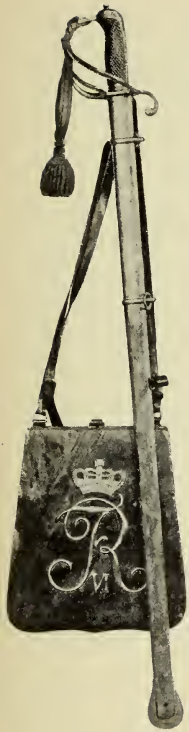

Frederik VI's Sabel, Taske og militære Hovedbedækninger samt hans Bomuldsparaply

Christian IX's Uniformer: som *Oberst i Hestgarden,* som *General* – Kappen bar Kongen under sit Ophold paa Dybbølskanserne 22. Marts 1864, – som *Admiral.*

Christian IX's daglige civile Dragt med den af alle Københavnere i Kongens sidste Aar kendte brune Overfrakke.

Over Skabet:

Et Hververskilt fra Christian VII's Tid.

Portrætter af Frederik VI til Hest ved en Manøvre, – af Arveprinsen og Arveprinsessen. – Landgreven af Hessen.

Mellem Skab og Dørvæg:

En Skyttefane af grøn Silke, skænket Prins Christian Frederik ved en Fest i Østerrig.

Et Danebrogsflag, foræret Prinsen af Noer af Christian VIII og efter hans Søns Greve F. C. C. A. af Noers Ønske svøbt om dennes Kiste ved hans Jordefærd.

Paa højre Side af Gangen:

Kniplinger fra Christian VII's Kroningsdragt.

Paa Vindeltrappen op til Salen:

12 Rytterbilleder, forestillende Christian V og Sønner ridende den højere Skole med alle de deri forekommende Øvelser. I Baggrunden af hvert Billede ses et af de kongelige Slotte. – Øverst:

En Samling Blomstermalerier, udførte i Akvarel af den hollandske Malerinde Maria Sibylle Merian (1647–1717), der ægtede en Mand ved Navn Graff og derved undertiden forekommer som »die Gräffin«.

XXI. DEN LANGE SAL

Til højre fra Døren, i Salens nordre Ende:

Kamin m. Buste i Marmor af Christian IV (fra 1644). — Foran Kaminen:

To Brandbukke af Sølv.

Skærm af Sølv. — Foran disse:

Stol og Bord af Sølv, skænket Frederik IV af Anna Sophie Reventlow paa hans Fødselsdag 11. Oktober 1715 og benyttet af ham og senere Konger ved Højesterets Aabning den første Torsdag i Marts. Da denne Højtidelighed efter Christiansborgs Brand fra 1795 til 1824 fandt Sted i Salen paa Rosenborg, stod Stolen og Bordet netop paa det Sted, hvor de nu atter har fundet deres Plads.

Paa Murpillerne i Salen:

Højryggede Stole med eller uden Læne. Snedker- og Billedskærerarbejdet er udført 1718 i København af Johan Weys. De broderede Betræk er udført paa Charlottenborg af Enkedronning Charlotte Amalie og hendes Hofdamer.

I hvert af Salens Hjørner:

En Girandole af Sølv med Kandelaber af samme Metal.

I Salens Vinduer og ved Siderne af den øverste Kamin:

En Gueridon af Sølv til at sætte Lys paa.

Paa Siderne af Dør, midt for Indgangen:

To Spejle i Sølvrammer, med dertil hørende *Konsolborde* af Sølv (udført i Augsburg omtr. 1740).

I Kronprinsens Cour-Gemak paa det gamle Christiansborg Slot hang paa Vinduespillerne tolv saadanne Spejle m. Konsolborde. Disse to blev reddede under Branden 1794, de andre gik tabt.

Ved Siden af disse:

Fire Ordensspejle.

Midt i Salen:

Den kongelige Døbefont af Sølv. Benyttet første Gang ved Prins Frederik (IV)s Daab 1671 og i Brug endnu. Til Fonten hører et Par Lysestager, Kande og Fad af Guld. I Fadets Bund er der graveret Navne paa de deri døbte Prinser og Prinsesser. Denne Skik holdt op i 1795; det sidste Navn paa Fadet er Prinsesse Louise, — Kronprins Frederik (VI)s tredie Datter.

I Salens søndre Ende:

Kongens Tronstol, udført 1662 i Narhvalstand af Bendix Grodtschilling og benyttet ved alle Enevolds-Kongernes højtidelige Salvingsceremoni, der efter Enevældens Indførelse alene traadte i Stedet for den under Valgkongedømmet brugte Kroning og Salving.

Tidligere stod Kronen (og de øvrige Regalier) paa Altret i Kirken og blev af Biskoppen sat paa Kongens Hoved, medens Rigsraaderne hver lagde sin Haand paa den, for saaledes at antyde, at det var dem, der havde Magten

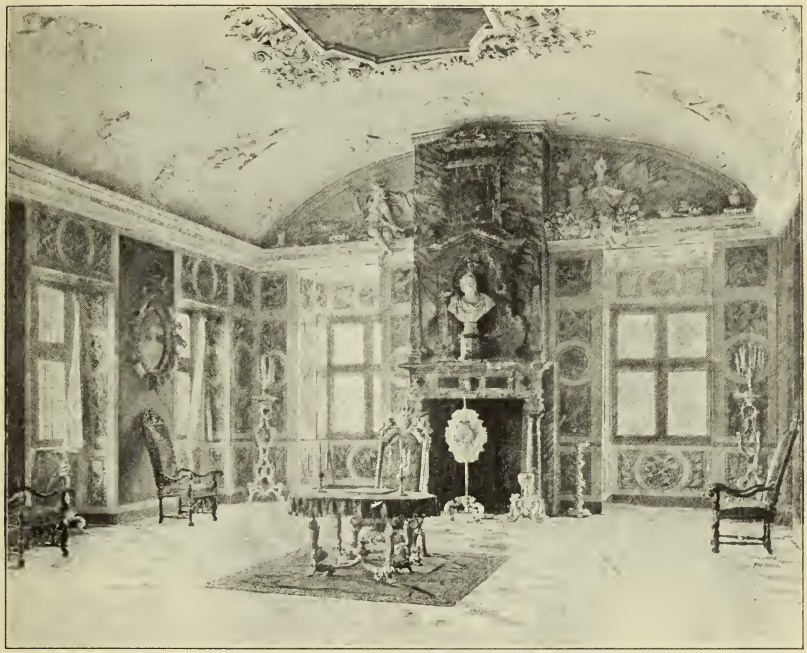

»Den lange Sal«s nordre Ende m. Højesteretsstolen og -bordet

til at give ham Kronen. Efter 1660 derimod satte Kongen af egen Magtfuldkommenhed selv Kronen paa sit Hoved, inden han mødte i Kirken for der at modtage den guddommelige Indvielse ved Salvingen.

I Christian V's Regeringstid blev Tronstolen noget forandret, idet de forgyldte Metalfigurer, der endnu smykker den, og som er udførte af Guldsmeden Johan Kohlmann, blev anbragte derpaa. Det røde Silkedraperi er nu opsat efter en Beskrivelse af Tronstolen fra 1698 og et ældre Maleri af samme. — Foran Tronen:

Tre Løver af Sølv i naturlig Størrelse, udførte hen imod 1670 af Guldsmeden Ferdinand Küblich.

Naar man har villet se Rigsvaabnets tre Løver i de her omtalte og taler om »Rigsløverne« er det ganske uden Hjemmel. De blev lavet til Forherligelse af den unge Enevælde, utvivlsomt med Løverne ved Salomos Trone som Forbillede, og blev benyttet ved Kroninger, castra doloris og andre Højtideligheder. Deres Bestemmelse er fortræffelig udtrykt i et samtidigt Vers: de staar der for

»at tee sig vældelig, dog de for Tronen bæve«.

Bedre kunde man sikkert ikke male Majestætens Magt og Vælde. Løverne blev brugt første Gang ved Frederik III's castrum doloris i Kapellet paa Københavns Slot.

Paa Dørvæggen til højre for Indgangsdøren:

Skab paa høj Krysfod med Indlægning af Mosaik. Frederik III's Tid. – Ovenpaa:

Stort Krus af Sølv m. indsmeltede Hamborgske Neldeblads-Dalerstykker.

Til venstre for Døren:

Skab paa høj Krysfod, Ibenholt og Skildpadde; indvendig smykket m. bibelske Fremstillinger. Christian IV's Tid. – Ovenpaa:

Stort Krus af Sølv m. indsmeltede Hamborgske Dalerstykker som foran.

Paa næste Murpille til venstre:

Skab paa høj Krysfod af Ibenholt m. Indlægning af Skildpadde. Indeni Gruppe: Dansende Bønder, udskaaret i Træ og forgyldt. – Ovenpaa:

Lænestol med broderet Betræk

Sølv-Stob lavet af Penge, som Prins Frederik (III) vandt i en Ringrenden, der foranstaltedes i Anledning af Grev Anton Günther af Oldenborgs Bryllup 7. Juni 1635.

Paa Murpillerne oven over Stolene:

Portrætter af de Konger, Dronninger o. a., som har boet paa Rosenborg. Sidst Christian VII, der sov paa Slottet Natten før Skærtorsdag $^{2}/_{4}$ 1801. (Vaabenstilstanden med Nelson blev afsluttet her, hvor Kronprinseparret ogsaa boede.)

Paa Indgangsdørens Væg, begyndende fra Kaminen med Christian IV's Buste:

Portræt af Christian IV og Anna Kathrine (Peter Isaachsen).

Portræt af Frederik III (fuld Figur, Michael v. Haven?).

Portrætter af hans Døtre Vilhelmine Ernestine og forneden af Frederik III og Sofie Amalie som yngre (Karel v. Mander).

Portræt af Magdalene Sibylle af Saxen (fuld Figur, Karel v. Mander), g. m. den udvalgte Konge Christian V.

Portræt af Frederik IV (Hyacinthe Rigaud 1692).

Portræt af Frederik IV's Søster Prsse Sophie Hedvig.

Portrætgruppe: i Midten Christian VII (Juel); foroven Kronprins Frederik (VI) i Admiralsuniform og Kronprinsesse Marie Sophie Frede-

»Den lange Sal« set mod Syd. Efter Ordningen 1917

rikke (JUEL); forneden Caroline Mathilde (P. ALS) og hendes Datter Louise Augusta (JUEL).

Portrætgruppe: i Midten Frederik V's Dronning Louise (PILO); foroven Arveprins Frederik og Sophie Frederikke (JUEL); forneden Frederik V og Juliane Marie. Den sidste var Oldemoder til Dronning Louise (død 1896), medens Frederik V's første Dronning var Oldemoder til Christian IX.

Paa den modsatte Væg begyndende fra Tronen:

Portrætter af Frederik III og Sophie Amalie (WUCHTERS); Sophie Magdalene; Christian VI; Juliane Marie; Christian V som Barn (malet af KAREL V. MANDER) med de i Stengangen opstillede smaa Kanoner; Frederik IV og Louise af Mecklenborg (malet af WAHL); Christian V og Charlotte Amalie (malet af d'AGAR) i barokke, udskaarne Rammer.

»Den lange Sal« har faaet sin nuværende Ordning i 1917, da Gobelinstapeterne, som forestiller Sejrene i Skaanske Krig, og som havde prydet Salen fra 1698, var blevet saa medtagne af Tidens Tand, at de maatte tages ned, inden de blev i den Grad ødelagte, at man maatte opgive Haabet om at faa dem gjort i Stand. Salen var oprindelig prydet med Malerier i Loftet og over Gesimsen samt med Gyldenlæder paa Væggene. Under Gesimsen og i Vinduesfordybningerne har der været Kalksniderarbejde, stafferet m. Farver. I to af Vinduerne er disse gamle Ornamenter nu bleven fremdraget. For at skaffe Plads

til Tapeterne, der skulde forevige hans Sejrvindinger i Skaanske Krig, begik Christian V den Vandalisme at tildække 6 af Salens Vinduer, senere (1858) dækkedes endnu 2 Vinduer til (i den nordlige Karnap) saa Salens Lysforhold ganske forrykkedes. 1705–1709 lod Frederik IV det pragtfulde Loft udføre af italienske og tyske Kunstnere, med Fremstilinger af Oprettelsen af Landmilitsen (til venstre for Tronstol), af den altid færdige Sørustning (til højre for samme), Vornedskabets Ophævelse (til højre for Indgangsdør) og Dragonernes Oprettelse (til venstre for samme). I Loftets Midterlinie er paa hver Side af Rigsvaabnet anbragt 2 Malerier af KROCK forestillende Kongemagtens guddommelige Oprindelse (Regalierne der føres ned fra Himmelen) i rigt stukkerede Rammer. Over Sidedørene findes Kongekaaben anbragt opløftet af en Elefantsnabel, og Frederik IV's kronede Navnetræk og i hver af Salens Ender 2 af de 4 Vinde og 5 »Sindbilleder«, nemlig i den nordlige Ende: »Gratia divina, Adjutor, Vigilantia, Prudentia og Guverna«, i den sydlige: »Prudentia, Gloria, Sapientia, Caritas og Fama«. I Gavlene findes 4 Figurer, der repræsenterer de 4 Verdensdele: Til højre for Kaminen m. Christian IV's Buste *Europa*, til venstre: *Amerika*; til højre for Kaminen m. Kongens Ciffer: *Afrika*, til venstre *Asien*. (Den første er udført af LEONHARD SCHWABE 1707, de tre sidste af FRANTS BIENER s. A.). Partierne i Loftet over Dørene: Genier der bekranser en Løve under Cartouche- og Bladværk, er udført af FREDERIK EHBISCH ligesom det flade Ornament paa Væggen underneden, der omslutter Frederik IV's Gibsmedaillon. Ornamentet over Midterdøren m. Christian V's Marmormedaillon er derimod gjort af CARLO MARIO POZZI. Salens Længde er o. 50 m, dens Bredde o. 9,5 m og dens Højde 3,5 m.

XXII. TAARNKAMMERET
MED DEN VENETIANSKE GLASSAMLING

Da Frederik IV 1709 som »Greve af Oldenborg« opholdt sig i Venezia, modtog han paa Aarets første Dag som Foræring af Dogen Aloysio Mocenigo II »adskillige kostbare venetianske Glas, saa meget som til en Glas-Taffel hører, være sig enten Tallerkner, Fade eller andet Tilbehør, hvilket altsammen førtes til Vands udi 12 store Baade, hvis Baadsmænd var iført Regeringens Liverie« – paa Statens Museum for Kunst ses et Maleri med Fremstilling af det pragtfulde Optog paa Canal Grande.

Disse saaledes erhvervede kostbare venetianske Glas, der er udførte paa de gamle Fabriker paa Murano netop under disses højeste Blomstring, lod Frederik IV 1714 – i Erkendelse af Rosenborgs Betydning som Kongehusets særlige Samling – opstille her saaledes, som de endnu staar. Arrangementet skyldes Brandmajor Gotfred Fuchs. Til de berømte *venetianske* Filigranglas, Vingeglas og efter forskellige Ædelstene farvede Glas er der i Tidens Løb kommet en Del *bøhmiske Glas* »Kunchelglas«, let kendelige fra de venetianske ved deres dybe røde Farve og Montering med forgyldt Metal. Endelig enkelte store Pokaler fra Glasværket i Norge.

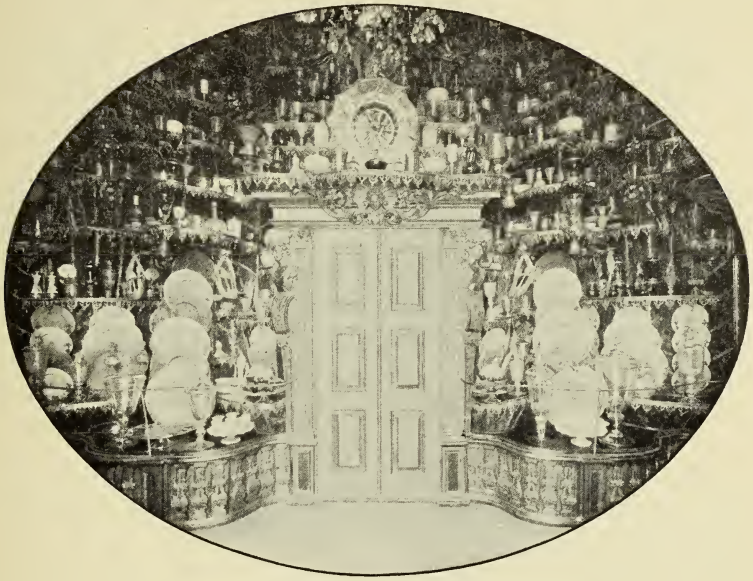

Glasværelset

Loftet viser endnu sin oprindelige Dekoration med Stukornamenter paa Bjælkeloft. Kaminen er fra Frederik III's Tid med en Buste, paa Toppen, af denne Konge som ung.

XXIII. TÆPPEVÆRELSET

Da Regalierne i 1922 blev flyttet ned i Stueetagen fra dette Værelse, blev det benyttet til Udstilling af Samlingens overordentlig sjældne og kostbare Tæpper.

I Nichen foran Indgangsdør:

Et italiensk Gyldenstykkes Tæppe. Det er bræmmet med Perler, bærer paa Midten det brandenborgske Vaaben, broderet i Guld, og har været benyttet som Baldakin over Dronning Anna Katrines Tronstol (1597).

Paa Siderne:

Gamle persiske Stoffer.

I Vinduerne:

2 Lysekroner m. Kanton-Emaille. — Paa Stumtjenere:

2 persiske Flakons. — Paa Sidevæggen:

Orientalske Tæpper, Silke og Guld.

Smaa Flakoner af Bøttgers brune Porcelain

XXIV. PORCELAINSVÆRELSET

er indrettet i 1860 af Worsaae og viser paa Sidevæggen til højre:

En Samling japansk og *kinesisk Porcelain* (det ældste kommet hertil under Christian V).

Paa Vinduesvæggen til højre:

En Del af det saakaldte *Juliane Marie* Stel, udført i Kina m. Frederik V's Rytterstatue paa Amalienborg som Midterdekoration.

Paa Dørvæggen til højre:

En Del Sèvres Porcelain (bleu royal) hørende til et Stel, der blev foræret Christian VII ved hans Besøg paa Porcelainsfabriken i 1768.

Over Døren og til venstre:

En Del Meissener Porcelain, hvoriblandt enkelte Stykker af Bøttgers brune Porcelain.

Paa Sidevæg og Vinduesvæg til venstre:

Fortsættelse af *Meissener Porcelain.*

Over Skabet og til højre derfor:

En Del Flora Danica-Porcelain.

I Skabet (som i Vinduet):

Arbejder i Elfenben og *Rav,* i nederste Række fra det 17., i øverste fra det 18. Aarhundrede.

Oven paa Skabet:

Figurer udskaarne i Elfenben med Klæder af Træ, af Simon Troger eller hans Elev Krabensberger i Bayern.

Paa Væggen:

Spejl i Ramme af Rav. — I Loftet:

Lysekrone af Rav, udført af L. Spengler.

❋

GETTY RESEARCH INSTITUTE
3 3125 01360 9397